

Fragiliteit van de financiële structuur van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België in 2007 en 2010

Juli 2012

Hilde Spinnewyn, hs@plan.be

Michel Dumont, dm@plan.be

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaal-economisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

Vooruitzichten

De "Short Term Update"

Planning Papers (laatste nummer):

Het doel van de "Planning Papers" is de analyse- en onderzoekswerkzaamheden van het Federaal Planbureau te verspreiden.

110 De administratieve lasten in België voor het jaar 2010
Chantal Kegels, Alain Van den Abeele - Februari 2012

Working Papers (laatste nummer):

9-12 Organisatie van de participatieve oefening inzake toekomstverkenning 2011-2012 - Ter voorbereiding van de langetermijnvisie 2050
Task Force Duurzame Ontwikkeling - Juni 2012

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Henri Bogaert

Wettelijk Depot: D/2012/7433/25

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail: contact@plan.be

<http://www.plan.be>

Fragiliteit van de financiële structuur van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector in België in 2007 en 2010

Juli 2012

Hilde Spinnewyn, hs@plan.be, Michel Dumont, dm@plan.be

Abstract – Deze working paper vergelijkt de financiële structuur van de niet-financiële ondernemingen op sectorniveau tussen 2007 en 2010. In de analyse wordt de financiële fragiliteit van sectoren onderzocht. Er wordt ook nagegaan of het feit dat een onderneming in de periode 2008-2010 in de problemen is gekomen door bijvoorbeeld een faillissement, voor een deel verklaard kan worden door de financiële structuur van die onderneming in 2007.

Jel Classification – G3

Keywords – Ratio-analyse economische sectoren

Inhoudstafel

Synthese	1
Synthèse	4
1. Op zoek naar de fragiliteit van sectoren	7
1.1. De fragiliteit van de niet-financiële ondernemingen in België	7
1.2. Opbouw en kenmerken van de databank 2007-2010	9
1.3. Sectorale structuur van de databank 2007-2010	15
1.4. Drie kernvariabelen die in één oogopslag de financiële sterkte van een onderneming tonen	20
1.5. De alarmbelprocedure voor de bestuurders van nv, bvba en cvba	24
1.6. De grote ondernemingen en hun EBITDA	25
1.7. Selectie van drie financiële ratio's en vier schuldindicatoren	28
1.7.1. Solvabiliteit	30
1.7.2. Liquiditeit	32
1.7.3. Rendabiliteit	34
1.7.4. Betalingsmoeilijkheden t.o.v. fiscus en RSZ	36
1.7.5. Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij de kredietinstellingen	38
1.7.6. Kosten van schulden uit de resultaatrekening	40
1.7.7. Reserves en overgedragen resultaat	42
1.7.8. Samenvatting: rangschikking van de sectoren volgens hun financiële sterkte	44
2. Analyse van de factoren die een rol spelen bij de falings van ondernemingen	48
2.1. Beschrijvende analyse	48
2.2. Schattingsmethode	53
2.3. Schattingsresultaten	55
3. Fragiele en sterke sectoren in de kijker	65
3.1. Zwakke sectoren	65
3.1.1. Bakkerijen	65
3.1.2. Vervaardiging van textiel	66
3.1.3. Vervaardiging van kleding	68
3.1.4. Vervoersbedrijven	68
3.2. Sterk in het ene jaar, zwak in het andere jaar	69
3.2.1. Dienstenchequebedrijven	69
3.2.2. Horeca	70

3.3. Sterke sectoren en de grote spelers in 2007 en 2010	73
3.3.1. Vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten	73
3.3.2. Farmaceutische industrie	73
3.3.3. Chemische industrie	75
Bijlage	76
Bibliografie.....	90

Lijst van tabellen

Tabel 1	Opbouw van de databank	10
Tabel 2	Rechtstoestand van de ondernemingen.....	10
Tabel 3	Soorten vonnissen en stopzetting van de ondernemingen met een jaarrekening in 2007 en of in 2010	11
Tabel 4	Duur van het boekjaar.....	15
Tabel 5	Sectorindeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, op sectieniveau, 2007 en 2010.....	17
Tabel 6	Toegevoegde waarde van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector volgens 25 sectoren, boekjaar 2007 en 2010	18
Tabel 7	Eigen vermogen, winst/verlies van het boekjaar na belasting en netto bedrijfskapitaal in 2007 en in 2010.....	20
Tabel 8	Procentuele verdeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector volgens hun financiële sterkte, boekjaar 2007 en 2010.....	23
Tabel 9	Ondernemingen met een normale rechtstoestand die in aanmerking kwamen voor de alarmprocedure in 2010	24
Tabel 10	EBITA van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met een jaarrekening in 2007 en of 2010.....	26
Tabel 11	Top 10 EBITA en top 10 winst na belastingen van de niet-financiële ondernemingen met het volledig schema in de marktsector, 2007 en 2010.....	27
Tabel 12	Langtermijngraad van financiële onafhankelijkheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010	31
Tabel 13	Liquiditeit in enge zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010.....	33
Tabel 14	Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010	35
Tabel 15	Betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010	37
Tabel 16	Rechtstoestand op het einde van januari 2012 van de ondernemingen met betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010.....	38
Tabel 17	Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010.....	39
Tabel 18	Kosten van schulden in relatie tot het totaal van de activa van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010	41
Tabel 19	Reserves en overgedragen resultaat in relatie tot het totaal van de passiva van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010.....	43
Tabel 20	Rangschikking van de bedrijfstakken volgens het aandeel fragiele ondernemingen, 2007 en 2010	45
Tabel 21	Rangschikking van de bedrijfstakken volgens het aandeel fragiele werkgelegenheid in de sectorale werkgelegenheid, 2007 en 2010	46

Tabel 22	Vergelijking van de groep ondernemingen met een normale rechtstoestand zowel in 2007 als in 2010 en het geheel van de niet-financiële ondernemingen, boekjaar 2007 en 2010	47
Tabel 23	Rechtstoestand 2008-2010 van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met werknemers en een normale rechtstoestand in 2007	49
Tabel 24	Rechtstoestand 2008-2010 van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met werknemers en met normale rechtstoestand in 2007, volgens bedrijfstak	50
Tabel 25	Resultaten van de schatting voor 2008	55
Tabel 26	Resultaten van de schatting voor 2009	57
Tabel 27	Resultaten van de schatting voor 2010	58
Tabel 28	Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2008	61
Tabel 29	Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2009	62
Tabel 30	Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2010	63
Tabel 31	Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor sluiting van een faillissement (niet-verschoonbaarheid) in 2010.....	64
Tabel 32	Bedrijfskenmerken van de bakkerijen, 2007 en 2010	65
Tabel 33	Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak vervaardiging van textiel, 2007-2010	67
Tabel 34	Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak vervaardiging van kleding, 2007-2010.....	68
Tabel 35	Bedrijfskenmerken van het goederenvervoer over de weg, 2007 en 2010	69
Tabel 36	Dienstenchequebedrijven met huishoudelijke hulp als hoofdactiviteit in de marktsector, 2007 en 2010	69
Tabel 37	Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak verschaffen van accommodatie, 2007 en 2010	71
Tabel 38	Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak eet- en drinkgelegenheden, 2007 en 2010	72
Tabel 39	Bedrijfskenmerken van de vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten, 2007 en 2010	73
Tabel 40	Bedrijfskenmerken van de farmaceutische industrie, 2007 en 2010.....	74
Tabel 41	Bedrijfskenmerken van de chemische industrie, 2007 en 2010	75

Lijst van figuren

Figuur 1	Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit van de niet-financiële sectoren in de marktsector, 2007-2011	8
Figuur 2	Oprichtingsjaar	9
Figuur 3	Aantal startende ondernemingen en faillissementen in België, 2001-2011	12
Figuur 4	Aantal werknemers in voltijdse equivalenten van ondernemingen met een vonnis, 2008-2010	13
Figuur 5	Rechtsvorm in 2007 en in 2010	14
Figuur 6	Verdeling van de productiviteit van ondernemingen in 2007 volgens hun rechtstoestand in 2008-2010	51
Figuur 7	Verdeling van de drie kernvariabelen en productiviteit in 2007 - onderscheid ondernemingen met problemen in periode 2008-2010 en normale rechtstoestand - en in 2010	52
Figuur 8	Verband tussen liquiditeit in 2007 en problemen in 2008-2010	54
Figuur 9	Waarschijnlijkheid van opening faillissement in periode 2008-2010 op basis van de kwartielgrenzen in 2007	59

Synthese

Voor de ondernemingen in België was 2007 nog een topjaar met veel startende ondernemingen en een stijgende werkgelegenheid. Door de financiële crisis van eind 2008 en de recessie van 2009 verslechterde de financiële structuur van vele ondernemingen echter aanzienlijk. In deze studie wordt, op basis van informatie uit de gepubliceerde jaarrekeningen, de financiële situatie van de Belgische ondernemingen in 2007, het jaar vóór het uitbreken van de financiële crisis, vergeleken met de situatie in 2010, het meest recente jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn en tevens een jaar waarin er een licht herstel werd vastgesteld.

In een eerste hoofdstuk wordt aan de hand van een aantal indicatoren de kwetsbaarheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector vergeleken tussen 2007 en 2010. In het tweede hoofdstuk worden de resultaten besproken van schattingen waarbij werd nagegaan of de indicatoren van de financiële structuur en andere bedrijfskenmerken in 2007, voor een deel kunnen verklaren waarom sommige ondernemingen in de periode 2008-2010 in de problemen zijn gekomen (bijvoorbeeld een vereffening of een faillissement). In een derde hoofdstuk worden enkele sterke en zwakke sectoren in detail onderzocht.

Het onderzoek naar de financiële gezondheid van niet-financiële ondernemingen in de marktsector gebeurt traditioneel op basis van individuele bedrijfsgegevens. In België is de databank van jaarrekeningen van ondernemingen hiervoor uitstekend geschikt. Voor het boekjaar 2010 werden voor de studie 312 485 jaarrekeningen gebruikt. Er bestaat geen eensgezindheid over de manier waarop deze gegevens gebruikt worden. Traditioneel echter worden drie financiële kernvariabelen berekend, die uitgaan van de rubrieken uit de jaarrekeningen: de liquiditeitsratio, de solvabiliteitsratio en de rendabiliteitsratio. In de studie worden ook deze ratio's gebruikt en eventueel aangevuld met complementaire indicatoren. De resultaten tonen een aantal markante evoluties.

- 87 % van alle ondernemingen die in 2007 actief waren, bestonden nog steeds in 2010 en hebben dus de financiële crisis van 2009 overleefd. Voor de voorgaande jaren lag die verhouding hoger en schommelde tussen 89 % en 90 %.
- Fragiele ondernemingen worden gedefinieerd als ondernemingen die slecht scoren op basis van de drie criteria. Het aantal werknemers dat in 2007 in fragiele ondernemingen werkzaam was, bedroeg 54 697 voltijdse equivalenten. Tussen 2007 en 2010 groeide het aantal fragiele ondernemingen en steeg ook het aantal voltijdse equivalenten in fragiele ondernemingen met 2 513 tot 57 210 voltijdse equivalenten. Het aandeel van de werknemers in fragiele ondernemingen in de totale werkgelegenheid steeg van 3,0 % in 2007 tot 3,3 % in 2010. De industrie werd opmerkelijk minder getroffen, met een daling van het aandeel en aantal werknemers in fragiele ondernemingen (van 2,0 % in 2007 tot 1,8 % in 2010). In de dienstensector steeg zowel het aantal fragiele ondernemingen, als het aantal werknemers in die ondernemingen (van 3,8 % in 2007 tot 4,1 % in 2010).
- In de groep van ondernemingen die in 2007 en niet in 2010 een jaarrekening neerlegden waren er meer ondernemingen met een fragiele financiële structuur. Er werden 21,1 % van die onderne-

mingen geklasseerd als financieel ongezond waarbij 10,2 % van het personeelsbestand was betrokken.

- De gemiddelde liquiditeit van ondernemingen bleef stabiel en voldeed aan het criterium waarbij de helft van vlottende passiva wordt gedekt door de vlottende activa zonder voorraden. De solvabiliteit, gemeten als de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van de schulden op meer dan één jaar, bleef eveneens stabiel met een gemiddelde score op ondernemingsniveau van 60 %, beduidend boven de kritische drempel van 50 %. De enige ratio waarvoor er een achteruitgang merkbaar is, is de nettorendabiliteit, die gemiddeld daalde met 0,6 procentpunt van 6,2 % in 2007 tot 5,6 % in 2010.
- Indien de 25 bestudeerde bedrijfstakken worden gerangschikt volgens hun financiële gezondheid, dan is zowel in 2007 als in 2010 de bedrijfstak “vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen” best gerangschikt met het laagste aandeel van fragiele ondernemingen en staat de bedrijfstak “verschaffen van accommodatie en maaltijden” op de laatste plaats met het hoogste aandeel fragiele ondernemingen.
- In de rangschikking volgens aantal werknemers in fragiele ondernemingen blijft de bedrijfstak “verschaffen van accommodatie en maaltijden” op de laatste plaats. In 2007 stond de raffinage als best geklasseerd. In 2010 had de chemische industrie, relatief gezien, het minste aantal werknemers werkzaam in fragiele ondernemingen.
- De bouwnijverheid en de vastgoedsector werden in de periode 2007-2010 minder sterk getroffen door de financiële crisis. Enkel de bouwpromotoren zagen hun bedrijfsactiviteiten verminderen maar de kleinere bouwondernemingen in de loodgieterij, de elektriciteit of de installatie van verwarming kenden zelfs een groei.

In hoofdstuk 2 blijkt dat de waarde van de financiële ratio's van de ondernemingen in 2007 voor een deel kan verklaren dat ondernemingen in de problemen zijn gekomen in de periode 2008-2010. Hoe lager de liquiditeit, de solvabiliteit, de rendabiliteit en de productiviteit van een onderneming in 2007, hoe groter de kans dat een faillissementsprocedure werd opgestart in 2008, 2009 of 2010. Indien men controleert voor deze variabelen, dan blijkt ook dat ondernemingen in bepaalde bedrijfstakken een aanzienlijk hoger risico hadden om in de problemen te komen. Voor de meeste bedrijfstakken was dit risico overigens hoger in 2009 en 2010 dan in 2008, hetgeen wijst op de verslechterde macro-economische situatie. Dit was voor 2009 met name het geval voor telecommunicatie, beveiligings- en opsporingsdiensten en vervaardiging van informaticaproducten en elektronische en optische producten en voor 2010 voor de bedrijfstak posterijen en koeriers. Er was in 2009 en vooral in 2010 een opmerkelijke stijging van het aantal faillissementen waarbij onregelmatigheden werden vastgesteld, de zogenaamde faillissementen in geval van niet-verschoonbaarheid. Het feit dat een onderneming in 2007 slecht presteerde op het vlak van de financiële kernvariabelen of de productiviteit, verhoogde de kans dat die onderneming in 2010 een faillissementsprocedure afsloot in geval van niet-verschoonbaarheid. Hoewel de kans dat ondernemingen failliet gaan of worden vereffend, afhangt van bedrijfsspecifieke kenmerken die moeilijk te kwantificeren zijn, vormen de financiële variabelen, de bedrijfstak van de onderneming, maar ook de macro-economische situatie belangrijke indicatoren voor de waarschijnlijkheid dat een onderneming in de problemen zal komen.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de meest markante sterke en fragiele bedrijfstakken. Bedrijfstakken die in 2010 minder presteren dan in 2007 zijn textiel, kleding en de vervoersbedrijven. De dienstenchequeondernemingen kenden, dankzij de gesubsidieerde dienstencheques een sterke groei. Het aantal werknemers in de marktsector verdubbelde tijdens de periode 2007-2010.

Na een redelijke economische groei in 2010 en 2011 wordt voor de eurozone in 2012 een beperkte groei verwacht. Volgens de meest recente economische vooruitzichten van het Federaal Planbureau zou België tijdens de volgende jaren een gematigd economisch herstel kennen. Het zou interessant zijn om de evaluatie van de financiële structuur van de Belgische ondernemingen te herhalen op basis van de jaarrekeningen van 2013, een nieuw jaar van matig verwacht herstel na een stabilisatie van het bbp in 2012.

Synthèse

Alors que 2007 était encore une année faste pour les entreprises en Belgique, avec la création d'un nombre important de sociétés et une hausse de l'emploi, la crise financière de fin 2008 et la récession de 2009 ont fortement détérioré la structure financière de nombreuses sociétés. Sur base des comptes annuels publiés, la présente étude compare la situation financière des sociétés belges en 2007, c'est-à-dire une année avant la crise financière, avec celle de 2010, dernière année disponible qui se caractérise par un léger redressement de l'activité économique.

Le premier chapitre se penche sur la fragilité des entreprises non financières du secteur marchand et compare leur situation en 2007 et 2010 à partir d'une série d'indicateurs. La possibilité que les indicateurs sur la structure financière et d'autres caractéristiques des entreprises en 2007 puissent expliquer, au moins en partie, les difficultés rencontrées par les entreprises sur la période 2008-2010 (comme les liquidations ou les faillites) est explorée dans le deuxième chapitre. Le troisième chapitre étudie de manière plus approfondie certaines branches d'activité solides et fragiles.

L'étude de la santé financière des sociétés non financières dans le secteur marchand se base, traditionnellement, sur les données individuelles des entreprises. En Belgique, la base de données des comptes annuels des entreprises convient parfaitement pour cet exercice. L'étude se base sur 312 485 comptes annuels pour l'exercice comptable 2010. Il n'existe aucun consensus sur la manière dont ces données sont utilisées. Toutefois, trois variables financières clés sont généralement calculées à partir des rubriques des comptes annuels : le ratio de liquidité, le ratio de solvabilité et le ratio de rentabilité. Dans cette étude, ces trois ratios sont utilisés et complétés, éventuellement, par d'autres indicateurs. Les résultats présentent un nombre d'évolutions marquantes :

- 87 % des entreprises actives en 2007 étaient toujours présentes en 2010 et ont donc survécu à la crise financière. Cette part était plus élevée pour les années antérieures et oscillait entre 89 % et 90 %.
- Les entreprises fragiles sont définies comme des entreprises présentant de mauvais résultats sur base des trois critères. En 2007, le nombre de travailleurs occupés dans des entreprises fragiles s'élevait à 54 697 équivalents temps plein. Entre 2007 et 2010, le nombre de sociétés fragiles a augmenté ainsi que le nombre d'équivalents temps plein travaillant dans ces sociétés, atteignant 57 210 unités (soit une augmentation de 2 513 équivalents temps plein). La part, dans l'emploi total, des travailleurs occupés dans des entreprises fragiles a augmenté de 3,0 % en 2007 à 3,3 % en 2010. L'industrie manufacturière a été moins touchée, puisqu'elle a enregistré une diminution de la part et du nombre de travailleurs occupés dans des sociétés fragiles (de 2,0 % en 2007 à 1,8 % en 2010). Dans le secteur tertiaire, le nombre d'entreprises fragiles a augmenté, tout comme le nombre de travailleurs employés dans ces entreprises (de 3,8 % en 2007 à 4,1 % en 2010).
- Le groupe des entreprises qui ont déposé des comptes annuels à la Centrale des bilans en 2007, mais pas en 2010, comportait plus d'entreprises dotées d'une structure financière fragile. 21,1 % de ces entreprises n'étaient pas saines d'un point de vue financier, ce qui représentait 10,2 % de l'emploi dans ce groupe d'entreprises.

- La liquidité moyenne des entreprises est restée stable et a répondu au critère selon lequel la moitié du passif circulant doit être couvert par les actifs circulants hors stocks. La solvabilité, c'est-à-dire le rapport entre les fonds propres et les dettes à plus d'un an, est également restée stable et s'est élevée en moyenne à 60 % au niveau de l'entreprise, soit au-delà du seuil critique de 50 %. La rentabilité nette est le seul indicateur qui s'est détérioré légèrement, avec une baisse moyenne de 0,6 point de pourcentage passant de 6,2 % en 2007 à 5,6 % en 2010.
- En classant les 25 branches d'activité étudiées selon leur santé financière, la branche d'activité "fabrication de machines et équipements" occupait, en 2007 et en 2010, la première place avec la part la plus faible de sociétés fragiles, tandis que la branche "hébergement et restauration" occupait la dernière place avec la part la plus élevée.
- Lorsque les secteurs sont classés selon le nombre de travailleurs employés dans des sociétés fragiles, la branche d'activité "hébergement et restauration" reste à la dernière place. En 2007, c'est le raffinage qui occupait la première place, supplanté en 2010 par l'industrie chimique.
- Sur la période 2007-2010, la construction et l'immobilier ont été moins fortement touchés par la crise financière. Les promoteurs immobiliers ont vu leurs activités diminuer, mais les petites entreprises de construction actives dans la plomberie, l'électricité ou l'installation de chauffage ont enregistré une croissance.

Il ressort du deuxième chapitre que la valeur des ratios financiers des entreprises en 2007 peut expliquer en partie pourquoi certaines entreprises ont rencontré des difficultés sur la période 2008-2010. Plus la liquidité, la solvabilité, la rentabilité et la productivité d'une société étaient faibles en 2007, plus le risque qu'une procédure de faillite soit entamée en 2008, 2009 ou 2010 était élevé. En contrôlant ces variables, il apparaît aussi que les entreprises de certaines branches d'activité avaient nettement plus de risques de faire face à des difficultés financières. Pour la plupart des branches d'activité, le risque était d'ailleurs plus élevé en 2009 et en 2010 qu'en 2008, indiquant une détérioration de la situation macroéconomique. C'était, entre autres, le cas en 2009 pour les télécommunications, les services d'enquête et de sécurité et la fabrication de produits informatiques, électroniques et optiques et, en 2010, pour les activités de poste et de courrier. En 2009, et surtout en 2010, une hausse considérable du nombre de faillites en cas de non-excusabilité a été observée, faillites pour lesquelles des irrégularités ont été constatées. Si les variables financières clés ou la productivité d'une entreprise étaient peu satisfaisantes en 2007, le risque que cette entreprise clôturât une procédure de faillite en cas de non-excusabilité en 2010 était plus élevé. Bien que le risque qu'une entreprise fasse faillite ou soit liquidée dépende de caractéristiques difficilement quantifiables, propres à l'entreprise, les variables financières, la branche d'activité de l'entreprise, mais aussi la situation macroéconomique constituent des indicateurs importants pour évaluer la probabilité qu'une entreprise rencontre des difficultés.

Le troisième chapitre se penche sur les branches d'activité solides et fragiles les plus marquantes. Le textile, l'habillement et les transports ont affiché de moins bonnes performances en 2010 qu'en 2007. Les entreprises de titres-services ont connu, grâce aux titres-services subsidiés, une forte croissance. Dans le secteur marchand, le nombre de travailleurs a doublé sur la période 2007-2010.

Après une croissance économique raisonnable en 2010 et 2011, la zone euro devrait enregistrer une croissance limitée en 2012. Selon les toutes dernières perspectives économiques du Bureau fédéral du

Plan, la Belgique connaîtrait une reprise économique modérée au cours des prochaines années. Il serait intéressant de reproduire l'évaluation de la structure financière des entreprises belges à partir des comptes annuels de 2013, une année qui devrait connaître une reprise économique modérée après une stabilisation du PIB en 2012.

1. Op zoek naar de fragiliteit van sectoren

1.1. De fragiliteit van de niet-financiële ondernemingen in België

In de analyse over de financiële fragiliteit van de niet-financiële ondernemingen in 2007 stond in de rangschikking van de 25 bestudeerde sectoren “verschaffen van accommodatie en maaltijden” op de allerlaatste plaats¹. De bedrijfstakken van de industrie behaalden de beste score met daarbij onder meer de farmaceutische industrie, de vervaardiging van elektrische apparatuur en de “oude” industrieën zoals machinebouw en metallurgie. In dit rapport willen we nagaan hoe de financiële structuur van de ondernemingen evolueerde na de economische recessie van 2009 door de jaarrekeningen van de boekjaren 2007 en 2010, een jaar waarin de economie herstelde, te vergelijken. Hiervoor zullen drie financiële ratio's van solvabiliteit, liquiditeit en rendabiliteit en vier schuldindicatoren worden gebruikt.

De gegevens waarop we ons baseren, zijn afkomstig van de Balanscentrale, een onderdeel van de Nationale Bank van België en werden gedownload van de Bel-First DVD van het Bureau van Dijk, die een software ontwikkelde voor het raadplegen van die bedrijfsinformatie. Onze observatieperiode betreft de jaarrekeningen van 2007 en 2010 en werd afgesloten op 31 januari 2012².

De niet-financiële marktgebonden ondernemingen volgens bedrijfstak³ vormen het onderwerp van deze studie. De secties die in deze studie voorkomen, zijn C (Industrie) tot en met N (Administratieve en ondersteunende diensten), zonder K (Financiële activiteiten en verzekeringen). Landbouw, onderwijs, gezondheidszorg, welzijnszorg, kunst, amusement en recreatie werden niet in deze studie opgenomen omdat deze secties sterk gesubsidieerd worden, vandaar de vele vzw's.

We richten ons hierbij alleen op de marktgebonden activiteiten in de vorm van een vennootschap, een intercommunale of een overheidsbedrijf en behandelen dus niet de vzw's, de stichtingen, de verenigingen, de vennootschappen met een sociaal doel, de overheidsadministratie en de openbare instellingen⁴. Een honderdtal ondernemingen uit de vorige studie van 2007 worden in deze studie niet behandeld omdat hun juridische vorm veranderde naar een onderneming met een buitenlandse rechtsvorm of omdat zij hun statuten wijzigden naar een onderneming met een sociaal doel.

---

¹ Zie Spinnewyn H.(2010).

² Bel-First-DVD, Update 166 – januari 2012.

³ Elke onderneming wordt geklasseerd in een sectie, een afdeling, een groep, een klasse en een subklasse. Deze groepering staat in het handboek Nace-BEL 2008. Verschillende instellingen kennen sectorcodes toe aan de ondernemingen. In de vorige nota werd de activiteitencode van de RSZ prioritair gebruikt, voor de ondernemingen zonder werknemers werd de code van de Balanscentrale genomen en als de Balanscentrale geen activiteitencode had, werd de hoofdactiviteit uit de Bel-First-DVD van het Bureau van Dijk genomen. Nu werd een andere methode gebruikt. Voor de toewijzing van een activiteitencode werd er ook rekening gehouden met het paritair comité en de naam van de onderneming. Gelijke activiteitencodes werden eerst geselecteerd en bij ongelijke activiteitencodes viel de eerste keuze op de activiteitencode van het paritair comité. Vervolgens werd bij de keuze tussen meerdere activiteitencodes deze individueel geselecteerd uit de bovenvermelde bronnen en uit het jaarverslag van de jaarrekening, de kruispuntbank van ondernemingen of uit de oprichtingsakten van de ondernemingen. Bij deze laatste bron was het soms niet mogelijk om het doel van de vennootschap te kennen, dit omwille van een ruime opsomming van activiteiten. Dit gebeurt om latere statutenwijzigingen te vermijden.

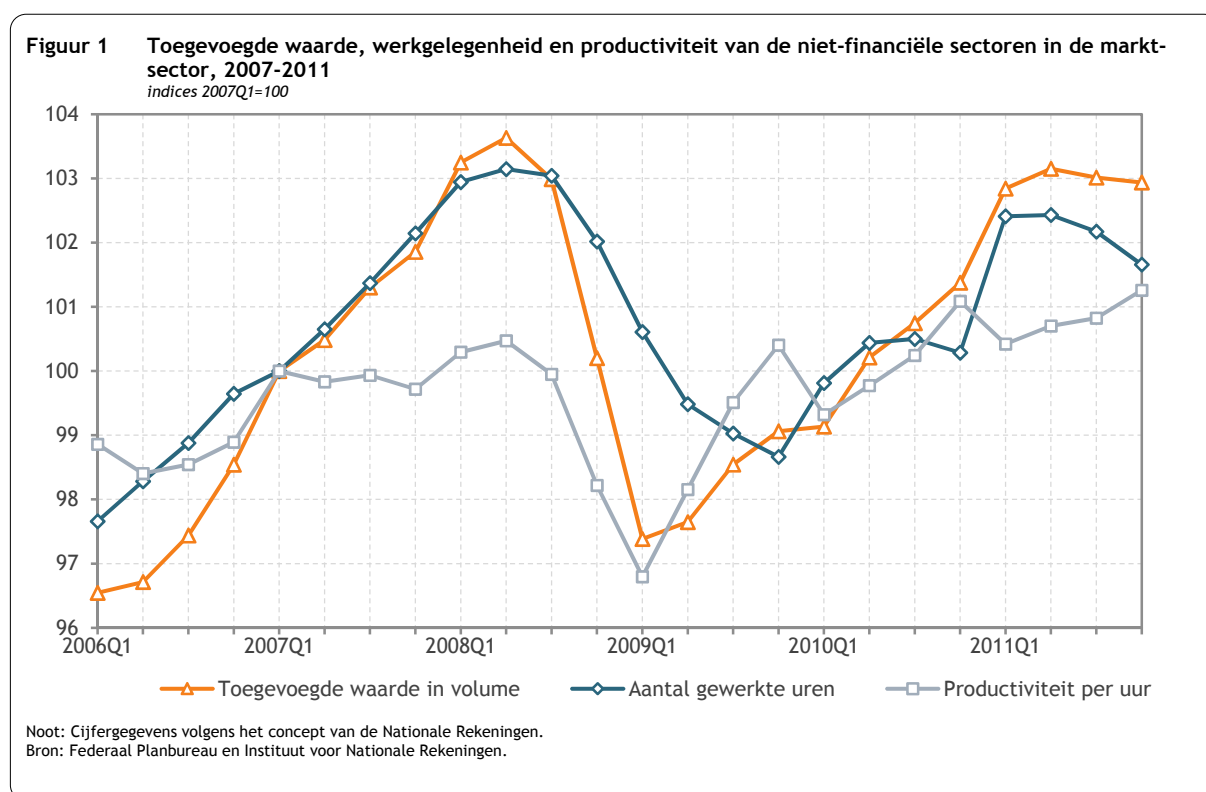
⁴ De volgende juridische codes werden in de dataset opgenomen: 006-016/ 106-109/ 114/ 116/ 206-215/ 414-419.

Faillissementen en stopzettingen van bedrijfsactiviteiten zijn in de periode 2007-2010 sterk gecorreleerd met de algemene toestand van de Belgische economie. Het jaar 2007 was een periode van hoogconjunctuur. Vanaf het derde en vierde kwartaal van 2008 begon de economische recessie, met een dieptepunt tijdens het eerste kwartaal van 2009. Daarna kwam een periode van herstel, vóór een nieuw dieptepunt in 2012.

De cijfers in figuur 1 omvatten alle economische actoren (zelfstandigen en ondernemingen) van de bedrijfstakken industrie, diensten, bouw, energie en water, inclusief de ondernemingen met een buitenlandse rechtsvorm⁵, openbare instellingen⁶, vzw's⁷, ondernemingen met een sociaal oogmerk en enkele grote ondernemingen die geen jaarrekening bij de Balanscentrale indienen⁸.

De werkgelegenheid uitgedrukt in aantal gewerkte uren, kende in de periode 2007-2010 een groei van 0,3 procentpunt en de productiviteit per uur steeg met 1,1 procentpunt in de niet-financiële marktsector. De productiviteit per uur daalde vanaf het tweede kwartaal van 2008, met een dieptepunt in het eerste kwartaal van 2009 (met 3,2 procentpunt onder het referentiepunt van het eerste kwartaal) om daarna te stijgen en in het derde kwartaal van 2010 boven het referentiepunt van het eerste kwartaal van 2007 te komen.

De toegevoegde waarde in de niet-financiële marktsector herstelde vanaf het tweede kwartaal van 2009 tot 1,4 procentpunt boven het referentiepunt (eerste kwartaal van 2007) in het vierde kwartaal van 2010.

⁵ Zoals de autobouwer Ford Genk met een Duitse rechtsvorm.

⁶ Zoals RTBF, de vijf TEC's, De Lijn en STIB-MIVB.

⁷ Zoals de onderzoeksinstelling IMEC, Centrale der werkgevers Zeebrugge of SD Worx.

⁸ Zoals de kledingwinkels van C&A Belgique - C&A België opgericht als een gewone commanditaire vennootschap in 1962.

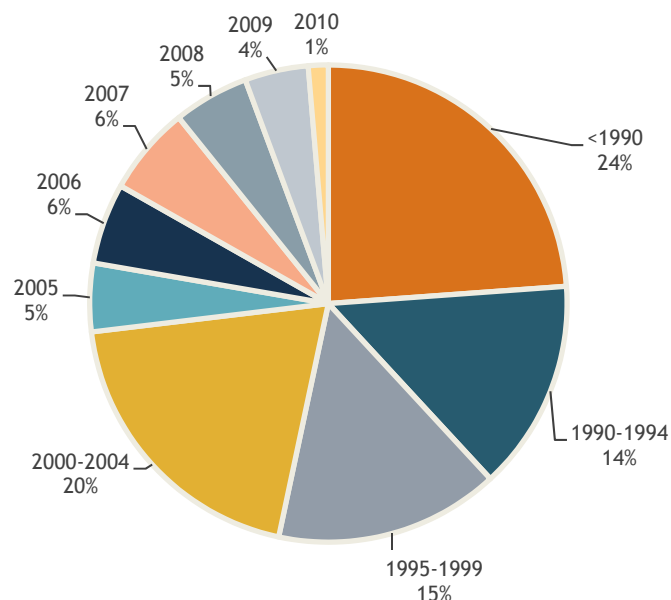
1.2. Opbouw en kenmerken van de databank 2007-2010

De analyse betreft de ondernemingen die een jaarrekening van het boekjaar 2007 en/of 2010 bij de Balanscentrale indienden. Een eerste vaststelling daarbij is het lage aandeel van slechts 1 % ondernemingen die in 2010 werden opgericht. Recent opgerichte ondernemingen voldoen blijkbaar minder aan de verplichting om ten laatste binnen de zeven maanden⁹ na afsluiting van de jaarrekening een balans bij de Balanscentrale in te dienen: van de opgerichte ondernemingen in 2010 heeft minder dan één op vijf een jaarrekening van het boekjaar 2010 ingediend, terwijl dit voor de andere recente jaren meer dan één op vier is. Dit laag cijfer van nieuw opgerichte ondernemingen in de databank is mede te verklaren door de keuze die de onderneming heeft bij de afsluiting van het eerste boekjaar: vanaf de oprichting tot de einddatum van het eerste of het tweede kalenderjaar. Een bedrijf dat wordt opgericht in het tweede semester van een kalenderjaar zal waarschijnlijk opteren voor een eerste boekjaar dat meer dan twaalf maanden bestrijkt om zo ook de aanloopverliezen beter te kunnen verwerken.

Verder is er het probleem dat jaarlijks meer dan 40 000 vennootschappen naar Belgisch recht geen jaarrekening neerleggen¹⁰. Het niet of laattijdig indienen van de jaarrekening bij de Balanscentrale is een teken van financiële zwakte van de gezondheidstoestand van de onderneming. Doordat we niet over alle jaarrekeningen van het boekjaar 2010 beschikken, is de gezondheidstoestand van de ondernemingen in 2010 wel gedeeltelijk verbloemd.

Wegens de vergelijking tussen de twee observatiejaren 2007 en 2010, werden de ondernemingen die in 2008 en 2009 werden opgericht, maar nog geen jaarrekening voor het boekjaar dat in het jaar 2010 werd afgesloten, publiceerd, uit dit onderzoek gelicht.

Figuur 2 Oprichtingsjaar

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

⁹ Zes maanden tijd om de Algemene Vergadering bijeen te roepen en één maand voor de indiening van de jaarrekening bij de Balanscentrale.

¹⁰ Zie Vraag nr. 222 van de heer volksvertegenwoordiger Dirk Van der Maelen van 16 januari 2012.

Van de 352 337 ondernemingen in de databank heeft 78 % voor beide observatiejaren een jaarrekening, bij 11 % is er enkel informatie over het boekjaar 2007 en bij evenveel over het boekjaar 2010. Het aantal ondernemingen met personeel in dienst daalt van 35 % in 2007 naar 33 % in 2010. Van de opgerichte ondernemingen in 2007 had slechts 26 % personeel in dienst in het eerste boekjaar. Tabel 1 geeft de structuur van de databank.

Tabel 1 Opbouw van de databank

	Totaal aantal ondernemingen		Ondernemingen met personeel	
	2007	2010	2007	2010
Ondernemingen met een jaarrekening in 2007 en in 2010	273 472	273 472		
Ondernemingen met een jaarrekening en personeel in 2007 en in 2010			94 813	94 813
Ondernemingen met een jaarrekening in 2007 en in 2010 en enkel personeel in 2007			14 306	
Ondernemingen met een jaarrekening in 2007 en in 2010 en enkel personeel in 2010				12 584
Opgerichte ondernemingen in 2007 met een jaarrekening in 2007 en niet in 2010	2 738		721	
Opgerichte ondernemingen in 2007 zonder een jaarrekening in 2007 en wel in 2010		95		18
Opgerichte ondernemingen in 2008, 2009 of 2010 met een jaarrekening in 2010		37 974		9 814
Een jaarrekening in 2007 en niet in 2010 met een oprichtingsdatum vóór 2007	37 114		11 951	
Geen jaarrekening in 2007 maar wel in 2010 met een oprichtingsdatum vóór 2007		944		157
Totaal	313 324	312 485	121 791	117 386

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Deze databank werd afgesloten op 31 januari 2012. Indien de afsluitdatum in mei 2012 viel, zouden er 4 164 jaarrekeningen van 2010 bijkomen en zijn er bijgevolg meer ondernemingen met een jaarrekening in 2010 dan in 2007.

Uit de combinatie van de juridische databank van Justitie en de beschikbaarheid van de jaarrekeningen wordt in tabel 2 een overzicht gegeven van het aantal ondernemingen met een specifieke rechtstoestand. Enkel de ondernemingen die een jaarrekening bij de Balanscentrale indienden, zijn in de tabel opgenomen. Het lopende faillissement van de nationale luchtvaartmaatschappij SABENA van 2001 is bijvoorbeeld niet opgenomen in onze studie omdat de curatoren op 31/01/2012 nog geen jaarrekeningen van de vereffening indienden.

Tabel 2 Rechtstoestand van de ondernemingen

	2007	2010
Normale rechtstoestand	279 274	302 592
Specifieke rechtstoestand:		
Vóór 2007	1 919	977
tijdens de periode 2007-2010	22 296	2 844
na 2010	9 835	6 072
Totaal	313 324	312 485

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale, Bureau van Dijk en de databank rechtspersonen van FOD Justitie.

Van de 352 337 ondernemingen in de databank werd bij 34 785 ondernemingen of 10 % een juridische procedure gestart. Via een vonnis of een notariële akte kan een ondernemer zijn bedrijfsactiviteiten stopzetten. Meerdere rechtstoestanden per onderneming zijn mogelijk. Tabel 3 verwijst daarnaar en vermeldt deze op het einde van het jaar. Bijvoorbeeld een onderneming die in vereffening gaat in 2007 en waarvan de vereffening wordt afgerond in 2010 zal tweemaal in de tabel voorkomen. Een onder-

neming die in hetzelfde jaar een vonnis krijgt van invereffeningstelling en intrekking van de vereffening, wordt niet in de tabel opgenomen. Het kan ook gebeuren dat een onderneming in een bepaald jaar door de handelsrechtbank werd veroordeeld, maar door herstructurering van haar financiën in het volgende jaar evolueerde naar een onderneming met een normale rechtstoestand. Die onderneming zal dan één maal in de volgende tabel voorkomen.

Een vereffening kan jaren aanslepen. Van de 1 743 ondernemingen in vereffening vóór 2007 was voor 942 ondernemingen de vereffening eind januari 2012 nog niet afgesloten.

De informatie van tabel 3 is gebaseerd op de samenvoeging van de juridische toestand op het einde van het jaar uit de cd-roms van de Balanscentrale en de juridische toestand aangeleverd door het handelsinformatiebureau Coface en beschikbaar op de Bel-First-DVD. Beide bronnen vullen elkaar aan.

Tabel 3 Soorten vonnissen en stopzetting van de ondernemingen met een jaarrekening in 2007 en of in 2010

	Vóór 2007	2007	2008	2009	2010	2011	Januari 2012	Toestand op 31/01/2012
Vervroegde ontbinding - vereffening	1 743	1 148	1 687	1 762	1 783	1 741	73	4 666
Sluiting van vereffening	niet van toepassing	233	1 993	2 537	2 815	3 195	53	10 807
Faillissement (opening)	32	47	1 066	3 308	4 167	4 713	377	10 617
Sluiting van het faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid	niet van toepassing	geen	43	288	1 105	2 086	162	3 671
Fusie, overname of splitsing	niet van toepassing	171	957	1 085	1 072	1 107	32	4 351
Opschorting van betaling	52	38	42	148	168	509	74	837
Andere	134	37	61	85	108	204	17	465
Totaal	1 961	1 674	5 849	9 213	11 218	13 555	788	35 414

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale, Bureau van Dijk en de databank rechtspersonen van FOD Justitie.

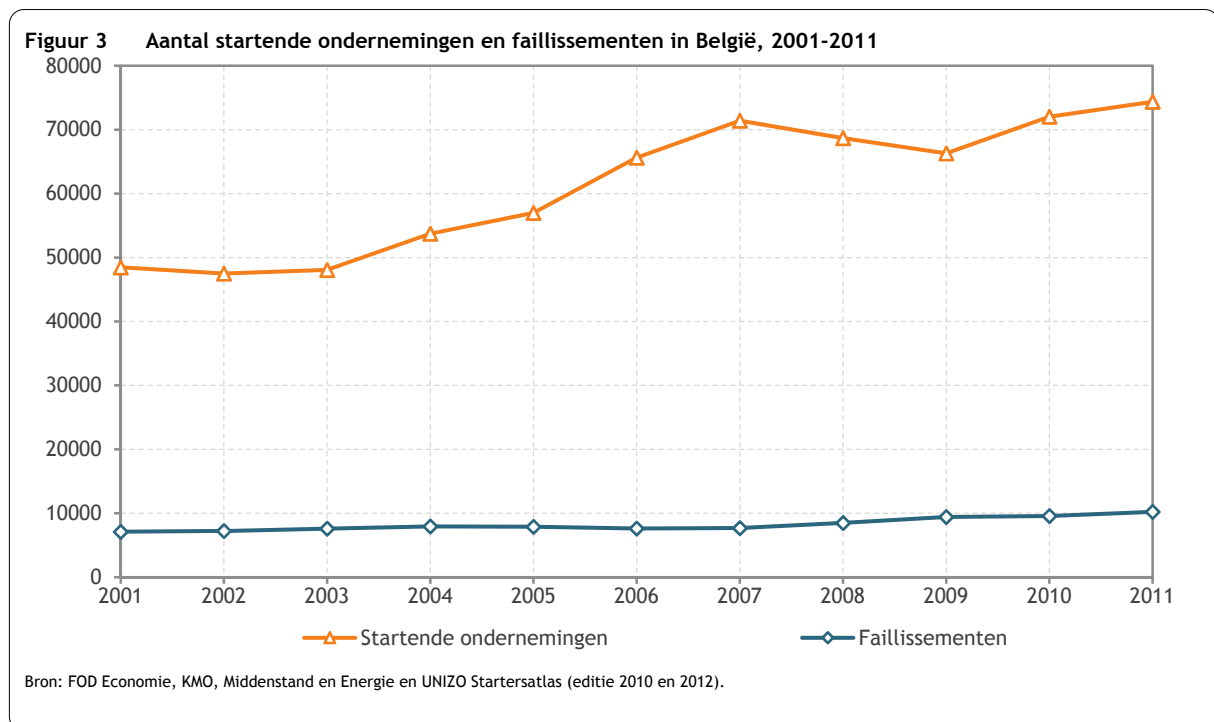
Uit tabel 3 blijkt dat de stopzetting van een vennootschap in de periode 2007-2012 in de meeste gevallen gebeurt met de sluiting van de vereffening. Vanaf 2008 was meer dan de helft van de ondernemingen met juridische problemen betrokken in een faillissement. Een faillissementsprocedure bestaat meestal uit een reeks vonnissen: het toestaan en meerdere verlengingen van een uitstel van betaling, een faillietverklaring, een intrekking van faillietverklaring¹¹ en de uitspraak tot sluiting van het faillissement. De recente financiële crisis zorgde voor een stijgend aantal faillissementen van "niet-verschoonbaarheid", waarbij onwetmatigheden werden vastgesteld door de rechtbank van koophandel. In de periode 2008 tot januari 2012 werden hierdoor 3 671 vonnissen van de niet-verschoonbaarheid van de gefailleerde uitgesproken. Bij de rubriek "opening van een faillissement" zijn er in 2007 slechts 47 gevallen omdat de ondernemingen met een faillietverklaring in het jaar 2007 en zonder neerlegging van een jaarrekening over het boekjaar 2007 niet in deze databank zijn opgenomen. In maand januari, de afsluitdatum van dit onderzoek, werden er 788 vonnissen uitgesproken.

Om faillissementen te voorkomen, werd het gerechtelijk akkoord ingevoerd en sinds 1 april 2009 is er een nieuwe wet op de continuïteit van ondernemingen. Een handelaar wordt beschermd tegenover zijn

¹¹ Bij 1 111 ondernemingen werd op een bepaald moment een faillietverklaring ingetrokken. Bij 307 ondernemingen werd daarna toch nog een faillissement uitgesproken.

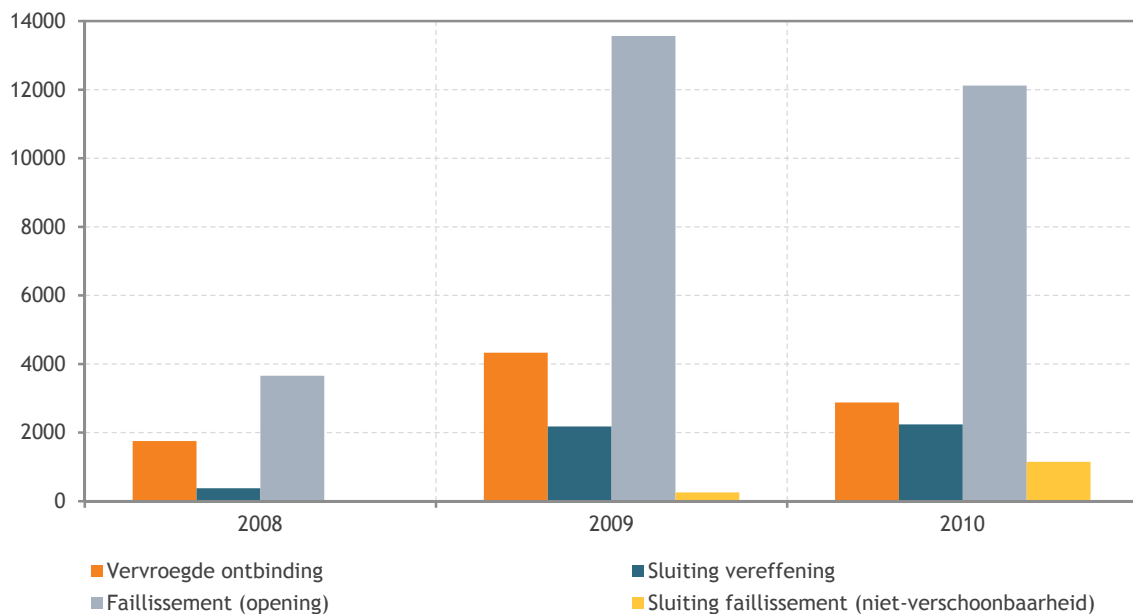
schuldeisers en moet in het geval van een collectief akkoord van de schuldeisers een reorganisatieplan opstellen. Die procedure loopt in principe voor maximum 6 maanden, maar kan door de rechter verlengd worden tot drie jaar in het geval van een definitieve opschorting. In 2011 merken we dat het gerechtelijk akkoord weinig werd toegepast: 2 076 ondernemingen in moeilijkheden werden met een faillissement van niet-verschoonbaarheid gesloten. In onze databank werd bij 837 ondernemingen een vonnis tot opschorting van betaling uitgesproken.

Figuur 3 geeft het aantal startende ondernemingen en het aantal faillissementen in België, voor de periode 2001-2011. In deze cijfers zijn ook de ondernemingen die geen jaarrekening indienden bij de Balanscentrale opgenomen. Na een sterke stijging tussen 2003 en 2007, daalde het aantal startende ondernemingen in 2008. In het recessiejaar 2009 daalde het aantal verder maar in 2010 steeg het aantal terug - tot boven het vorige recordniveau uit 2007 - en in 2011 steeg het verder. Het aantal faillissementen bleef in België redelijk stabiel tot 2007. In 2008 steeg het aantal met meer dan 10 % en in 2009 met meer dan 11 %. Na een relatief beperkte stijging in 2010 steeg het aantal faillissementen in 2011 opnieuw met meer dan 6 %. In verhouding tot het aantal startende ondernemingen daalde het aantal faillissementen van 16 % in 2003 tot 11 % in 2007 om dan opnieuw te stijgen tot 14 % in 2011.

Figuur 4 geeft het verlies aan werkgelegenheid door een faillissement, een sluiting van een vereffening of een vervroegde ontbinding van een vennootschap. De cijfers slaan op het verlies van banen, opgetekend in de jaarrekeningen van 2007. Het grootste verlies aan banen is gelokaliseerd bij de ondernemingen in een faillissementsprocedure. Een vereffening kan lang aanslepen en op het moment van de sluiting van een vereffening is het personeelsbestand al tot een minimum herleid.

Figuur 4 Aantal werknemers in voltijdse equivalenten van ondernemingen met een vonnis, 2008-2010

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Figuur 5 geeft de rechtsvorm van de ondernemingen in de databank weer. Naargelang het doel van de ondernemer zal hij/zij een vennootschap oprichten die aan de volgende criteria voldoet¹²:

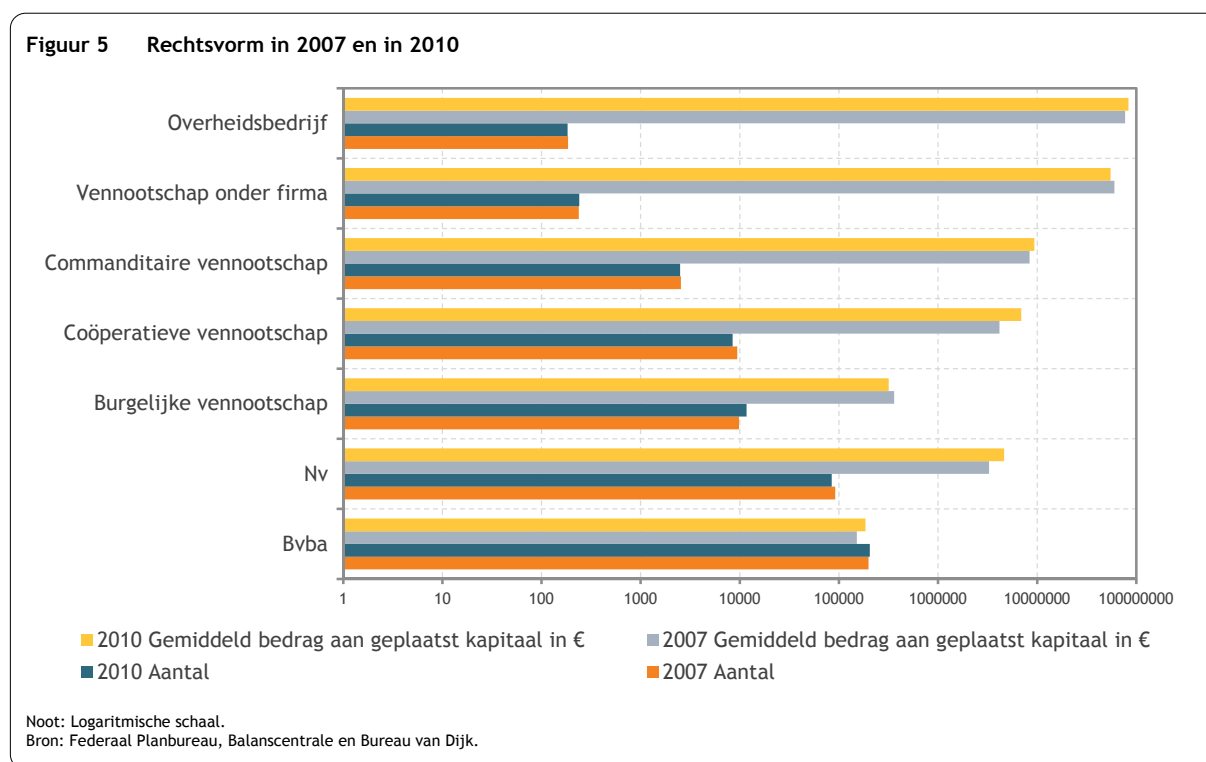
- een commerciële of burgerlijke activiteit. Bij een commerciële activiteit valt men onder de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel. Er kan dus enkel bij deze groep van ondernemingen een faillissement worden uitgesproken, ingetrokken of afgesloten.
- een vennootschap met of zonder rechtspersoonlijkheid. Enkel die met rechtspersoonlijkheid zijn in deze studie opgenomen. De vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid moet trouwens geen jaarrekening opstellen. Rechtspersoonlijkheid betekent dat de onderneming een eigen vermogen heeft dat duidelijk van het privévermogen van de vennoten is afgescheiden.
- al dan niet met beperkte aansprakelijkheid.

De meest populaire rechtsvorm is de bvba of besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Het is ook de rechtsvorm met het kleinste bedrag aan geplaatst kapitaal: gemiddeld 151 728 € in 2007 en 185 250 € in 2010. De naamloze vennootschap is de uitverkoren rechtsvorm van de grote ondernemingen waarvan 80 % onder deze rechtsvorm werken. Specifiek voor deze groep is het hoge, wettelijk verplicht minimum startkapitaal¹³. Het gemiddeld gestort kapitaal was gelijk aan 3,3 miljoen euro in 2007 en dit bedrag klom op tot 4,6 miljoen euro in 2010. De burgerlijke vennootschappen, die volgens het economisch rechtsverkeer geen handelsactiviteiten uitoefenen, maar volgens de economische classificatie wel tot de marktsector behoren, worden voornamelijk door de vrije beroepen gekozen. Het

¹² Zie Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat.

¹³ Zie Portaal Belgische Overheid. Vanaf de oprichting van een naamloze vennootschap moet een minimumbedrag van 61 500 euro volledig geplaatst of volgestort zijn.

gaat onder meer om advocaten, notarissen, accountants, boekhouders, bedrijfsrevisoren, architecten en veeartsen of om particulieren die hun onroerend goed in een burgerlijke vennootschap onderbrengen¹⁴. Die rechtsvorm kende de sterkste groei tussen 2007 en 2010. De coöperatieve vennootschappen zijn samengesteld uit een veranderlijk aantal vennoten en veranderlijke inbrengen. Oorspronkelijk was er geen minimumkapitaal vereist, maar door herhaaldelijke misbruiken werd die rechtsvorm in 1991 aan strengere regels voor het maatschappelijk kapitaal onderworpen met een vast en een veranderlijk gedeelte. Twee minder voorkomende rechtsvormen zijn de commanditaire vennootschap en de vennootschap onder firma. Bij beide rechtsvormen is er geen verplichte tussenkomst van een notaris en is er geen minimumkapitaal vereist. Bij de vennootschap onder firma genieten de vennoten geen beperkte aansprakelijkheid. Beide rechtsvormen worden gekenmerkt door een hoog bedrag aan geplaatst kapitaal. Een laatste categorie in deze studie zijn de overheidsbedrijven waarbij de intercommunales de belangrijkste groep vormen. Hun geplaatst kapitaal steeg tussen 2007 en 2010 van gemiddeld 77,2 miljoen euro tot 83,5 miljoen euro.

Gezien de vele sluitingen van ondernemingen, gaan we na hoeveel recent opgerichte ondernemingen werden geconfronteerd met een faillissement, uitgesproken binnen de drie jaar na oprichting. Bij een nv, bvba of cvba worden de oprichters dan persoonlijk aansprakelijk gesteld (oprichtersaansprakelijkheid) omdat er kennelijk onvoldoende maatschappelijk kapitaal in de onderneming aanwezig was voor de voorgenomen bedrijvigheid. Tussen 2007 en 2009 waren er 47 871 oprichtingen volgens deze rechtsvormen en 338 faillissementen. Bij 135 ondernemingen werd het faillissement binnen de drie jaar uitgesproken, met een stijging voor de meest recente jaren¹⁵.

¹⁴ Medische beroepen kiezen ook voor deze vennootschapsvorm maar zijn in dit onderzoek niet opgenomen wegens hun niet-marktgerichte activiteiten.

¹⁵ Eén geval in 2007, 33 in 2008, 103 in 2009.

De duur en de afsluitdatum van het boekjaar geven een indicatie van de financiële gezondheidstoestand van de onderneming. Aangezien jonge bedrijven vaak aankijken tegen belangrijke aanloopkosten, beginnen ze vaak met een zwakke financiële structuur en een eerste boekjaar dat pas in het tweede jaar na oprichting wordt afgesloten. Ondernemingen met een specifieke rechtstoestand sluiten de jaarrekening niet noodzakelijk af op de afsluitdatum vermeld in de oprichtingsakte. Tabel 6 geeft hierover informatie, die vertekend is doordat op einde van onze observatieperiode (31/01/2012) de recent opgerichte ondernemingen nog geen jaarrekening bij de Balanscentrale indienden.

Tabel 4 Duur van het boekjaar

	2007	2010
12 maanden	89,4	94,7
meer dan 12 maanden	1,6	0,3
minder dan 12 maanden	9,0	5,0
Totaal	100,0	100,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

De afsluitdatum van het boekjaar eindigt bij 76 % van de onderzochte jaarrekeningen op 31 december, bij 10 % op 30 juni, bij 4 % op 31 maart en bij de overige 10 % op één van de overige dagen van het jaar. De einddatum heeft een invloed op de hoogte van de balansgegevens en de resultaatrekening en bijgevolg op de financiële ratio's¹⁶. Met deze variabele zullen we in de analyse van de factoren die een rol kunnen spelen bij de stopzetting van ondernemingen evenwel geen rekening houden.

1.3. Sectorale structuur van de databank 2007-2010

Bij de opbouw van de databank werd veel tijd besteed aan het toekennen van de sectorcode volgens de hoofdactiviteit van de onderneming. Enerzijds gebruiken de verschillende federale administraties verschillende Nace-BEL codes, anderzijds kan men uit de oprichtingsakte niet steeds een hoofdactiviteit selecteren omdat meerdere activiteiten worden opgesomd¹⁷.

De sectorale structuur van de ondernemingen wordt op twee niveaus gegeven: volgens sectie in tabel 6 en volgens Nace-BEL 2-digit in tabel A1 in bijlage. De grote wijzigingen tussen beide observatiejaren zijn:

- Tussen 2007 en 2010 daalde de werkgelegenheid in de niet-financiële ondernemingen met 43 946 voltijdse equivalenten of een daling met 2,49 %. De industriële werkgelegenheid daalde met 11,52 %, de diensten verhoogden hun werkgelegenheid met 0,84 % en de sectoren bouw, water en energie met 0,48 %. Rekening houdend met de daling van de werkgelegenheid, dan is de industrie verantwoordelijk voor 122,8 % en de bouwsector voor 3,0 % van de daling en wordt die gecompenseerd door een stijging van de werkgelegenheid bij de dienstenondernemingen van 20,2 % en bij

¹⁶ Zie Vivet (2010), "de ondernemingen die hun jaarrekeningen na 31 augustus 2009 hebben neergelegd, zijn beduidend minder rendabel, minder solvabel en minder liquide".

¹⁷ Bijvoorbeeld, een dokter of een verpleegster die een vennootschap opricht om de praktijk en de medische organisatie te scheiden van het privévermogen is volgens de ene bron "exploitatie van en handel in onroerend goed" en volgens een andere bron "menselijke gezondheidszorg". Wij hebben de laatste code genomen, zelfs al primeert het beheer van het onroerend goed. Sommige bronnen kiezen bij sportclubs en sauna's voor de activiteit "eetgelegenheden met beperkte bediening". Ook bij landbouwactiviteiten worden meerdere codes gebruikt: "landschapsverzorging" of "ondersteunende activiteiten in verband met de teelt van gewassen". Ten slotte is een keuze tussen klein- en groothandel of handelsbemiddeling niet altijd even gemakkelijk te maken.

de ondernemingen van water en energie van 5,6 %. De dynamiek¹⁸ van de werkgelegenheid tussen de bedrijfstakken leert ons dat tijdens de periode 2007 en 2010 vooral de werkgelegenheid in de industriële bedrijfstakken textiel, siderurgie en autoassemblage¹⁹ zwaar werd getroffen. Enkel de farmaceutische industrie, de olieraffinage en de reparatie en installatie van machines en apparaten konden hun werkgelegenheid binnen de industriële bedrijfstakken verhogen.

- Bij de dienstenondernemingen kent één bedrijfstak een uitzonderlijke groei van de werkgelegenheid tijdens de periode 2007 en 2010. Het gaat om de dienstenchequebedrijven, die voor de overgrote meerderheid onder de bedrijfstak “Diensten in verband met gebouwen” worden geklasseerd omdat zij huishoudelijke hulp verlenen. Sommige van die bedrijven bevinden zich in de non-profitsector, maar de ondernemingen in deze databank behoren tot de marktsector, al worden zij indirect door de Federale overheid gesubsidieerd.
- De tweede dienstenbedrijfstak met een stijging van de werkgelegenheid is de detailhandel, in tegenstelling tot de daling van de groothandel en de autohandel en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen.
- Bij de computeractiviteiten stijgen zowel het aantal ondernemingen als de werkgelegenheid.
- In de sectie “Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische diensten” stijgt het aantal ondernemingen met 4 149 en de werkgelegenheid met 4 155 voltijdse equivalenten. In één bedrijfstak van deze sectie slaat de crisis toe: er zijn 490 minder reclame- en marktonderzoekbureaus en de werkgelegenheid daalt met 2 272 voltijdse equivalenten.
- In 2010 werden de postactiviteiten met een uitzonderlijke daling van de werkgelegenheid geconfronteerd door de delokalisatie van één onderneming²⁰.
- De interim-arbeid daalt maar het aantal interimkantoren stijgt (zie Nace-Bel-code 71 in tabel 38).
- De horeca kent ook een daling van de werkgelegenheid, maar ten opzichte van de algemene daling is die minder groot.
- Binnen de bouwsector moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de bouwpromotoren met een daling van de werkgelegenheid en de gespecialiseerde bouwwerkzaamheden, zoals loodgieters en elektriciens, met een stijging van zowel het aantal ondernemingen als van de werkgelegenheid.
- De energiesector kende een groei van het aantal ondernemingen en van de werkgelegenheid.

In 2010 beschikken we over minder jaarrekeningen dan in 2007, maar dit is te wijten aan de jonge en kleinere bedrijven die hun jaarrekening van het boekjaar 2010 nog niet hebben ingediend bij de Balanscentrale op de afsluitdatum van onze observatieperiode.

---

¹⁸ De dynamiek van een bedrijfstak wordt berekend door het verschil te maken tussen de twee observatieperioden van de waarde van een variabele van een bedrijfstak gedeeld door de totale waarde van de variabele van de observatieperiode. Die ratio werd met 100 vermenigvuldigd. Zo kan bij een daling in absolute termen de dynamiek van een bedrijfstak positief worden indien die daling kleiner is dan de daling van het geheel.

¹⁹ Voornamelijk door de sluiting van de Opelvestiging in België.

²⁰ De koerieractiviteiten van DHL van België naar Duitsland.

Tabel 5 Sectorindeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, op sectieniveau, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Aantal ondernemingen			Werkgelegenheid uit de sociale balans in voltijdse equivalenten		
	2007	2010	Dyna- miek	2007	2010	Dyna- miek
C INDUSTRIE	24 196	22 959	-0,38	522 353	468 400	-2,34
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	247	357	0,04	18 074	19 750	0,12
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	963	953	-0,00	23 781	24 566	0,08
F Bouwnijverheid	44 533	45 649	0,40	193 446	192 127	0,19
DIENSTEN	243 385	242 567	-0,05	1 049 217	1 058 082	1,95
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	87 469	83 427	-1,22	406 529	405 184	0,49
H Vervoer en opslag	12 152	11 488	-0,20	155 134	146 865	-0,26
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	21 941	20 576	-0,42	64 759	63 707	0,03
J Informatie en communicatie	15 153	15 986	0,28	87 016	88 280	0,19
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	29 787	29 555	-0,05	12 980	12 893	0,01
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische diensten	61 157	65 306	1,38	97 498	101 653	0,37
N Administratieve en ondersteunende diensten	15 726	16 229	0,17	225 301	239 500	1,12
Totaal	313 324	312 485	-0,27	1 806 871	1 762 925	-2,49

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

In tabel 6 geven we het belang van de 25 bedrijfstakken volgens hun toegevoegde waarde²¹ en de ratio van de toegevoegde waarde op het balanstotaal. In 2010 observeren we een daling van de ratio voor het geheel van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector van 11,8 % in 2007 naar 10,1 % in 2010 of een daling met 1,7 procentpunt en dus meer dan 10 %. Slechts drie bedrijfstakken konden in 2010 hun gecreëerde waarde op de ingezette middelen verhogen: de farmaceutische nijverheid, de sector van de horeca en de bedrijfstak informatie en communicatie²².

De verdeling van de toegevoegde waarde van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector wijzigde tussen 2007 en 2010. De dienstensectoren verhoogden hun aandeel met 0,9 procentpunt, de energiesector met 0,6 procentpunt, de bouwsector met 0,3 procentpunt en de watermaatschappijen met 0,1 procentpunt. Het aandeel van de industriële bedrijfstakken viel terug van 30,8 tot 28,9 %. Enkel drie van de dertien industriële bedrijfstakken verhoogden hun aandeel: de farmaceutische industrie met 1,0 procentpunt en de bedrijfstak van de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabak en de bedrijfstak van vervaardiging van transportmiddelen, elk met 0,1 procentpunt.

In 2007 en 2010 creëerde de sectie van de groot- en kleinhandel en de reparatie van auto's en motorfietsen 22 % van de toegevoegde waarde in de marktsector. De groothandel heeft er een groot aandeel, onder meer door de groothandel in vloeibare brandstoffen²³. De sectie vervoer en opslag creëerde in 2007 8,5 % en in 2010 8,2 % van de toegevoegde waarde in de marktsector. Eén onderneming uit deze sectie, m. n. de Belgische Nationale Spoorwegmaatschappij ondergebracht in de NMBS-holding stond,

²¹ De toegevoegde waarde wordt gehaald uit de exploitatierekening en is gelijk aan het verschil tussen de verkoopopbrengsten en de kostprijs van de door derden geleverde goederen en diensten. Aldus kan het voorkomen dat een onderneming een negatieve toegevoegde waarde heeft, wat effectief zo was voor 15 % van de ondernemingen in 2007 en in 2010. Daarom werd de ratio per bedrijfstak op de geaggregeerde waarden van het totaal aantal ondernemingen in een bedrijfstak berekend.

²² Enerzijds te verklaren door de jaarrekening van Telenet, met een oprichtingsjaar in 2000 kent een grillig verloop: in 2007 was er geen personeel ingeschreven en de toegevoegde waarde bedroeg -0,3 miljoen €. In 2010 was het personeelsbestand gelijk aan 1 816 en de toegevoegde waarde gelijk aan 789 miljoen €. Anderzijds hadden vijf intercommunales in 2007 een gezamenlijke toegevoegde waarde van -9,5 miljoen € en werden zij in 2010 in vereffening gesteld.

²³ Total Belgium, Kuwait Petroleum Belgium en Belgian Shell.

telkens met een aandeel van 1,3 % in 2007, op de eerste plaats en in 2010 op de derde plaats in de ranking van de toegevoegde waarde van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector.

Tabel 6 Toegevoegde waarde van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector volgens 25 sectoren, boekjaar 2007 en 2010

Bedrijfstak	Procentuele verdeling van de toegevoegde waarde		Ratio toegevoegde waarde in verhouding tot de activa	
	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	30,8	28,9	17,2	15,1
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	4,0	4,1	16,9	15,1
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	1,1	0,9	25,6	24,4
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	2,1	1,8	20,3	19,1
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	1,3	0,9	4,5	3,5
Vervaardiging van chemische producten	4,1	4,0	12,5	10,2
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	2,8	3,8	18,8	22,4
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	3,0	2,5	18,8	15,8
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	5,3	4,1	20,8	15,6
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,9	0,8	26,5	23,7
Vervaardiging van elektrische apparatuur	1,1	1,0	36,0	34,7
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2,0	1,8	25,9	21,9
Vervaardiging van transportmiddelen	2,0	2,1	32,6	28,0
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	1,1	1,1	31,0	27,9
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	3,5	4,1	8,1	7,5
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1,6	1,7	12,9	12,6
F Bouwnijverheid	7,5	7,8	21,6	17,4
DIENSTEN	56,6	57,5	9,8	8,3
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	22,1	22,0	19,4	17,6
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2,9	2,8	15,9	14,9
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	12,9	12,5	18,9	16,7
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	6,3	6,7	23,0	21,1
H Vervoer en opslag	8,5	8,2	24,1	20,5
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1,8	1,9	24,4	26,0
J Informatie en communicatie	6,9	7,3	19,4	24,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	2,7	2,5	5,0	4,6
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	7,4	8,2	2,5	2,1
N Administratieve en ondersteunende diensten	7,2	7,4	17,5	15,8
Totaal	100,0	100,0	11,8	10,1

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Volgens rechtsvorm was de toegevoegde waarde in 2007 als volgt verdeeld: 72,2 % werd gecreëerd door de nv's, 17,9 % door de bvba's, 5,4 % door de overheidsbedrijven en 4,5 % door de overige rechtsvormen. In 2010 daalde het aandeel in de toegevoegde waarde van de nv's naar 70,2 % en verhoogde het aandeel van de bvba's naar 18,8 % en dat van de overheidsbedrijven naar 6,3 %.

Vooral bij de grotere bedrijven daalde de toegevoegde waarde. In 2007 was het aandeel van de 1 000 ondernemingen met de hoogste toegevoegde waarde gelijk aan 51,9 %, in 2010 daalde dit aandeel naar 50,6 %.

Tabel A2 in bijlage geeft een overzicht per bedrijfstak. Aangezien de gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming van een sector sterk schommelt van jaar tot jaar, hebben we gekozen voor de arbeidsproductiviteit van de middelste onderneming van een sector, de mediaanwaarde. De wijzigingen tussen beide observatiejaren zijn niet altijd gelijklopend. Bijvoorbeeld de mediaanonderneming uit de afdeling “vervoer over water” heeft een arbeidsproductiviteit van 85 871 € in 2007 en 110 615 € in 2010, een stijging van 29 %. Het sectorgemiddelde daalt met 10 % onder meer doordat de ondernemingen die in beide jaren actief zijn een daling van hun arbeidsproductiviteit van 42 % optekenden. In deze afdeling heeft in 2007 65 % en in 2010 63 % van de ondernemingen geen personeel in dienst in België. In sommige gevallen gaat het om filialen van grote Belgische scheepvaartmaatschappijen met een zeer hoge toegevoegde waarde en geen personeel in dienst²⁴. Deze ondernemingen zijn in tabel 6 wel opgenomen maar niet in tabel A2 met de gegevens over de arbeidsproductiviteit.

In 2010 was er ten opzichte van 2007 een groei van de arbeidsproductiviteit van 4,7 % (van 85 001 € in 2007 naar 88 973 in 2010). De groei was groter in de industrie, onder meer door de goede prestaties in de farmaceutische industrie, de auto-industrie en de tabaksindustrie.

De grootste stijging van de arbeidsproductiviteit per afdeling was in de bedrijfstak van onderzoek en ontwikkeling. De ondernemingen verhoogden hun arbeidsproductiviteit met 47,5 % in 2010²⁵.

De grootste daling van de arbeidsproductiviteit per afdeling werd in 2010 in de bedrijfstak van de raffinage opgetekend.

De gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming blijft stabiel in de beide observatiejaren (van 78 671 € in 2007 naar 79 245 € in 2010). De grote sectorale schommelingen in de gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming tussen 2007 en 2010 zijn het gevolg van de grote in- en uitstroom van ondernemingen of van een te klein aantal observaties in een sector met grote schommelingen van één onderneming²⁶. Nieuwe ondernemingen²⁷ halen in het begin van hun bestaan een lagere arbeidsproductiviteit en ook de ondernemingen in een juridische procedure hebben gemiddeld een lagere productiviteit²⁸.

²⁴ Bijvoorbeeld Bocimar Belgium, een filiaal van de Belgische Scheepvaartmaatschappij had een toegevoegde waarde van 40,6 miljoen € in 2007 en 31,5 miljoen € in 2010.

²⁵ Zes ondernemingen verhoogden hun arbeidsproductiviteit met meer dan 100 % op vier jaar tijd: Ecophos, Unibioscreen, Biotec, Galapagos, Pronodata en Betaplus Pharma.

²⁶ Bijvoorbeeld Synatom met Nace-Bel 24.460 had in 2007 een toegevoegde waarde van 8,5 miljoen € en 16,8 miljoen € in 2010.

²⁷ Ondernemingen opgericht in 2005, 2006 of 2007 hadden een gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming van 67 224 € in 2007 en deze in 2008, 2009 en 2010 een gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming van 64 066 € in 2010.

²⁸ Een gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming van 54 023 € in 2007 en van 55 492 € in 2010.

1.4. Drie kernvariabelen die in één oogopslag de financiële sterkte van een onderneming tonen

De geselecteerde financiële kernvariabelen zijn: de rubrieken eigen vermogen, winst/verlies van het boekjaar na belasting en het netto bedrijfskapitaal. Tabel 7 geeft de evolutie van de geaggregeerde cijfers in 2007 en in 2010.

Tabel 7 Eigen vermogen, winst/verlies van het boekjaar na belasting en netto bedrijfskapitaal in 2007 en in 2010

	2007	2010	Groei in % 2007-2010
Eigen vermogen			
Bedrag in miljard euro	676,2	870,8	28,8
Eigen vermogen van de hoofdkantoren en coördinatiecentra bedrag in miljard	236,2	318,8	35,0
Eigen vermogen zonder de hoofdkantoren en coördinatiecentra bedrag in miljard	440,0	552,0	25,5
Aandeel in het balanstotaal	48,0	51,7	7,7
Aandeel van de ondernemingen met een negatief eigen vermogen	15,5	16,7	7,7
Winst/verlies van het boekjaar			
Bedrag in miljard euro	61,6	56,3	-8,6
Aandeel van de ondernemingen met verlies	32,4	36,3	12,0
Netto bedrijfskapitaal			
Bedrag in miljard euro	142,9	152,6	6,4
Netto bedrijfskapitaal van de hoofdkantoren en coördinatiecentra bedrag in miljard	101,0	76,4	-24,4
Bedrag in miljard euro, exclusief de hoofdkantoren en coördinatiecentra	41,9	76,2	81,9
Aandeel van de ondernemingen met een negatief netto bedrijfskapitaal	36,1	37,5	3,9

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Volgende conclusies halen we uit de tabel:

- een sterke stijging van het eigen vermogen van de ondernemingen, maar ook een lichte stijging van het aantal ondernemingen met een negatief eigen vermogen in 2010. In 2007 was het aandeel van de hoofdkantoren en gelijkaardige coördinatiecentra gelijk aan 34,9 % van het totale eigen vermogen van de niet-financiële marktsector. In 2010 verhoogde dit aandeel tot 36,6 %, een verhoging met 1,7 procentpunt;
- een daling van de totale winsten na belasting in 2010 en meer ondernemingen die hun boekjaar afsluiten met een verlies;
- zonder de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren stijgt het netto bedrijfskapitaal met 82 % in 2010.

Het is duidelijk dat een negatief teken voor deze drie financiële kernvariabelen wijst op financiële problemen in de onderneming. In 2007 had 15,5 % van de ondernemingen in onze databank een negatief eigen vermogen, meestal een gevolg van het opstapelen van gemaakte verliezen uit het verleden. Bij 32,4 % van de ondernemingen was er op het einde van het boekjaar een verlies. Vervolgens had 36,1 % van de ondernemingen een negatief netto bedrijfskapitaal. Het gevolg van een dergelijke zorgwekkende situatie is dat 10,7 % van de ondernemingen die staan voor 3,0 % van het personeelsbestand in 2007 dicht bij een vereffening of een faillissement stond. In 2010 nam het aantal onderne-

mingen met financiële problemen toe: 11,0 % van de ondernemingen die samen 3,3 % van de werknemers in dienst hadden, werden getroffen door verliezen en onvoldoende financiering van de ondernemingsactiviteiten.

Tabel 8 geeft een samenvatting van de drie gekozen kernvariabelen per bedrijfstak. Een slechte score wil zeggen dat de onderneming een negatief eigen vermogen heeft, een verlies boekt en werkt met een tekort aan netto bedrijfskapitaal. Een goede score komt overeen met een positief teken voor alle drie variabelen, een middelmatige score impliceert dat er een positief teken voor één of twee van de drie variabelen is.

In 2007 waren 54 697 voltijdse equivalenten volgens deze drie criteria werkzaam in fragiele ondernemingen, verdeeld over de volgende sectoren: 72,6 % diensten, 18,9 % industrie, 8,5 % bouw, energie en water. In 2010 waren de scores van de fragiele ondernemingen slechter. In 2010 was het aantal voltijdse equivalenten in fragiele ondernemingen met 2 513 gestegen tot 57 210 eenheden. De werkgelegenheid in fragiele ondernemingen werd verdeeld over 75,4 % voor de diensten, 15,7 % voor de industrie en 8,9 % voor de overige sectoren. De industrie werd minder getroffen en zag het aantal en het aandeel werknemers in fragiele ondernemingen dalen.

Het aantal slecht scorende ondernemingen stijgt van 33 656 in 2007 naar 34 380 in 2010. De industriële ondernemingen scoren slechter in 2010. In 2007 behoorde meer dan de helft van industriële ondernemingen tot de performante ondernemingen, in 2010 daalde het aandeel onder de helft. Bij de dienstenondernemingen was er ook een verslechtering, maar het aandeel van de ondernemingen met een slechte score steeg niet zo sterk. De impact van de fragiele ondernemingen op de werkgelegenheid verschilt sterk per sector. Uit tabel 8 blijkt echter ook dat een groot aantal sectoren in 2010 een betere score halen:

- In de textiel-, kleding-, en ledersector daalt het aantal werknemers in fragiele ondernemingen. In 2010 waren er minder ondernemingen met een slechte score en er was een daling van de werkgelegenheid in de slecht scorende ondernemingen. Doordat het aantal ondernemingen in 2010 daalde met 11 %, was er een stijging van het procentueel aandeel slecht scorende ondernemingen van 10,2 % tot 10,4 %.
- Ook de transportsector heeft opvallend minder werknemers in fragiele ondernemingen in 2010.
- De chemische en farmaceutische sector verbeteren hun scores: minder werknemers in fragiele ondernemingen en meer goed scorende ondernemingen.
- Hoewel de sectie “accommodatie en maaltijden” in de beide observatiejaren het hoogste aandeel van werknemers in fragiele ondernemingen heeft, is er een verbetering van de financiële structuur in 2010: het aandeel van werknemers in fragiele ondernemingen daalt van 17 % naar 14 % en het aandeel van slecht scorende ondernemingen daalt van 24 % naar 23 %. 2010 is wel een observatiejaar zonder de gefailleerde ondernemingen die in 2008 of in 2009 hun bedrijfsactiviteiten hebben gestopt.

In de groep van ondernemingen die in 2007 en niet in 2010 een jaarrekening neerlegden bij de Balanscentrale komen meer ondernemingen voor met een fragiele financiële structuur. Bij deze 39 852 on-

ondernemingen (zie tabel 1) wordt 21,1 % geklasseerd als slecht waarbij 10,2 % van het personeelsbestand is betrokken.

De ondernemingen uit de industriële sectoren en de dienstensectoren worden vergeleken met hun respectievelijk gemiddelde. De ondernemingen uit de sectoren energie, water en bouw worden vergeleken met het totale gemiddelde. Om de interpretatie van de waarden overzichtelijk te maken, worden de slechte scores in de tabellen bijgetint. Deze werkwijze geldt meestal voor alle volgende tabellen.

Tabel 8 Procentuele verdeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector volgens hun financiële sterkte, boekjaar 2007 en 2010

Bedrijfstak	% ondernemingen					Fragiele werkgelegenheid				
	2007		slecht	2010		2007	2010	2007	2010	
	goed	middel-			goed	middel-	%	aantal	aantal	
	matig	matig		matig	slecht					
C INDUSTRIE	53,2	38,7	8,1	49,2	41,9	8,9	2,0	1,8	10 314	8 975
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	41,6	47,7	10,7	40,7	47,9	11,4	2,4	2,4	1 888	1 803
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	46,4	43,4	10,2	45,0	44,6	10,4	6,1	2,7	2 059	689
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	49,8	41,5	8,7	45,5	44,5	10,0	2,3	3,3	932	1 166
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	33,3	55,6	11,1	34,8	47,8	17,4	0,0	2,8	0	120
Vervaardiging van chemische producten	51,9	39,2	8,9	53,6	37,4	9,0	0,4	0,2	158	96
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	42,8	47,2	10,0	49,3	39,9	10,8	2,3	0,5	499	107
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	58,8	35,9	5,3	52,9	40,5	6,6	2,9	3,4	1 641	1 714
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	61,8	33,0	5,2	54,0	39,4	6,6	1,2	2,5	1 099	2 038
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	55,4	35,5	9,1	49,3	41,5	9,2	1,3	1,1	190	148
Vervaardiging van elektrische apparatuur	60,1	32,7	7,2	55,3	35,6	9,1	0,5	0,5	106	93
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	65,5	29,2	5,3	61,0	32,8	6,2	0,6	0,7	220	231
Vervaardiging van transportmiddelen	53,2	34,9	11,9	50,8	37,4	11,8	1,9	0,6	880	229
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	53,9	36,8	9,3	49,8	40,8	9,4	2,2	2,0	642	541
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	40,1	48,2	11,7	36,1	55,7	8,1	0,7	0,1	122	13
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	52,8	41,6	6,0	50,8	42,7	6,5	0,7	0,6	154	135
F Bouwnijverheid	55,8	37,0	7,2	53,0	39,0	8,0	2,3	2,6	4 424	4 939
DIENSTEN	44,0	44,3	11,7	42,8	45,4	11,8	3,8	4,1	39 683	43 148
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	48,9	39,0	12,1	47,6	39,7	12,7	3,8	4,2	15 304	15 839
H Vervoer en opslag	46,5	43,9	9,6	42,1	46,8	11,1	2,4	4,1	3 751	5 980
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	24,2	51,6	24,2	24,7	52,7	22,6	16,9	14,3	10 943	9 125
J Informatie en communicatie	52,5	36,8	10,7	51,2	38,7	10,1	3,4	2,8	2 948	2 511
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	29,1	60,3	10,6	29,3	59,8	10,9	6,3	6,2	823	798
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	48,8	43,3	7,9	47,1	44,7	8,3	2,6	2,7	2 496	2 689
N Administratieve en ondersteunende diensten	43,1	45,6	11,3	41,3	47,2	11,5	1,5	2,6	3 418	6 206
Totaal in %	46,4	42,9	10,7	44,8	44,2	11,0	3,0	3,3		
Totaal in aantallen	145 342	134 326	33 656	139 986	138 119	34 380			54 697	57 210

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

1.5. De alarmbelprocedure voor de bestuurders van nv, bvba en cvba

De alarmbelprocedure moet worden toegepast wanneer het netto-actief, dit is het eigen vermogen, daalt onder de helft van het maatschappelijk kapitaal²⁹. Indien het eigen vermogen verder daalt tot minder dan één vierde van het maatschappelijk kapitaal, moet de procedure opnieuw worden toegepast. Eénmaal opgestart, moet bij een blijvend tekort aan eigen vermogen, de procedure niet worden herhaald. De procedure vereist de opstelling van een bijzonder verslag door de Raad van Bestuur en de bijeenroeping van de algemene vergadering waarop de aandeelhouders/vennoten beslissen over een eventuele ontbinding van de vennootschap of over een herstelplan om de verliezen weg te werken.

De alarmbelprocedure in de vennootschapswetgeving voorziet bij een niettijdige en correcte naleving van deze procedure voor de bestuurders van een nv, een bvba of een cvba in een “weerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid in hoofde van de bestuurders voor schade geleden door derden”³⁰.

De volgende tabel geeft de situatie van de ondernemingen die op basis van hun jaarrekening van 2010, de alarmbelprocedure zouden moeten hebben opgestart en bevat enkel de ondernemingen met een normale rechtstoestand op het einde van 2010. Er waren 62 900 ondernemingen met beperkte aansprakelijkheid met een netto-actief kleiner dan een kwart van het maatschappelijk kapitaal. Dit is één op vijf. Deze gevaarlijke financiële situatie kan onder meer worden rechtgezet door een kapitaalsverhoging. Een daling van het netto-actief onder het wettelijk minimumkapitaal bij 2,7 % van de naamloze vennootschappen is wel zeer alarmerend en iedere belanghebbende kan de ontbinding aan de rechtbank vragen. Hierbij zijn de aandeelhouders dan hoofdelijk aansprakelijk.

Tabel 9 Ondernemingen met een normale rechtstoestand die in aanmerking kwamen voor de alarmbelprocedure in 2010

	Aantal	Aandeel
Aantal waarnemingen		
Bvba	204 245	
Nv	84 171	
Cvba	8 051	
Totaal	296 467	
Procedure voor (Netto-actief/Maatschappelijk kapitaal) < 0,5 en >= 0,25		
Bvba	11 593	5,68
Nv	3 628	4,31
Cvba	417	5,18
Subtotaal	15 638	5,27
Procedure voor (Netto-actief/Maatschappelijk kapitaal) < 0,25		
Bvba	48 255	23,63
Nv	12 703	15,09
Cvba	1 942	24,12
Subtotaal	62 900	21,22
waarvan nv met netto-actief < 61 500 euro	2 298	2,73
waarvan bvba of cvba < 6 200 euro	563	0,27
Totaal	78 538	26,49

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

²⁹ Post 10/15 kleiner dan de helft van post 100.

³⁰ Zie Soens en Cusse (2010).

1.6. De grote ondernemingen en hun EBITDA

In tijden van financiële crisis kijken beleggers vooral naar de EBITDA of de winst vóór rente, belastingen, waardeverminderingen en afschrijvingen³¹ om al dan niet te investeren in een onderneming. Deze indicator is zeer belangrijk bij de beursgenoteerde ondernemingen.

Het winstcijfer wordt in grote mate beïnvloed door de afschrijvingspolitiek van de ondernemingen. Vandaar dat men kijkt naar de EBITDA-indicator. Enkel in de jaarrekening van de grote ondernemingen met het volledig schema³² staat voldoende informatie om de EBITDA te berekenen. In 2010 hadden 20 117 een jaarrekening volgens het volledig schema, in 2007 waren het er 21 403. Bij de ondernemingen met het volledig schema had in 2007 74,7 % een positief resultaat en het aandeel steeg naar 81,6 % met de EBITDA-indicator. Ook de gemiddelde winst van de ondernemingen met een volledig schema stijgt met de EBITDA-indicator met een factor 1,54. Die stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de daling van de waardeverminderingen op voorraden, bestellingen in uitvoering en handelsvoororderingen. In 2010 had 80,4 % een positieve EBITDA en de winst steeg met factor 1,58. De Commissie voor Boekhoudkundige Normen³³ heeft enkele bedenkingen bij de EBITDA-indicator:

- de indicator is sterk afhankelijk van de sector waarin de onderneming actief is;
- in België bestaat de mogelijkheid om in de jaarrekening uitzonderlijke resultaten te boeken. Het gaat om kosten en opbrengsten die geen verband houden met de gewone bedrijfsuitoefening. In het buitenland bestaat deze mogelijkheid niet overal.

Tabel 10 geeft de cijfers per bedrijfstak in 2007 en 2010. Ondanks de stijging van het gemiddelde, boeken meer bedrijven een verlies in 2010: 18,4 % in 2007 en 19,6 % in 2010 en waren er 1,6 procentpunt meer werknemers in verlieslatende ondernemingen in 2010. Drie industriële bedrijfstakken scoren slecht over gans de lijn. Het gaat om “textiel, kleding en leer”, “informaticaproducten en elektronica” en “meubelen, overige industrie en de reparatie en de installatie van machines en apparaten”. Bij diensten scoort de horeca slecht. Sectoren die qua winstgevendheid in beide jaren goed scoren zijn de olieraffinage, de chemie, de farmaceutische sector, de energiesector, informatie en communicatie, de vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten en de administratieve en ondersteunende diensten. Tussen 2007 en 2010 steeg de gemiddelde winstgevendheid met slechts 2 %, wel zijn er grote schommelingen in de winstgevendheid op sectorniveau. De chemische industrie verdubbelt bijna haar winstgevendheid, de kunststofindustrie halveert bijna haar winstgevendheid.

³¹ Earnings Before Interests, Taxes, Depreciations and Amortizations Dit kengetal wordt in de Belgische boekhouding door de volgende codes gedefinieerd: 9903-(751+752/9)+(650+652/9)+630+631/4+660-760.

³² Zie website van de Nationale Bank. Een onderneming wordt als **klein** beschouwd indien zij voor het laatst en het voorlaatst afgesloten boekjaar niet meer dan één van de volgende drempels overschrijdt:

- jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50

- jaaronzet (exclusief btw): 7 300 000 euro

- balanstotaal: 3 650 000 euro

tenzij het jaargemiddelde van het personeelbestand meer dan 100 bedraagt.

Een onderneming wordt in alle overige gevallen als **groot** beschouwd.

³³ Zie Commissie voor Boekhoudkundige Normen.

Tabel 10 EBITA van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met een jaarrekening in 2007 en of 2010

Bedrijfstak	Gemiddelde in € 1000		Aandeel ondernemingen met EBITDA≤0			
	2007	2010	2007		2010	
			onder- nemingen	werk- nemers	onder- nemingen	werk- nemers
C INDUSTRIE	8 131	8 214	13,0	5,9	16,1	7,6
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaks- producten	6 744	3 911	11,2	4,9	11,9	7,8
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	2 828	1 692	14,6	10,4	21,0	14,3
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	2 838	2 429	11,9	5,9	13,3	7,1
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolie- producten	329 804	426 595	26,7	0,4	30,8	2,9
Vervaardiging van chemische producten	13 501	26 144	14,2	4,3	13,5	3,2
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en prod.	55 746	83 309	27,9	5,3	14,3	0,4
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	7 832	4 358	10,3	8,0	16,0	10,8
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	6 296	3 793	12,6	6,9	19,1	8,4
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektroni- sche en optische producten	4 689	5 917	19,2	8,5	27,2	11,8
Vervaardiging van elektrische apparatuur	5 509	6 059	16,7	6,3	17,1	5,9
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	5 844	4 493	9,8	3,2	13,1	6,1
Vervaardiging van transportmiddelen	4 783	6 936	16,7	2,9	19,1	6,7
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	1 618	1 260	15,4	7,9	19,4	13,0
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	33 413	38 659	29,3	0,9	26,4	0,8
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	3 531	4 738	13,0	3,6	17,1	3,4
F Bouwnijverheid	1 333	1 328	21,4	5,4	23,0	7,6
DIENSTEN	2 750	2 704	19,4	6,5	20,1	8,0
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motor- fietsen	1 735	1 663	15,0	5,9	15,9	11,5
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2 198	1 735	9,4	5,1	11,2	6,7
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	1 544	1 562	14,4	7,3	15,7	10,6
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	2 092	1 969	21,2	4,7	19,4	13,6
H Vervoer en opslag	2 542	2 624	15,6	5,1	18,3	7,1
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1 932	1 517	19,5	11,5	23,9	8,2
J Informatie en communicatie	5 227	5 940	23,8	7,4	24,6	6,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	2 164	1 455	25,3	9,1	24,8	6,5
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	4 366	3 415	26,9	8,6	26,1	10,5
N Administratieve en ondersteunende diensten	3 569	6 083	19,3	6,7	19,5	3,8
Totaal winst/verlies met EBITDA-indicator	3 803	3 880	18,4	6,1	19,6	7,7
Totaal winst/verlies vóór belastingen	2 796	2 729	24,7	14,5	27,8	17,7
Totaal winst/verlies na belastingen	2 475	2 461	25,3	17,1	28,3	19,5

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 11 geeft de lijst van de top 10 ondernemingen met de grootste EBITDA en winst na belasting.

Tabel 11 Top 10 EBITA en top 10 winst na belastingen van de niet-financiële ondernemingen met het volledig schema in de marktsector, 2007 en 2010

Top 10	Activiteit	EBITDA in miljoen €		Winst van het boekjaar na belastingen in miljoen €	
		2007	2010	2007	2010
Exxonmobil Petroleum & Chemical	Raffinage	3 677(1)	4 902(1)	2 729(1)	4 170(1)
Solvay	Chemie	559	2 905(2)	479	2 782(2)
Glaxosmithkline Biologicals	Geneesmiddelen	834	2 154(3)	584	1 143(8)
Belgacom	Telecommunicatie	1 021(9)	1 798(4)	217	324
GMR ³⁴	Overige zakelijke dienstverlening	1	1 779(5)	1	1 779(4)
Electrabel	Energie	1 753(6)	1 715(6)	1 004(7)	783(9)
Distrigaz-Distrigas	Energie	408	1 514(7)	236	1 445(5)
Telenet Group Holding	Telecom	-2	1 455(8)	-6	1 412(6)
Janssen Pharmaceutica	Geneesmiddelen	1 806(5)	1 289(9)	674	22
BASF Antwerpen	Chemie	802	923(10)	206	461
Cimenteries CBR Cementbedrijven	Cement	2 177(2)	72	2 074(3)	17
Inbev Belgium	Brouwerij	2 160(3)	313	1 825(4)	21
Anheuser-Busch Inbev	Brouwerij	2 123(4)	558	2 124(2)	53
Unilin Industries	Houtindustrie	1 465(7)	1	1 509(5)	22
Petrofina	Raffinage	1 139(8)	97	709	32
Pubstone ³⁵	Immobiëlen	989(10)	18	973(8)	10
Hewlett-Packard Coordination Center	Hoofdkantoor	-1	-1	1 173(6)	2 098(3)
Arcelormittal Finance and Services Belgium	Hoofdkantoor	-7	-4	497	1 395(7)
GDF Suez CC	Hoofdkantoor	645	692	682	744(10)
Sidarsteel	Hoofdkantoor	962	126	964(9)	296
Wirefree Services Belgium	Telecommunicatie	739	104	828(10)	104
Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen		22,5	26,2	24,7	31,6

Noot: rangschikking volgens EBITDA in 2010 en rangorde van de top 10 tussen haakjes.

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Drie markante vaststellingen zijn:

- De raffinage maatschappij Exxonmobil Petroleum & Chemical staat in 2007 en 2010 op de eerste plaats;
- Eén groep domineert in 2007. De groep Anheuser-Busch Inbev haalt met drie ondernemingen samen de eerste plaats met een aandeel van 6,5 % in het totale resultaat, berekend volgens de EBITDA-indicator, van alle niet-financiële ondernemingen in de marktsector.
- Het aandeel van de top 10 in de totale winst, berekend volgens de EBITDA-indicator van de top 10 bedraagt 22,5 % in 2007 en stijgt naar 26,2 % in 2010. Het aandeel van de top 10 in de winst na belasting ligt hoger omdat er volgens dit criterium meer ondernemingen met verlies afsluiten en het verlies groter is dan bij de berekening volgens de EBITDA-indicator.

³⁴ Dochteronderneming van Carrefour.

³⁵ Een vroegere dochteronderneming van Inbev, nu verkocht aan Cofinimmo.

1.7. Selectie van drie financiële ratio's en vier schuldindicatoren

In de analyse van de jaarrekeningen over het boekjaar 2007 werden zes financiële ratio's geselecteerd. Voor de vergelijking tussen 2007 en 2010 beperken we ons tot de ratio-analyse van drie kernratio's die gemakkelijk kunnen worden geïnterpreteerd³⁶. De vier schuldindicatoren werden behouden. Deze financiële analyse maakt gebruik van de ratio's van Ooghe H. en Van Wymeersch C. (2000). Voor het boekjaar 2007 werden de solvabiliteitsratio, de liquiditeitsratio, de rendabiliteitsratio en de vier schuldindicatoren herberekend omdat we nu over meer jaarrekeningen beschikken. Ten opzichte van de vorige analyse zijn de schuldindicatoren voor 2007 verslechterd, gezien de ondernemingen die laattijdig hun jaarrekening neerleggen bij de Balanscentrale in een minder gunstige financiële situatie verkeren. Ook hebben we anno 2010 meer informatie over de activiteit van de jonge ondernemingen die in 2006 of 2007 werden opgericht³⁷.

De ratio's per sector werden in de vorige analyse op twee wijzen berekend: de verhouding van de geaggregeerde waarden van het totaal aantal ondernemingen in een sector enerzijds en het ongewogen rekenkundig gemiddelde van de ondernemingen in een sector anderzijds. De verschillen tussen de twee berekeningsmethoden zijn soms aanzienlijk. Bij sectoraggregatie wordt rekening gehouden met de grootte van de ondernemingen met grotere gewichten voor de grote ondernemingen. Bij het ongewogen gemiddelde is het kengetal van iedere onderneming in de sector even belangrijk. Door de extreme waarden van de ratio's bij vooral de kleinere ondernemingen, werden de ratio's van alle ondernemingen van het onderste percentiel en het bovenste percentiel uit de gemiddelde ratio per onderneming gehaald.³⁸

De gekozen solvabiliteitsratio³⁹ berekent de langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van een onderneming: het eigen vermogen ten opzichte van de schulden op meer dan één jaar, of in boekhoudkundige termen, het permanent vermogen. Een ratio van ten minste 50 % is wenselijk. Hoe hoger de ratio, hoe onafhankelijker de onderneming van schuldeisers is.

De liquiditeit van een onderneming geeft aan in welke mate de onderneming haar kortlopende schulden kan terugbetalen met kasmiddelen en vergelijkt dus de kasinkomsten met de kasuitgaven. Volstaan de beschikbare activa om de vervallen kortetermijnschulden te betalen? Indien de inkomsten onvoldoende zijn om de uitgaven te dragen en indien er geen bijkomende financiering kan worden gevonden, is er een liquiditeitstekort dat tot een faillissement kan leiden. Eén kengetal werd geselecteerd om de liquiditeit te bepalen: de acid test of de liquiditeit in enge zin⁴⁰. De liquiditeit in enge zin houdt geen rekening met de voorraden en bestellingen in uitvoering⁴¹ en is gelijk aan de vlottende

³⁶ Liquiditeit in enge zin en liquiditeit in ruime zin zijn sterk met elkaar gecorreleerd evenals de meeste soorten rendabiliteitsratio's. Ook bij de solvabiliteitsratio's zijn schuldgraad en onafhankelijkheidsgraad sterk gecorreleerd. Zie Vivet (2011), WP 213, bijlage 7 met de correlatiematrix.

³⁷ De analyse in de vorige studie bevatte 275 839 ondernemingen, nu beschikken we over 313 324 ondernemingen met een neerlegging van hun jaarrekening van het boekjaar 2007.

³⁸ Langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid moet tussen 0 en 100 liggen;
Liquiditeit in enge zin: groter dan 0,02 en kleiner dan 15,78;
Nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen: groter dan -57,14 en kleiner dan 50,26.

³⁹ $(10/15)/(10/15+16+17)*100$

⁴⁰ $(40/41+50/53+54/58)/(42/48)$

⁴¹ De voorraden kunnen meestal meestal moeilijk op korte termijn worden verkocht. Bovendien wijst een "te grote voorraad" op oude en moeilijk te verkopen producten.

activa minus de voorraden en bestellingen in uitvoering op het vreemd vermogen op korte termijn en moet volgens het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten een coëfficiënt van ten minste 0,5 hebben. De acid test is strenger dan de andere liquiditeitsratio's omdat de verkoop van voorraden en de bestellingen in uitvoering minder snel kunnen worden omgezet in liquide middelen. Bovendien is er bij liquidatie minder zekerheid over de prijs die men zal ontvangen voor deze activa.

De geselecteerde rendabiliteitsratio⁴² is die op het totaal der activa⁴³. We nemen het nettoresultaat vóór belastingen⁴⁴ en vóór aftrek van financiële kosten van het vreemd vermogen⁴⁵ zodat de financieringswijze geen invloed uitoefent op de rendabiliteit. Gezien de rendabiliteitsratio een verhouding is tussen gegevens uit de resultaatrekening en uit de balans, werden bij de ondernemingen met een boekjaar verschillend van 12 maanden de resultaatgegevens omgerekend naar 12 maanden⁴⁶. Deze rendabiliteitsratio wordt in het Engels afgekort tot ROI⁴⁷. We houden geen rekening met het bedrag van de belastingen die op het resultaat van de onderneming wordt geheven omdat een "creatieve boekhouding" tot zeer uiteenlopende bedragen kan leiden.

Uit de literatuur blijkt dat vier schuldindicatoren de kans op falen goed weergeven. Het gaat om:

- Betalingsmoeilijkheden bij de fiscus en de RSZ⁴⁸.
- Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen⁴⁹.
- Kosten van schulden uit de resultaatrekening⁵⁰.
- Reserves en overgedragen resultaat⁵¹.

In de volgende tabellen krijgen de bedrijfstakken met financiële moeilijkheden een arcering indien de ratio onder de volgende drempel komt:

- Solvabiliteit: langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid: kleiner of gelijk aan 50 %.
- Liquiditeit in enge zin kleiner of gelijk aan 0,5.
- Rendabiliteit kleiner of gelijk aan 0 %.

⁴² Verkort schema: $((9903+65-9126+780-680+656)/(20/58))*100$ en het volledig schema: $((9904+9134+650+653-9126)/(20/58))*100$.

⁴³ We hebben voor dit criterium gekozen om twee redenen: in de jaarrekeningen van 2010 is de rendabiliteit van de omzet slechts bij 19 % van de ondernemingen gekend (de ondernemingen met het verkort schema hoeven geen omzetcijfer in hun jaarrekening te vermelden) en de berekening van de rendabiliteit van het eigen vermogen kon slechts bij 83 % van de ondernemingen gebeuren doordat 17 % van de ondernemingen in 2010 een negatief eigen vermogen hadden en dit zou resulteren in een positieve rendabiliteit bij een geboekt verlies.

⁴⁴ De hoogte van de te betalen belastingen is afhankelijk van de wijze waarop de onderneming wordt gefinancierd. De financiële kosten voor de financiering van het vreemd vermogen zijn fiscaal aftrekbaar.

⁴⁵ De financiële kosten van het vreemd vermogen bestaan uit de som van de kosten van schulden en het disconto van voordeelingen minus de interestsubsidies.

⁴⁶ Zie tabel 4: 10,6 % van de ondernemingen had in 2007 een boekjaar dat niet gelijk was aan 12 maanden, in 2010 is dit cijfer gelijk aan 5,3 % onder meer doordat de nieuw opgerichte bedrijven nog geen jaarrekening indienden.

⁴⁷ Return On Investment.

⁴⁸ $((9072+9076)/(4248+4923))*1000$

⁴⁹ $(4308/(4248+4923))*100$

⁵⁰ Verkort schema: $(65/1049)*100$ en volledig schema: $(650/1049)*100$.

⁵¹ $((13+14)/1049)*100$

1.7.1. Solvabiliteit

De gekozen solvabiliteitsratio betreft de langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid. De ondernemingen met een negatief eigen vermogen worden op 0 gezet en die zonder schulden op meer dan één jaar en zonder voorzieningen en uitgestelde belastingen worden op 100 gezet⁵².

De solvabiliteit blijft stabiel met een gemiddelde score op ondernemingsniveau van 60 %, dus ruim boven de kritische drempel van 50 %. Bij de ondernemingen met personeel ligt de gemiddelde langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid 0,5 procentpunt lager in 2007 en 0,4 procentpunt lager in 2010. De geaggregeerde ratio's van solvabiliteit liggen boven de 70 % door de hoge graad van financiële onafhankelijkheid van de grote ondernemingen. Eén sectie "vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten" haalt een ratio van 90,0 % in 2007 en 87,4 % in 2010 doordat de hoofdkantoren in deze sectie zijn opgenomen. Zonder de hoofdkantoren en de coördinatiecentra daalt de geaggregeerde ratio met 8,1 procentpunt in 2007 en met 6,8 procentpunt in 2010. Op vraag van de Europese Commissie werd het statuut van coördinatiecentra afgebouwd en eindigde de erkenning op 31 december 2010.

Op ondernemingsniveau hebben de industriële ondernemingen een betere solvabiliteit dan dienstondernemingen. Door hun zwaardere investeringen, nodig om hun industriële activiteiten te ontwikkelen, is het een goede zaak dat zij waken over een gezonde kapitaalstructuur. De ondernemingen uit de sectie "accommodatie en maaltijden" blijven zowel in 2007 als in 2010 onder de drempel van 50 %. Bij die met personeel in dienst is de graad van financiële onafhankelijkheid nog slechter.

Bij drie van de 25 sectoren ligt de langetermijgraad op sectorniveau onder de drempel van 50 %, meestal het gevolg van enkele grote ondernemingen. Bijvoorbeeld twee grote raffinaderijen⁵³ hadden een slechte ratio, in de informatie en communicatiesector waren vier grote bedrijven verantwoordelijk voor de lage geaggregeerde ratio in 2010⁵⁴. In de metallurgie verslechterde de solvabiliteit in 2010, terwijl de energiebedrijven en de vastgoedsector een verbetering optekenden.

Volgens de Nationale Bank van België is de stijging van de financiële onafhankelijkheidsgraad van de ondernemingen te danken aan de notionele interestaftrek⁵⁵. Sinds de wet van 22 juni 2005 is de belastingaftrek voor risicokapitaal in voege. Die maatregel zorgde voor een grote instroom van buitenlands kapitaal in België, in de vorm van participaties in Belgische vennootschappen. Maar ook Belgische aandeelhouders/vennoten gebruiken dit belastingvoordeel. Het totale effect kan niet via het genormaliseerde formulier van de jaarrekening worden berekend, aangezien er geen boekhoudcode aan deze rubriek werd toegewezen. Het gevolg is dat het eigen vermogen van vooral de hoofdkantoren en coördinatiecentra o.a. door deze maatregel sterk is gestegen (zie tabel 7).

⁵² Negatief eigen vermogen: 15,5 % in 2007 en 16,7 % in 2010. Geen schulden op meer dan één jaar en geen voorzieningen en uitgestelde belastingen: 37,3 % in 2007 en 38,1 % in 2010. De ondernemingen met een ratio van meer dan 100 % werden gewinsoriseerd op het niveau van 100 %. De methode van winsorisering kreeg de voorkeur omdat anders de ratio bij meer dan de helft van de ondernemingen niet kon worden berekend. Winsorisering transformeert de uiterste waarden naar opgelegde limieten om zo het effect van de outliers uit te schakelen.

⁵³ zie Exxonmobil Petroleum & Chemical met een ratio van 22 % (2007) en 26 % (2010); Total Raffinaderij Antwerpen met een ratio van 42 % voor beide jaren.

⁵⁴ zie Belgacom met een ratio van 35 % (2007) en 16 % (2010); Mobistar met een ratio van 34 % in 2010, Telenet met een ratio van 36 % (2007) en 22 % (2010) en VRT met een ratio van 12 % (2007) en 7 % (2010).

⁵⁵ zie Vivet 2009, p.127 en 2010, p.90.

Tabel 12 Langetermijgraad van financiële onafhankelijkheid van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Sectorniveau		Ondernemingsniveau			
			Alle ondernemingen		Ondernemingen met werknemers	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	61,6	62,9	62,6	62,5	62,7	62,7
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	52,7	55,8	55,4	54,5	53,4	52,6
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	69,9	66,6	66,1	64,4	68,2	67,1
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	72,3	71,5	60,2	61,0	59,2	60,4
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	37,1	38,1	59,3	42,5	72,0	61,1
Vervaardiging van chemische producten	75,0	73,6	64,1	64,8	67,4	68,0
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	82,2	87,8	64,7	67,3	63,5	74,3
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	61,2	71,4	65,6	65,8	65,2	66,3
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	52,7	48,5	65,5	65,3	66,4	65,4
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	78,1	78,6	68,5	67,5	69,2	70,8
Vervaardiging van elektrische apparatuur	71,6	69,4	66,6	66,8	68,5	71,5
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	76,6	62,5	68,4	69,0	69,0	70,4
Vervaardiging van transportmiddelen	62,4	61,4	61,6	63,1	62,7	64,3
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	74,2	74,4	62,4	62,2	63,3	62,9
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	49,9	52,0	58,8	55,8	58,9	63,3
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	57,3	58,6	61,4	60,8	61,7	60,0
F Bouwnijverheid	71,3	74,7	64,3	63,7	64,5	64,1
DIENSTEN	77,3	77,7	60,0	60,1	58,9	59,1
Diensten zonder hoofdkantoren en coördinatiecentra	66,5	69,3				
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	70,7	73,0	59,8	59,6	60,9	61,3
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	68,8	66,2	59,8	60,5	61,2	62,9
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	70,6	78,0	64,1	64,1	67,0	67,5
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	71,9	65,7	55,7	55,3	55,9	55,9
H Vervoer en opslag	57,3	56,2	57,8	58,7	56,8	57,8
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	52,4	52,2	45,9	45,2	42,2	42,3
J Informatie en communicatie	64,5	47,8	67,7	67,5	65,4	66,0
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	48,6	50,0	57,5	57,7	54,6	53,5
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	90,0	87,4	65,2	65,1	65,1	65,1
M zonder hoofdkantoren en coördinatiecentra	79,2	83,7				
N Administratieve en ondersteunende diensten	67,7	76,7	60,1	59,8	62,1	60,4
Totaal	72,0	73,0	60,8	60,8	60,3	60,4
Totaal zonder hoofdkantoren en coördinatiecentra	63,9	66,2				

Noot: Slechte score <= 50 % wordt in grijs weergegeven.

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

1.7.2. Liquiditeit

Zowel in 2007 als in 2010 was de liquiditeit in enge zin goed en over de periode 2007-2010 steeg de liquiditeit in enge zin. De gemiddelde liquiditeitsratio per onderneming en per sector daalt meestal wanneer ondernemingen werknemers in dienst hebben.

De gemiddelde ratio van liquiditeit in enge zin op ondernemingsniveau per bedrijfstak is beter dan de geaggregeerde ratio per bedrijfstak. Kleinere ondernemingen hebben dus een betere liquiditeit. Zij staan er ook alleen voor bij moeilijkheden, terwijl grotere ondernemingen meestal deel uitmaken van een multinationale groep en eventueel financiële hulp van het moederbedrijf kunnen krijgen.

Tussen 2007 en 2010 stellen we een verbetering vast van de geaggregeerde ratio's in zeven van de dertien industriële bedrijfstakken en in dienstenondernemingen van de groot- en kleinhandel, vervoer en opslag, accommodatie en maaltijden en de administratieve ondersteunde diensten.

Eén sector valt onder de kritische drempel: de vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten. Petrofina, een dochteronderneming van het Franse Total, kampte zowel in 2007 als in 2010 met een uitzonderlijk hoog bedrag aan "schulden op ten hoogste één jaar"⁵⁶. Met uitsluiting van deze onderneming voldoet de liquiditeit in enge zin aan de drempelwaarde van 0,5 in alle niet-financiële marktsectoren.

---

⁵⁶ Een liquiditeit in enge zin van 0,34 door 7,988 miljard euro schulden op ten hoogste één jaar in 2007 die daalt naar 0,25 door de stijging van de schulden op ten hoogste één jaar naar 9,301 miljard euro in 2010.

Tabel 13 Liquiditeit in enge zin van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Sectorniveau		Ondernemingsniveau			
			Alle ondernemingen		Ondernemingen met werknemers	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	0,8	0,9	1,7	1,8	1,5	1,6
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	0,7	0,8	1,4	1,4	1,2	1,3
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,9	1,1	1,6	1,8	1,5	1,7
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	0,5	1,0	1,7	1,8	1,6	1,6
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	0,4	0,4	1,6	1,7	2,0	1,1
zonder Petrofina	0,6	0,6	1,6	1,7	2,1	1,2
Vervaardiging van chemische producten	0,9	0,9	1,8	1,7	1,7	1,7
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en prod.	1,8	2,5	1,6	2,0	1,6	1,8
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,9	0,9	1,7	1,9	1,6	1,8
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	1,0	0,9	1,8	1,9	1,6	1,8
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	1,0	1,0	2,0	2,1	1,8	1,9
Vervaardiging van elektrische apparatuur	1,0	1,2	1,8	1,9	1,6	1,8
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1,0	1,1	1,8	1,9	1,5	1,7
Vervaardiging van transportmiddelen	1,0	1,3	1,5	1,7	1,4	1,6
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	1,2	1,2	1,6	1,7	1,5	1,5
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	0,7	0,9	1,8	1,7	1,3	1,2
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1,1	1,0	1,8	1,9	1,6	1,7
F Bouwnijverheid	1,0	1,0	1,8	1,9	1,7	1,8
DIENSTEN	1,3	1,3	1,7	1,7	1,4	1,4
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	0,9	1,0	1,4	1,5	1,2	1,3
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,8	0,8	1,3	1,4	1,2	1,3
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	1,0	1,1	1,6	1,7	1,5	1,5
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,7	0,8	1,3	1,3	1,1	1,1
H Vervoer en opslag	1,1	1,2	1,7	1,7	1,5	1,6
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,6	0,9	1,2	1,2	0,9	1,0
J Informatie en communicatie	1,0	1,0	2,2	2,3	1,7	1,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,7	0,7	1,6	1,7	1,5	1,7
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	1,9	1,6	2,1	2,1	1,8	1,8
N Administratieve en ondersteunende diensten	0,8	0,9	1,7	1,7	1,5	1,5
Totaal	1,2	1,2	1,7	1,8	1,4	1,5

Noot: Slechte score <= 0,5 wordt in grijs weergegeven.

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

1.7.3. Rendabiliteit

De impact van de financiële crisis van 2008-2009 vertaalt zich in een verslechtering van de rendabiliteit. Vele industriële bedrijfstakken worden geconfronteerd met een sterke daling van hun rendabiliteit in 2010 ten opzichte van het referentiejaar 2007. Op geaggregeerd niveau konden enkel de chemische industrie, de vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten hun rendabiliteit in 2010 sterk verhogen.

Op ondernemingsniveau verhoogt de rendabiliteit bij de ondernemingen met personeel in dienst.

De daling van de rendabiliteit op ondernemingsniveau is minder sterk in de dienstensectoren. Opvallend is de stijging van de gemiddelde rendabiliteit met 1,7 procentpunt op drie jaar voor de ondernemingen in de bedrijfstak accommodatie en maaltijden. Bij die met personeel in dienst is er zelfs een stijging met 2,4 procentpunt. De federale regering besliste om vanaf 2010 voor de maaltijden in restaurants een btw-verlaging van 21 % naar 12 % door te voeren, om de financiële gezondheid van de horeca te verbeteren.

De bedrijfstak “vervaardiging van cokes en geraffineerde aardolieproducten” wordt vertekend door enkele kleine alternatieve raffinagebedrijven⁵⁷. De drie grootste ondernemingen in de raffinagesector in België (Exxonmobil, Total en Petrofina) haalden in 2007 een gemiddelde rendabiliteit van 7,5 % in 2007 en 5,9 % in 2010.

De geaggregeerde ratio's per sector zijn in 10 van de 25 secties in beide observatiejaren lager dan de ondernemingsgemiddelden per sector. De rendabiliteit van de grote ondernemingen is er lager dan die van de kleine ondernemingen. De watermaatschappijen en de ondernemingen van het beheer van afvalwater hebben geaggregeerd een zeer lage rendabiliteit, zowel in 2007 als in 2010. In deze sector zijn veel overheidsbedrijven waar de rendabiliteit geen prioritaire doelstelling is.

De sector van exploitatie van en handel in onroerend goed omvat onder meer een honderdtal sociale huisvestingsmaatschappijen. Zij halen een lagere rendabiliteit dan hun privéconcurrenten. Hun ondernemingsgemiddelde bedroeg 2,6 % in 2007 en daalde tot 2,2 % in 2010.

---

⁵⁷ Twee ondernemingen hadden in 2010 een negatieve rendabiliteit: Antwerp Terminal & Processing Company en Quinvita.

Tabel 14 Netto-rendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, ratio per sector en gemiddelde ratio per onderneming, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Sectorniveau		Ondernemingsniveau			
			Alle ondernemingen		Ondernemingen met werknemers	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	7,5	5,9	6,4	4,6	7,3	5,2
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	8,8	2,7	4,9	4,5	5,6	5,2
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	6,8	3,7	4,5	3,1	5,3	3,8
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	4,4	2,5	6,0	4,0	6,6	4,1
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	10,4	10,6	4,4	2,5	7,8	-1,5
Vervaardiging van chemische producten	4,9	9,1	5,3	5,2	7,0	7,3
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	5,4	5,1	3,5	5,4	5,8	6,2
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	13,1	5,4	6,7	4,5	7,9	5,1
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	7,4	4,0	8,6	5,4	9,4	5,5
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	2,6	7,0	6,8	3,5	8,9	6,1
Vervaardiging van elektrische apparatuur	6,1	6,5	7,5	5,4	9,0	5,9
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	8,1	4,3	8,3	6,3	8,7	6,8
Vervaardiging van transportmiddelen	2,3	2,6	5,4	2,3	5,8	4,3
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	5,7	3,0	6,0	4,9	7,0	5,3
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	4,5	4,8	2,5	0,9	1,7	5,0
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	2,8	2,8	7,0	5,9	8,2	7,1
F Bouwnijverheid	5,6	4,0	7,5	6,4	8,9	7,3
DIENSTEN	5,6	3,9	5,9	5,6	6,7	6,2
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	5,1	3,8	5,3	4,6	6,7	5,9
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	5,2	3,6	4,8	4,7	6,1	6,3
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	5,0	3,9	5,8	4,9	7,5	6,2
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	5,3	3,7	4,9	4,4	6,2	5,5
H Vervoer en opslag	5,3	3,9	6,5	4,7	7,2	4,9
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	5,1	3,6	2,1	3,8	2,6	5,0
J Informatie en communicatie	5,8	6,1	8,3	7,9	7,7	6,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	5,9	4,0	3,7	3,6	5,4	5,1
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	5,9	3,4	8,8	8,0	9,4	8,3
N Administratieve en ondersteunende diensten	4,5	6,7	6,0	5,4	7,6	6,4
Totaal	5,9	4,3	6,2	5,6	7,2	6,3

Noot: Slechte score <= 0 wordt in grijs weergegeven.

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

1.7.4. Betalingsmoeilijkheden t.o.v. fiscus en RSZ

In 2007 werd voor een totaal bedrag van 631,4 miljoen euro belastingschuld door de bestudeerde populatie geboekt. In 2010 daalde dit bedrag naar 445,7 miljoen euro. Uit de verdeling van de belastingschulden blijkt dat zij geconcentreerd zijn in drie sectoren: de bouw, de groothandel en de sector van de niet-metaalhoudende minerale producten. Bij verder onderzoek blijkt dat vijf ondernemingen⁵⁸ 54 % van de belastingschulden in 2007 en 59 % in 2010 in hun jaarrekeningen inschreven.

De RSZ-schulden zijn nog sterker geconcentreerd bij een kleiner aantal ondernemingen: slechts 1,7 % van de ondernemingen had achterstallige schulden bij de RSZ. In beide jaren werd een totaal bedrag van 152 miljoen euro in de jaarrekeningen ingeschreven. Bij 21,6 % van de ondernemingen gebeurde de eerste dagvaarding in 2007 of later. Van de ondernemingen die hun eerste dagvaarding in 2007 of later kregen, waren er 297 ondernemingen uit de handel, 253 bouwondernemingen en 217 horecazaken.

In 2007 hadden 3 942 ondernemingen schulden bij de RSZ. Deze ondernemingen hadden samen een personeelsbestand van 34 367 voltijdse equivalenten of 1,9 % van het totale personeelsbestand. In 2010 daalden de cijfers naar 2 873 ondernemingen met een globaal personeelsbestand van 29 160 voltijdse equivalenten of 1,7 % van het totale personeelsbestand.

Uit de sectorale verdeling van de RSZ-schulden blijkt dat zowel in 2007 als in 2010 de bouwnijverheid en de metallurgie en de vervaardiging van producten van metaal een aandeel van meer dan 10 % bereikten. In 2007 haalde de groothandel en in 2010 haalde ook “vervoer en opslag” een aandeel van meer dan 10 %. Enkele ondernemingen in deze sectoren hadden meer dan 1 miljoen euro RSZ-schulden⁵⁹.

Beide schuldindicatoren zijn sterk met elkaar gecorreleerd. Door deze schulden komen ondernemingen in juridische problemen of kan door het conflict met de belastingdienst of de RSZ de vereffening van een onderneming niet doorgaan. De belastingdiensten en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid zijn bevoorrechte schuldeisers. Uit tabel 16 blijkt dat 16,5 % van de ondernemingen die in hun jaarrekening van het boekjaar 2007 schulden bij de fiscus of RSZ hadden, op het einde van januari 2010 hun bedrijfsactiviteiten hebben gestopt. Voor de jaarrekeningen van 2010 is dit 6,2 %. Dit percentage zal waarschijnlijk nog wel verhogen als alle laattijdige jaarrekeningen bij de Balanscentrale zijn binnengebracht.

⁵⁸ De groothandel Manudax met 129 miljoen euro belastingschulden in 2007 en 150 miljoen euro in 2010, het telecombedrijf SWIFT met 117 miljoen euro in 2007 en 14 miljoen euro in 2010, de cementonderneming Holcim Belgique-Holcim België met 60 miljoen euro in beide jaren, Tjok Construct (in vereffening) met 28 miljoen euro in 2007 en 30 miljoen euro in 2010 en het computerbedrijf Dubois Gestion et Compagnie met 76 miljoen euro in beide jaren.

⁵⁹ In de metaalindustrie hadden de volgende ondernemingen zowel in 2007 als in 2010 een RSZ-schuld van meer dan 1 miljoen euro: Simec, Lamitref Building Products, Fonderie du Lion Développement en Hayes Lemmerz, veranderd in Equipment development Solutions. Bij de bouwondernemingen zijn er 1 072 gevallen en slechts één onderneming met meer dan 1 miljoen euro RSZ-schulden in 2007: Bouwbedrijf Emiel Dillen. In de groothandel hadden in 2007 de volgende ondernemingen een RSZ-schuld van meer dan 1 miljoen euro: Maternaco, Roche, Alva Verse Vruchten, Nespresso Belgique- Nespresso België, Mcneil, Pharmexx, Johnson Diversey Belgium. In “vervoer en opslag” gaat het in 2010 om King Transport, Transport Ginis, KDL Trans, Distri-Log en Distri-Log Transport, Masterbulk, Mediterranean Shipping Company Belgium, Transport P. Van Snick en General Logistics Systems Belgium.

Tabel 15 Betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Verdeling van de taks- of RSZ-schulden				Ratio per sector ⁶⁰	
	Belastingen		RSZ		2007	2010
	2007	2010	2007	2010		
C INDUSTRIE	17,1	22,9	36,9	39,7	1,6	1,6
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	0,6	0,7	2,8	2,7	0,5	0,5
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,6	0,6	1,6	3,7	2,0	3,7
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1,1	0,6	7,0	6,0	2,4	2,8
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	0,1	0,0	0,9	0,0	0,1	0,0
Vervaardiging van chemische producten	0,1	0,9	1,5	0,4	0,1	0,2
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	9,8	14,3	2,9	5,3	8,0	7,2
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	3,2	3,9	11,9	14,8	2,9	2,5
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,1	0,1	0,8	0,8	0,7	0,7
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,2	0,2	1,2	1,8	1,8	2,0
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	0,4	0,7	2,1	1,7	1,4	1,6
Vervaardiging van transportmiddelen	0,2	0,2	1,2	0,9	0,6	0,4
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	0,7	0,7	2,8	1,4	3,4	1,7
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	0,4	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	0,9	0,2	0,4	0,6	1,4	0,4
F Bouwnijverheid	8,5	11,6	14,7	12,3	3,3	2,7
DIENSTEN	73,1	65,3	47,8	47,4	1,7	1,1
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	34,4	43,9	17,6	12,7	2,7	2,6
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	1,8	1,6	2,7	3,1	1,1	0,8
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	26,3	38,4	10,7	5,9	3,1	3,5
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	6,3	3,9	4,2	3,7	2,8	1,4
H Vervoer en opslag	5,3	3,0	7,9	12,3	2,0	1,5
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1,9	2,3	4,5	4,6	3,9	3,9
J Informatie en communicatie	23,4	6,5	5,6	4,0	7,9	2,1
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	2,7	1,8	0,9	0,6	0,9	0,4
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	4,1	5,9	6,1	6,4	0,3	0,2
N Administratieve en ondersteunende diensten	1,3	1,9	5,2	6,8	0,8	0,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	1,7	1,2

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

⁶⁰ Ratio in promille van de som van de vervallen belastingschulden en vervallen RSZ-schulden tegenover het vreemd vermogen op korte termijn.

Tabel 16 Rechtstoestand op het einde van januari 2012 van de ondernemingen met betalingsmoeilijkheden t.o.v. de fiscus of de RSZ van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010
in procent

	2007	2010
Normale rechtstoestand	83,5	93,8
Vereffening	1,9	1,9
Sluiting van vereffening	1,9	0,3
Faillissement	8,3	2,3
Sluiting van het faillissement	2,9	0,0
Fusie, overname of splitsing	0,9	0,2
Voorlopige opschorting van betaling	0,6	1,5
Totaal	100,0	100,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

In een recente studie over de ontwikkeling van een financiële gezondheidsindicator op basis van de jaarrekeningen van vennootschappen van de Nationale Bank van België, werden de variabelen betreffende de vervallen schulden jegens de fiscus en de RSZ uit de nieuwe financiële gezondheidsindicator gehaald. Twee redenen worden aangehaald: hun voorspellingsefficiëntie is de afgelopen jaren aanzienlijk uitgehoud en hun betrouwbaarheid kan ernstig worden betwijfeld⁶¹. Ondertussen is de elektronische aangifte van RSZ-bijdragen veralgemeend en is er een grotere informatisering bij de belastingdiensten zodat niet-betaling vlugger kan worden opgespoord.

1.7.5. Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij de kredietinstellingen

In 2007 had 72,4 % van de ondernemingen geen financiële schulden die binnen het jaar aan kredietinstellingen moesten worden terugbetaald. De kortetermijnbankschulden waren in 2007 geconcentreerd bij de ondernemingen uit de volgende vier activiteiten: coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren (25,6 %), de groothandel (13,8 %), informatie en communicatie (7,7 %) en de voedingsindustrie (7,3 %). Zij moesten meer dan de helft van de bankschulden die binnen het jaar vervallen, aflossen. In 2007 behoorde de grootste debiteur ten opzichte van de kredietinstellingen tot de sector van de communicatie: Belgacom en Belgacom Group International Services met een aandeel van 7,1 % van de totale kortetermijnbankschulden. Vandaar de zeer hoge ratio voor de sector van informatie en communicatie in 2007. Bij de 54 grootste debiteuren (met kortetermijnbankschulden van meer dan 100 miljoen euro) bevonden zich 22 hoofdkantoren, vijf grote ondernemingen uit de voeding- of drankenindustrie, drie farmaceutische ondernemingen en drie groothandelaars in diamanten. Samen hadden deze 54 grootste debiteuren de helft van de totale kortetermijnbankschulden in 2007.

De ratio kortetermijnbankschulden tegenover het vreemd vermogen op korte termijn was in 2007 hoog (meer dan 20 %) in de bedrijfstakken (Nace-BEL 2-digit) van de voeding en dranken, de farmaceutische nijverheid, informaticaproducten en elektronische en optische producten, afvalwaterafvoer en telecommunicatie.

⁶¹ zie Vivet, 2011, p.2.

Tabel 17 Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Verdeling van de korte-termijnbankschulden		Ratio per sector ⁶²	
	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	23,5	17,9	12,6	8,4
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	7,3	5,7	24,7	19,6
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,9	0,8	16,7	17,5
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1,4	1,5	10,6	17,8
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	4,2	0,2	16,7	0,9
Vervaardiging van chemische producten	2,1	1,1	5,9	2,5
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	1,8	0,8	21,4	7,7
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	1,1	2,9	7,0	14,2
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	1,6	2,1	6,7	6,5
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,9	1,0	20,1	18,5
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,3	0,3	8,1	7,3
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	0,8	0,4	9,9	5,2
Vervaardiging van transportmiddelen	0,5	0,6	5,9	5,0
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	0,6	0,5	11,9	8,9
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1,8	1,1	5,3	2,5
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	0,8	1,2	10,4	12,3
F Bouwnijverheid	5,7	7,1	13,7	13,1
DIENSTEN	68,2	72,7	12,0	10,6
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	19,9	21,7	12,4	12,7
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	3,0	3,8	11,2	12,8
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	13,8	15,7	13,3	14,7
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	3,1	2,2	10,5	6,3
H Vervoer en opslag	2,1	2,0	5,1	4,7
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	0,4	0,6	4,5	6,7
J Informatie en communicatie	7,7	3,5	21,6	10,5
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	5,6	8,1	14,7	16,5
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	30,6	33,7	12,2	10,1
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	25,6	28,6	12,7	10,7
N Administratieve en ondersteunende diensten	2,0	3,1	5,3	6,9
Totaal	100,0	100,0	11,9	10,0

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

⁶² Ratio in procenten van de financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen tegenover het vreemd vermogen op korte termijn.

Ten opzichte van 2007 daalde het aantal ondernemingen en het bedrag van de kortetermijnbankschulden in 2010. De kredietschaarste en de strengere kredietverleningsvoorwaarden in 2009-2010 droegen hiertoe zeker bij. Daar staat tegenover dat de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren hun activiteiten rond interne financiering in 2010 hebben vergroot. De 47 grootste debiteuren (met financiële schulden van meer dan 100 miljoen euro) hadden een aandeel van 46 % van de totale kortetermijnbankschulden. De variatie in sectorale verdeling wordt soms door één onderneming bepaald⁶³.

De bouwsector heeft in beide jaren hoge kortetermijnbankschulden, die in 2010 nog stegen. Enerzijds hebben 8 grote spelers⁶⁴ kortetermijnbankschulden van meer dan 100 miljoen euro in beide jaren, anderzijds heeft 99 % van de ondernemingen in deze sector kortetermijnbankschulden en verhoogde de gemiddelde schuld met 11 % van € 504 065 in 2007 naar € 558 458 in 2010.

In 2010 hebben drie bedrijfstakken (Nace-BEL 2-digit) een kortetermijnbankschuld ratio van meer dan 20 %. Het gaat om de vervaardiging van dranken en afvalwaterafvoer – beide hebben hun kortetermijnschulden van 2007 niet kunnen afbouwen in 2010 – en de bedrijfstak vervaardiging van papier en papierwaren⁶⁵.

1.7.6. Kosten van schulden uit de resultaatrekening

Dezelfde conclusies van tabel 17 gelden voor de schuldenlast in tabel 18: een daling van de geaggregeerde ratio van 1,8 % in 2007 naar 1,2 % in 2010. Deze rubriek financiële kosten uit de resultaatrekening bevat de intresten, maar niet de aflossing van leningen⁶⁶. De daling van de intrestvoeten bij de financiële instellingen vanaf november 2008 en gedurende 2009 en 2010, heeft duidelijk de rentelasten in verhouding tot het balanstotaal van de ondernemingen doen dalen. Van de 33 ondernemingen met meer dan 100 miljoen euro kosten van schulden in 2007, behoorde de onderneming met de meeste kosten van schulden tot de raffinage.⁶⁷

In 2010 hadden slechts 20 ondernemingen meer dan 100 miljoen euro kosten van schulden en had Electrabel de hoogste kosten van schulden.

⁶³ In 2010 is er een stijging van het aandeel in de immobiëlen, onder meer door de kortetermijnschulden van Onveco, de onderneming die eigenaar is van de gebouwen van de Colruytwinkels met een ratio van 92 % in 2010.

⁶⁴ Het gaat om Infrabel, Besix, Jan De Nul, CFE, Axima contracting, Plastique Dredging en Berlaymont 2000.

⁶⁵ In 2010 had de dochteronderneming Sappi Lanaken, onderdeel van het Zuid-Afrikaanse papierconcern Sappi, een ratio van 72,6. In deze bedrijfstak had 11 % van de ondernemingen een ratio boven 20 waaronder enkele grote ondernemingen zoals Ontex en Burgo Ardennes.

⁶⁶ De intresten op aangegane schulden betreffen die zowel op korte als op lange termijn en die bij de kredietinstellingen en niet-kredietinstellingen, zoals het moederbedrijf.

⁶⁷ De Belgische dochteronderneming Exxon Mobil Petroleum & Chemical met moederbedrijf Exxon Mobil Corp US.

Tabel 18 Kosten van schulden in relatie tot het totaal van de activa van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Verdeling van de kosten van schulden		Ratio per sector	
	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	22,9	20,3	1,9	1,2
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3,7	3,9	2,3	1,6
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,7	0,5	2,3	1,7
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1,5	1,1	2,2	1,4
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	5,6	3,4	3,0	1,4
Vervaardiging van chemische producten	3,7	4,4	1,7	1,3
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	1,5	0,7	1,5	0,5
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	2,1	2,0	2,0	1,4
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	2,3	2,1	1,4	0,9
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,3	0,3	1,1	0,8
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,2	0,3	1,0	1,2
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	0,6	0,8	1,1	1,2
Vervaardiging van transportmiddelen	0,4	0,4	1,0	0,7
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	0,3	0,4	1,4	1,2
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	4,5	5,9	1,6	1,2
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	1,0	1,5	1,3	1,2
F Bouwnijverheid	3,5	4,7	1,5	1,2
DIENSTEN	68,1	67,6	1,8	1,1
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	14,4	14,6	1,9	1,3
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2,4	2,2	1,9	1,4
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	9,2	8,3	2,0	1,3
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	2,8	4,1	1,6	1,5
H Vervoer en opslag	3,8	5,1	1,6	1,5
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1,3	1,5	2,6	2,3
J Informatie en communicatie	4,3	4,6	1,8	1,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	9,2	9,4	2,6	1,9
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	30,4	27,2	1,6	0,8
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	23,6	19,0	1,6	0,8
N Administratieve en ondersteunende diensten	4,7	5,2	1,7	1,3
Totaal	100,0	100,0	1,8	1,2

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Uit tabel 17 en 18 blijkt duidelijk dat de hoofdkantoren instaan voor de financiering van de ondernemingen uit hun groep. De kortetermijnbankschulden bedroegen in beide jaren 14 miljard euro, de schuldfinanciering (korte en lange termijn ongeacht de schuldeiser) via de resultaatrekening bedroeg 5,9 miljard euro in 2007 en 3,7 miljard euro in 2010.

1.7.7. Reserves en overgedragen resultaat

De boekhoudposten “Reserves en overgedragen resultaat” zijn sterk gecorreleerd met de rendabiliteit. Ondanks de economische crisis van 2009 konden de ondernemingen in 2010 dit bedrag met meer dan 50 miljard euro verhogen van 176,4 miljard euro in 2007 naar 230,9 miljard euro in 2010. Het aandeel van deze boekhoudposten in het balanstotaal stijgt van 12,5 % in 2007 naar 13,7 % in 2010. De overgedragen winsten en de opbouw van de reserves zijn geconcentreerd bij de coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren. Ondanks het uitdovend karakter van de coördinatiecentra, stijgt hun aandeel van 20 % in 2007 naar 26 % in 2010. Slechts één slecht scorende bedrijfstak in 2007 en 2010: horeca. De reserves in deze bedrijfstak waren zowel in 2007 als in 2010 onvoldoende om het “over te dragen verlies” te dekken.

Een negatieve trend stellen we vast bij twee secties: onroerende goederen en informatie en communicatie. Beide secties hebben in 2010 een aandeel van meer dan één procentpunt minder “reserves en overgedragen resultaat” ten opzichte van 2007.

Zes industriële bedrijfstakken verhoogden hun eigen vermogen via reserves en overgedragen winsten. De chemische sector verbeterde het volume van haar reserves en overgedragen resultaat met een ratio van vijf procentpunt in 2010. Op de tweede plaats stond de bedrijfstak informaticaproducten en elektronische en optische producten, op drie hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media, op vier rubber, kunststof en niet-metaalhoudende minerale producten, op vijf voeding, dranken en tabaksindustrie en op zes stond de farmaceutische industrie.

Tabel 19 Reserves en overgedragen resultaat in relatie tot het totaal van de passiva van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Verdeling van reserves en overgedragen resultaat		Ratio per sector	
	2007	2010	2007	2010
C INDUSTRIE	26,9	25,8	16,0	18,4
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	2,7	3,2	11,9	15,6
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	0,8	0,5	18,3	18,1
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	1,4	1,3	14,9	19,3
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	2,4	1,8	9,1	9,3
Vervaardiging van chemische producten	5,6	6,6	18,2	23,2
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	3,9	3,9	28,4	31,3
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	2,8	2,7	18,9	22,7
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	2,9	2,3	12,1	11,9
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,3	0,4	10,0	14,5
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,6	0,4	22,3	20,0
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	2,1	1,4	28,9	23,8
Vervaardiging van transportmiddelen	0,8	0,8	12,9	14,4
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	0,6	0,5	16,4	18,2
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	5,5	5,9	13,5	14,8
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	0,9	0,9	8,4	9,1
F Bouwnijverheid	4,7	4,5	14,3	13,6
DIENSTEN	62,0	62,9	11,4	12,4
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	14,5	13,7	13,6	14,9
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	2,4	1,8	14,1	12,9
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	9,6	8,9	14,9	16,2
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	2,5	3,0	9,8	13,1
H Vervoer en opslag	3,2	3,0	9,7	10,3
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	-0,2	-0,1	-2,7	-2,3
J Informatie en communicatie	2,7	1,5	8,1	6,8
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	5,4	4,1	10,8	10,2
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	32,7	36,3	11,8	12,8
waaronder coördinatiecentra en gelijkaardige hoofdkantoren	20,3	25,9	9,9	12,2
N Administratieve en ondersteunende diensten	3,7	4,4	9,5	13,0
Totaal	100,0	100,0	12,5	13,7

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

1.7.8. Samenvatting: rangschikking van de sectoren volgens hun financiële sterkte

De volgende twee tabellen geven de rangschikking volgens het aandeel van ondernemingen met een slechte score en van het personeelsbestand uit ondernemingen met een slechte score. Zij werden opgebouwd aan de hand van de voorgaande tabellen en werden herleid tot de volgende strenge criteria waaraan de ondernemingen of de werknemers uit die onderneming niet mogen voldoen:

- boekhoudkundig zwak wordt gedefinieerd als een onderneming met een negatief eigen vermogen, een verlies van het boekjaar na belasting en een negatief nettobedrijfskapitaal (tabel 9);
- een zwakke solvabiliteit met een langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid van minder of gelijk aan 50 %;
- een zwakke liquiditeit met een liquiditeit in enge zin van minder of gelijk aan 0,5;
- een nettorendabiliteit van het totaal der activa vóór belastingen kleiner of gelijk aan 0;
- een grote faalkans door betalingsmoeilijkheden bij de fiscus of de RSZ;
- een grote faalkans doordat ondernemingen hun reserves moesten gebruiken en of hun verliezen naar het volgende boekjaar moesten overdragen.

Er werd geen rekening gehouden met de schuldindicatoren (tabel 18 en 19) omdat we in de literatuur geen criteria vonden van een gezonde of onvoorzichtige schuldfinanciering.

De rangschikking in tabel 20 en 21 werd verkregen door de rangschikkingen van de verschillende criteria op te tellen. Rang 1 komt overeen met de sector met de minst slechte score. Sommige bedrijfstakken hebben dezelfde score en dus komen sommige rangorden niet voor in de volgende twee tabellen. Zowel in 2007 als in 2010 staat de bedrijfstak “vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen” op de eerste plaats met het laagste aandeel van fragiele ondernemingen en “verschaffen van accommodatie en maaltijden” op de laatste plaats met het hoogste aandeel fragiele ondernemingen. Bij de rangschikking volgens werkgelegenheid in fragiele ondernemingen handhaaft de bedrijfstak “verschaffen van accommodatie en maaltijden” de laatste plaats en dit zowel in 2007 als in 2010. In 2007 stond de raffinage als eerste geklasseerd. In 2010 had de chemische industrie het minste aantal werknemers in fragiele ondernemingen.

Tabel 20 Rangschikking van de bedrijfstakken volgens het aandeel fragiele ondernemingen, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Rangschikking 25 sectoren	
	2007	2010
C INDUSTRIE		
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	10	7
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	23	24
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	8	10
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	21	13
Vervaardiging van chemische producten	5	11
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	14	17
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	2	5
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	3	3
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	12	15
Vervaardiging van elektrische apparatuur	6	18
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1	1
Vervaardiging van transportmiddelen	18	21
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	9	6
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	23	8
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	4	2
F Bouwnijverheid	7	3
DIENSTEN		
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	16	9
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	17	21
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	22	21
H Vervoer en opslag	11	20
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25	25
J Informatie en communicatie	20	13
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	13	15
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	15	12
N Administratieve en ondersteunende diensten	18	19

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel 21 Rangschikking van de bedrijfstakken volgens het aandeel fragiele werkgelegenheid in de sectorale werkgelegenheid, 2007 en 2010

Bedrijfstak	Rangschikking 25 sectoren	
	2007	2010
C INDUSTRIE		
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	12	7
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	20	17
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	11	15
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	1	4
Vervaardiging van chemische producten	6	1
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	3	2
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	18	16
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	8	14
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	6	6
Vervaardiging van elektrische apparatuur	2	8
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	4	2
Vervaardiging van transportmiddelen	8	8
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	16	12
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	8	5
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	15	8
F Bouwnijverheid	19	20
DIENSTEN		
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	13	12
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	21	17
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	17	17
H Vervoer en opslag	14	23
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	25	25
J Informatie en communicatie	23	22
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	24	24
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	22	21
N Administratieve en ondersteunende diensten	5	8

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Om dit deel af te sluiten onderzoeken we in de volgende tabel de financiële structuur van de actieve ondernemingen die zowel in 2007 als in 2010 een jaarrekening indienden bij de Balanscentrale. We houden geen rekening met de ondernemingen die in de problemen waren vóór 2007 of met een juridische procedure werden geconfronteerd in de periode 2007-2010. Om geen vertekening in de vergelijking tussen het jaar 2007 en 2010 te hebben, werden enkel de ondernemingen met een boekjaar van twaalf maanden en met een oprichtingsdatum van vóór 2006 geselecteerd. Ook werden ondernemingen die niet voldoen aan de boekhoudkundige controles weggelaten. De jongere en de meest fragiele ondernemingen zijn bijgevolg niet bij de actieve ondernemingen opgenomen. Het aantal ondernemingen werd aldus herleid tot 226 397. De ratio's in de volgende tabel werden op geaggregeerd niveau berekend.

Tabel 22 Vergelijking van de groep ondernemingen met een normale rechtstoestand zowel in 2007 als in 2010 en het geheel van de niet-financiële ondernemingen, boekjaar 2007 en 2010

	Constant staal in 2007 en 2010 zonder juridische problemen		Geheel van de niet-financiële ondernemingen		Verhouding tussen constant staal en alle ondernemingen	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Aantal ondernemingen	226 397	226 397	313 324	312 485	72,3	72,5
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 581 855	1 584 620	1 806 871	1 762 925	87,5	89,9
Arbeidsproductiviteit (Toegevoegde waarde per werknemer in voltijdse equivalenten in €)	86 103	90 683	85 001	88 973	1,013	1,019
Toegevoegde waarde in verhouding tot de activa	12,5	11,0	11,8	10,1	1,059	1,089
Solvabiliteit	69,6	71,2	72,0	73,0	0,967	0,975
Liquiditeit	1,095	1,151	1,164	1,162	0,941	0,991
Rendabiliteit	5,95	4,30	5,87	4,32	1,014	0,995
Vervallen belastingschulden en vervallen RSZ-schulden in verhouding tot het vreemd vermogen op korte termijn	0,1139	0,0791	0,1672	0,1215	0,681	0,651
Financiële schulden op ten hoogste één jaar bij kredietinstellingen in verhouding tot het vreemd vermogen op korte termijn	12,48	10,42	11,89	9,96	1,050	1,046
Kosten van schulden in verhouding tot de activa	1,810	1,155	1,764	1,145	1,026	1,009
Reserves en overgedragen resultaat in verhouding tot de passiva	13,50	14,97	12,52	13,70	1,078	1,093
Aandeel fragiele ondernemingen						
met een slechte score op eigen vermogen, resultaat en netto-bedrijfskapitaal	8,36	9,53	10,74	11,00	0,778	0,866
met een solvabiliteit <= 50 %	46,20	45,58	49,87	49,93	0,926	0,913
met een liquiditeit <= 0,5	29,88	30,70	30,92	31,08	0,966	0,988
met een rendabiliteit <= 0	23,81	28,06	27,86	29,36	0,855	0,956
met vervallen belastingschulden	3,04	2,10	3,21	2,11	0,947	0,995
met vervallen RSZ-schulden	1,14	0,93	1,26	0,92	0,905	1,011
met overgedragen verlies	48,56	49,86	51,31	50,56	0,946	0,986
Aandeel werknemers in fragiele ondernemingen						
met een slechte score op eigen vermogen, resultaat en netto-bedrijfskapitaal	2,05	2,43	3,03	3,25	0,677	0,748
met een solvabiliteit <= 50 %	27,86	29,62	29,64	31,33	0,940	0,945
met een liquiditeit <= 0,5	16,72	18,36	17,38	18,76	0,962	0,979
met een rendabiliteit <= 0	11,43	15,98	13,27	16,81	0,861	0,951
met vervallen belastingschulden	1,83	1,83	2,22	1,94	0,824	0,943
met vervallen RSZ-schulden	1,48	1,49	1,90	1,65	0,779	0,903
met overgedragen verlies	24,94	27,17	27,45	29,00	0,909	0,937

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Veel verschil tussen beide populaties is er niet. Enkel bij twee schuldindicatoren is er een duidelijk verschil: meer schulden bij de belastingdiensten en de RSZ en minder overdracht van reserves en resultaat bij het geheel van de niet-financiële ondernemingen. Het verschil tussen beide populaties is groter in 2007 dan in 2010, voor een deel te verklaren door de opbouw van de databank: de ondernemingen van vóór 2006 die nog in 2010 actief zijn, scoren beter dan de groep waarin de ondernemingen zijn opgenomen die hun activiteiten in 2010 hebben stopgezet.

2. Analyse van de factoren die een rol spelen bij de faling van ondernemingen

2.1. Beschrijvende analyse

In dit hoofdstuk wordt nagegaan of het feit dat een onderneming in 2008, 2009 of 2010 in de problemen is gekomen, voor een deel verklaard kan worden aan de hand van de in het vorige hoofdstuk beschouwde financiële ratio's of andere bedrijfskenmerken in het jaar 2007.

De gegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen van de Balanscentrale geven informatie over de rechtstoestand van een onderneming. Voor de analyse werd vertrokken van ondernemingen die in 2007 actief waren met een normale rechtstoestand. Ondernemingen die in 2007 minder dan 1 voltijdse werknemer hadden werden niet beschouwd. In plaats van de 279 274 ondernemingen met een normale rechtstoestand in 2007 (zie tabel 2) blijven er daardoor 121 455 ondernemingen over.⁶⁸ In tabel 23 wordt van de bedrijven met normale rechtstoestand in 2007 de rechtstoestand in 2008, 2009 en 2010 getoond. De rechtstoestand is gerangschikt volgens de frequentie waarin die voorkwam in de periode 2008-2010. Niet iedere rechtstoestand wijst noodzakelijk op een probleem. Zo kan een fusie door overname eerder het gevolg zijn van een succesvol bedrijf dat door een grotere onderneming wordt overgenomen. Wat fusies betreft – de op één na meest voorkomende rechtstoestand- is er geen sterke stijging in 2009 of 2010 t.o.v. 2008. Voor de opening van een faillissementsprocedure is dit duidelijk wel het geval, met bijna een verviervoudiging van het aantal gevallen in 2009 t.o.v. 2008 en nog een lichte stijging in 2010. Ook andere problemen zoals de vervroegde ontbinding of de sluiting van een vereffening namen redelijk sterk toe in 2009 en 2010. Opmerkelijk is de zeer sterke stijging van de sluiting van een faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid in 2009 en vooral in 2010. In principe worden gefailleerden die “ongelukkig en te goeder trouw” zijn in België verschoonbaar verklaard. Verschoonbaarheid betekent dat schuldeisers na een faillissement de gefailleerde niet meer kunnen vervolgen voor openstaande schulden. Indien de rechter echter twijfelt aan de goede trouw dan kan de gefailleerde niet-verschoonbaar worden verklaard.

In tabel 24 wordt voor de vier meest voorkomende rechtstoestanden het aantal ondernemingen in de periode 2008-2010 getoond per bedrijfstak. Tussen haakjes staat het percentage dat dit aantal vertegenwoordigt van het aantal ondernemingen dat in die bedrijfstak in 2007 een normale rechtstoestand had.

Van de bedrijven die in 2007 een normale rechtstoestand hadden werd voor 3,3 % de faillissementsprocedure opgestart. Het percentage lag iets hoger in de dienstensector dan in de industrie. Met 4 % zat ook de bouwnijverheid boven het gemiddelde. Wat specifieke bedrijfstakken betreft, lag het aantal geopende faillissementsprocedures ruim boven het gemiddelde voor de vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten, verschaffen van accommodatie en maaltijden, vervaardiging van

---

⁶⁸ Van de ondernemingen die een jaarrekening in 2007 hebben neergelegd had 61 % minder dan 1 voltijdse werknemer (zie tabel 1).

informaticaproducten en van elektronische en optische producten, vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer en van vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten.⁶⁹

Tabel 23 Rechtstoestand 2008-2010 van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met werknemers en een normale rechtstoestand in 2007

	2007	2008	2009	2010	Totaal
Normale toestand	121 455	120 137	116 996	113 883	
Faillissement (opening)		456	1 739	1 805	4 000
Fusie door overneming		377	406	403	1 186
Vervroegde ontbinding - Vereffening (vrijwillige ontbinding)		258	358	355	971
Sluiting van vereffening		88	248	353	689
Sluiting van het faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid		3	78	331	412
Voorlopige opschorting van betaling		21	83	37	141
Juridische ontbinding of nietigheid		5	10	13	28
Definitieve opschorting van betaling		6	11	2	19
Splitsing door opslorping		0	4	2	6
Splitsing door oprichting van een nieuwe vennootschap		1	3	2	6
Herroeping van de opschorting		1	4	1	6
Ontbinding van rechtswege door termijn verloop		0	0	4	4
Gemengde splitsing		1	2	1	4
Einde van de opschorting		0	1	2	3
Fusie door oprichting van een nieuwe vennootschap		1	0	0	1

Bron: Balanscentrale, Cijfergegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen.

Fusies blijken vooral geconcentreerd te zijn geweest in bedrijfstakken zoals informatie en communicatie; vervaardiging van elektrische apparatuur; vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten. De sluiting van het faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid (niet gerapporteerd in tabel 24) blijkt zich vooral te hebben voorgedaan in groot- en kleinhandel, reparatie van auto's en motorfietsen; verschaffen van accommodatie en maaltijden; detailhandel. Deze rechtstoestand kwam in 2010 zowel in absolute als in relatieve termen (t.o.v. het aantal ondernemingen in de bedrijfstak) het meest voor in eet- en drinkgelegenheden.

⁶⁹ Voor een aantal van deze bedrijfstakken is het absoluut aantal gevallen zeer beperkt zoals voor de vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten.

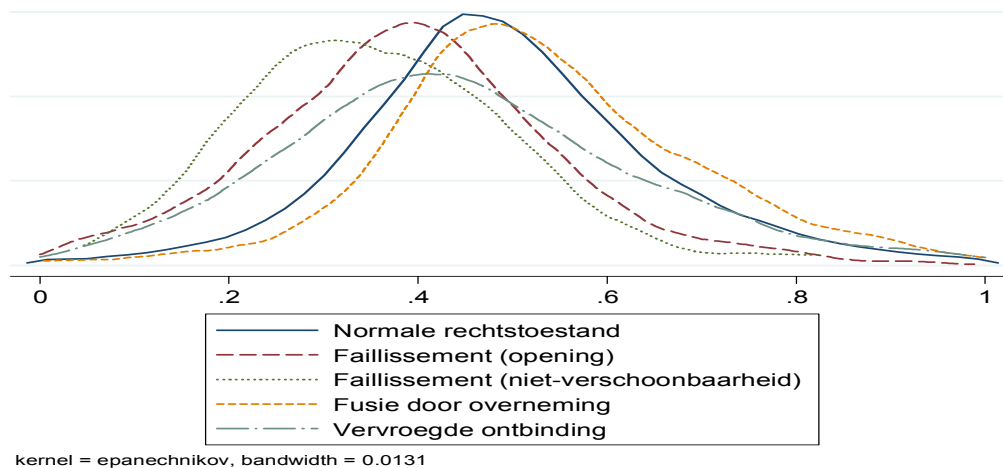
Tabel 24 Rechtstoestand 2008-2010 van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector met werknemers en met normale rechtstoestand in 2007, volgens bedrijfstak

Bedrijfstak	Faillissement (opening)	Fusie	Vervroegde ontbinding	Sluiting van vereffening	Actief in 2007
C INDUSTRIE	430 (2,9)	188 (1,3)	138 (0,9)	84 (0,6)	14 982
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	75 (2,6)	32 (1,1)	30 (1,0)	16 (0,6)	2 893
Vervaardiging van textiel, kleding, leer en producten van leer	48 (4,4)	18 (1,6)	20 (1,8)	15 (1,4)	1 096
Hout- en papierindustrie, drukkerijen en reproductie van opgenomen media	62 (2,9)	33 (1,5)	20 (0,9)	18 (0,8)	2 167
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	1 (9,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (9,1)	11
Vervaardiging van chemische producten	9 (2,0)	5 (1,1)	3 (0,7)	2 (0,4)	460
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	4 (4,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	91
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof en andere niet-metaalhoudende minerale producten	25 (1,7)	26 (1,7)	9 (0,6)	7 (0,5)	1 486
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en producten van metaal	113 (3,5)	32 (1,0)	29 (0,9)	10 (0,3)	3 248
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	16 (5,7)	6 (2,1)	4 (1,4)	3 (1,1)	280
Vervaardiging van elektrische apparatuur	5 (1,4)	8 (2,3)	4 (1,1)	0 (0,0)	351
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	21 (2,3)	12 (1,3)	4 (0,4)	1 (0,1)	924
Vervaardiging van transportmiddelen	4 (1,6)	0 (0,0)	3 (1,2)	3 (1,2)	258
Vervaardiging van meubelen, overige industrie en reparatie en installatie van machines en apparaten	46 (2,7)	16 (0,9)	12 (0,7)	8 (0,5)	1 717
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	0 (0,0)	1 (1,8)	0 (0,0)	0 (0,0)	56
E Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	14 (2,4)	12 (2,1)	1 (0,2)	2 (0,3)	582
F Bouwnijverheid	821 (4,0)	73 (0,4)	139 (0,7)	91 (0,5)	20 466
DIENSTEN	2 736 (3,2)	912 (1,1)	693 (0,8)	513 (0,6)	85 369
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	1.158 (2,8)	427 (1,0)	344 (0,8)	270 (0,7)	40 939
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	134 (2,3)	41 (0,7)	28 (0,5)	25 (0,4)	5 894
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	443 (2,8)	219 (1,4)	152 (1,0)	98 (0,6)	15 767
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	581 (3,0)	167 (0,9)	164 (0,9)	146 (0,8)	19 278
H Vervoer en opslag	290 (4,4)	85 (1,3)	57 (0,9)	30 (0,5)	6 597
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	657 (5,9)	35 (0,3)	74 (0,7)	64 (0,6)	11 054
J Informatie en communicatie	133 (3,3)	99 (2,5)	38 (0,9)	32 (0,8)	4 021
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	45 (1,4)	28 (0,9)	6 (0,2)	7 (0,2)	3 138
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	223 (1,7)	181 (1,3)	128 (0,9)	81 (0,6)	13 489
N Administratieve en ondersteunende diensten	230 (3,8)	57 (0,9)	46 (0,8)	29 (0,5)	6 131
Totaal	4 000 (3,3)	1 186 (1,0)	971 (0,8)	689 (0,6)	121 455

Noot: Tussen haakjes staat het percentage van de gevallen relatief t.o.v. het aantal ondernemingen dat in 2007 een normale rechtstoestand had.
Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Figuur 6 toont de verdeling over de ondernemingen van de productiviteit (toegevoegde waarde per werknemer in voltijdse equivalenten) in 2007 waarbij de ondernemingen werden gegroepeerd volgens hun rechtstoestand in de periode 2008-2010. Voor de verdeling werden enkel die ondernemingen beschouwd die in 2007 een normale rechtstoestand hadden en minstens 1 voltijdse werknemer. De figuur toont de niet-parametrische verdeling, bepaald met de *kdensity*-procedure in STATA, voor de vijf meest voorkomende rechtstoestanden in 2010. Om grote verschillen in de productiviteit tussen de bedrijfstakken uit te vlakken, werd de productiviteit (logaritmische transformatie) per bedrijfstak herschaald (genormaliseerd) tussen 0 en 1.⁷⁰ Hoe meer naar rechts de verdeling ligt, hoe meer ondernemingen in de beschouwde groep binnen hun bedrijfstak een hogere productiviteit hebben dan de andere ondernemingen binnen die bedrijfstak. Voor ondernemingen die in de periode 2008-2010 werden overgenomen voor een fusie lag de verdeling van de productiviteit het meest naar rechts. Dit toont aan dat ondernemingen die worden overgenomen doorgaans productiever zijn dan andere ondernemingen. Voor ondernemingen die in de periode 2008-2010 een normale rechtstoestand hadden, lag de verdeling voor 2007 op één na het meest rechts. De minst gunstige verdeling van de productiviteit in 2007 (meest links) was voor ondernemingen die in de periode 2008-2010 met een faillissement werden geconfronteerd. En nog meer voor ondernemingen waarvoor het faillissement werd gesloten in geval van niet-verschoonbaarheid. Figuur 6 toont duidelijk aan dat alvast wat de productiviteit betreft, er in 2007 duidelijke verschillen waren tussen ondernemingen die minstens tot 2010 een normale rechtstoestand kenden en ondernemingen die in de periode 2008-2010 in de problemen zijn gekomen, maar er zijn ook verschillen tussen een faillissement of een meer vrijwillige stopzetting van een vennootschap door een overname of een vervroegde ontbinding.

Figuur 6 Verdeling van de productiviteit van ondernemingen in 2007 volgens hun rechtstoestand in 2008-2010

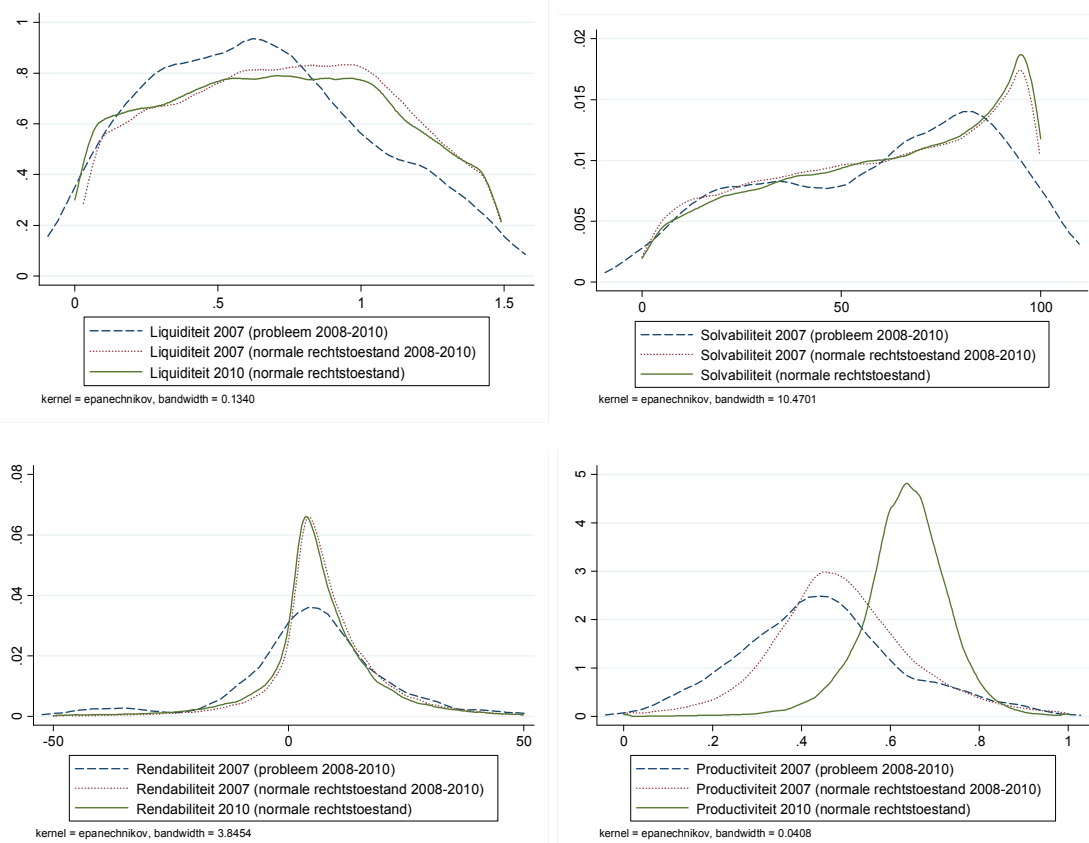

Noot: de figuur toont de verdeling van de productiviteit van ondernemingen in 2007, uitgesplitst volgens hun rechtstoestand in de periode 2008-2010. De verdeling werd verkregen met de kernelpcedure (*kdensity*) in STATA.
Bron: Federaal Planbureau, op basis van gegevens Balanscentrale en Bureau Van Dijk.

⁷⁰ Genormaliseerde waarde onderneming = $(\text{productiviteit onderneming} - \text{minimumproductiviteit in bedrijfstak}) / (\text{maximumproductiviteit in bedrijfstak} - \text{minimumproductiviteit in bedrijfstak})$.

Figuur 7 toont de niet-parametrische verdeling in 2007 en 2010 van de drie financiële kernvariabelen en voor de productiviteit. Voor 2007 werd een onderscheid gemaakt tussen ondernemingen die in de periode 2008-2010 een probleem hadden (geen normale rechtstoestand) en ondernemingen die geen problemen hebben gekend. Met uitzondering van de solvabiliteit ligt de verdeling voor 2007 van ondernemingen die een probleem hebben gekend links – dus minder gunstig – van de verdeling voor ondernemingen met een normale rechtstoestand in de periode 2008-2010. De solvabiliteit was in 2007 voor ondernemingen met problemen in de periode 2008-2010 minder gunstig aan de rechterkant van de verdeling. De verdeling voor 2007 voor ondernemingen die in de periode 2008-2010 geen problemen hebben gekend, is zeer gelijklopend met de verdeling voor 2010, behalve voor de genormaliseerde productiviteit. De variantie van de genormaliseerde productiviteit was in 2010 aanzienlijk kleiner dan in 2007 en bovendien lag die voor een groot deel van de ondernemingen hoger dan in 2007.

Figuur 7 Verdeling van de drie kernvariabelen en productiviteit in 2007 - onderscheid ondernemingen met problemen in periode 2008-2010 en normale rechtstoestand - en in 2010

Noot: De figuren tonen de verdeling van de variabelen in 2007, met een uitsplitsing tussen ondernemingen die in de periode 2008-2010 problemen hadden en ondernemingen die in heel de periode 2008-2010 een normale rechtstoestand hadden, en de verdeling in 2010. De verdeling werd verkregen met de kernelprocedure (kdensity) in STATA.

Bron: Federaal Planbureau, op basis van gegevens Balanscentrale en Bureau Van Dijk.

2.2. Schattingsmethode

Voor de schatting van de mogelijke determinanten van falen van Belgische ondernemingen in de periode 2008-2010 werd uitgegaan van vroegere empirische studies. Ooghe en Waeyaert (2004) en Balcaen en Ooghe (2006) bieden een recent overzicht van de literatuur over het voorspellen van faillissementen en vereffeningen. Logitanalyse is – ondanks een aantal beperkingen – één van de meest populaire schattingsprocedures voor het voorspellen van het falen van ondernemingen (Balcaen en Ooghe 2006: p. 64). Om rekening te houden met mogelijke verschillen in de factoren die een bepaalde rechtstoestand kunnen verklaren, werd in onze studie gebruik gemaakt van een logitschatting. Hierbij wordt de kans dat een bedrijf in een bepaald jaar een bepaalde rechtstoestand heeft, geschat aan de hand van financiële ratio's en andere bedrijfskenmerken. Omdat het belangrijk is dat er voldoende observaties zijn voor iedere rechtstoestand werden enkel schattingen gedaan voor de meest voorkomende situaties (zie tabel 23).

De specificatie van een logit wordt gegeven door:

$$Prob(Y = 1 | x) = \frac{e^{\beta'x}}{1 + e^{\beta'x}}$$

Bij een logit of logistische regressie volgen de geschatte parameters uit het maximeren van de likelihoodfunctie:

$$\log L = y \log F(\beta'x) + (1 - y) \log(1 - F(\beta'x))$$

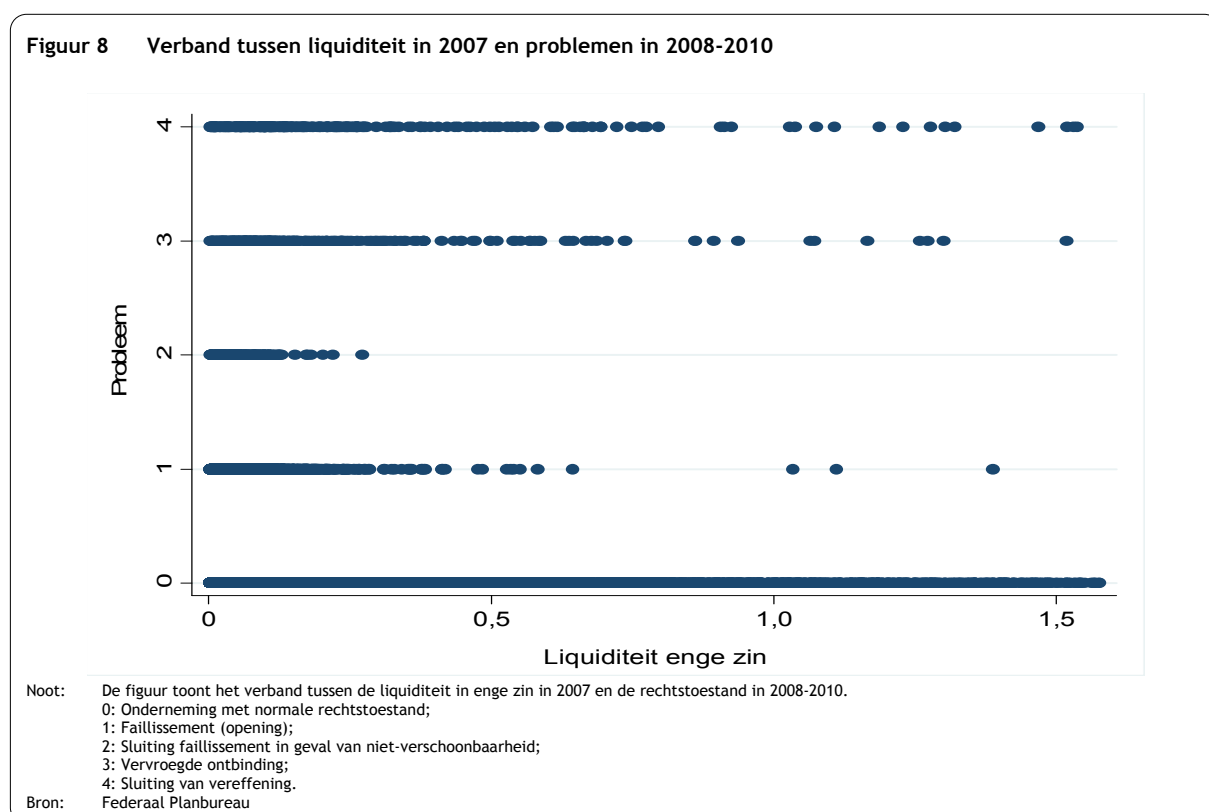
Y is de afhankelijke variabele die de rechtstoestand van een onderneming weergeeft. De ondernemingen met een normale rechtstoestand in 2010, die als de referentiegroep wordt beschouwd, hebben de waarde 0 voor Y. Ondernemingen met een andere rechtstoestand krijgen de waarde 1. Omdat er voldoende observaties nodig zijn, zullen enkel de vijf meest voorkomende rechtstoestanden worden beschouwd:

- Faillissement (opening)
- Fusie door overneming
- Vervroegde ontbinding – vereffening (vrijwillige ontbinding)
- Sluiting van vereffening
- Sluiting van faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid (enkel voor het jaar 2010)

X zijn de verklarende variabelen en β de te schatten coëfficiënten. Voor de verklarende variabelen werden drie financiële ratio's gebruikt: liquiditeit in enge zin (acid test)⁷¹; langetermijngraad van financiële onafhankelijkheid voor de solvabiliteit en de nettorendabiliteit van het totaal van de activa vóór belastingen voor de winstgevendheid. Verder werden er nog een aantal andere bedrijfskenmerken opgenomen: ondernemingsgrootte (totaal der activa), productiviteit (toegevoegde waarde per werknemer in voltijdse equivalenten), de leeftijd van de onderneming en twee dummyvariabelen voor het feit of de onderneming deel uitmaakt van een Belgische/buitenlandse groep of niet. In alle schat-

⁷¹ Liquiditeit in de ruime zin (current ratio) die in sommige studies wordt gebruikt is sterk gecorreleerd met de acid test maar geeft een iets minder goede fit dan de acid test.

tingen werden ook dummies opgenomen voor de bedrijfstak waartoe een onderneming behoort (Nace-BEL 2-digit). De variabelen in het rechterlid hebben betrekking op het jaar 2007. De bedoeling van de schattingen is dus om na te gaan of de financiële ratio's of andere bedrijfskenmerken in 2007 de juridische situatie van een onderneming in 2008, 2009 of 2010 kunnen verklaren. In de schattingen worden de vier verschillende juridische situaties vergeleken met de referentiegroep van ondernemingen met een normale rechtstoestand. Een positieve (negatieve) coëfficiënt voor een bepaalde variabele betekent dus dat hoe hoger de waarde in 2007 van een onderneming voor die variabele, hoe groter (kleiner) de kans dat die onderneming in het beschouwde jaar een bepaalde rechtstoestand (opening faillissement,...) had. Omdat logitschattingen gevoelig zijn voor "outliers" (Balcaen en Ooghe 2006: p. 69) werden in alle schattingen de observaties in het onderste en het bovenste percentiel buiten beschouwing gelaten⁷². Figuur 8 toont het verband tussen de liquiditeit van ondernemingen in 2007 en het feit of een onderneming in de periode 2008-2009 in de problemen is gekomen. Categorie 0 geeft de liquiditeit van ondernemingen die in de periode 2008-2010 een normale rechtstoestand hadden. Deze ondernemingen zijn verspreid over het hele interval van de liquiditeit. Voor de andere categorieën die verschillende problemen weergeven, bevinden de ondernemingen zich meer aan de onderkant van het interval. Het meest uitgesproken is dit voor de sluiting van een faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid (categorie 2). Geen enkele van deze ondernemingen haalde de kritische drempel van 0,5 in 2007.

⁷² zie voetnoot 38 voor de grenzen van de aftopping.

2.3. Schattingsresultaten

Een logitschatting is een iteratieve maximum likelihoodschatting die niet onmiddellijk een vergelijkbare maatstaf van de “goodness of fit” oplevert zoals de R2 bij een kleinste kwadratenregressie. Voor een logitschatting werden daarom zogenaamde pseudo R2 ontwikkeld die enigszins geïnterpreteerd kunnen worden zoals de gewone R2, d.w.z. een R2 van bijvoorbeeld 0,10 betekent dat de beschouwde onafhankelijke variabelen samen 10 % van de variantie in de afhankelijke variabele kunnen verklaren. De likelihood ratio chi2, die ook wordt gerapporteerd, geeft een aanwijzing van de gezamenlijke statistische significantie van de opgenomen onafhankelijke variabelen. De nulhypothese voor deze test is dat de opgenomen determinanten de afhankelijke variabele niet kunnen verklaren. Het verwerpen van de nulhypothese geeft dus een aanwijzing dat de beschouwde determinanten gezamenlijk statistisch significant zijn.

Tabel 25 toont de resultaten voor de schatting voor het jaar 2008.

Tabel 25 Resultaten van de schatting voor 2008

	Faillissement (opening)	Fusie	Vervroegde ontbinding	Sluiting van vereffening
Liquiditeit enge zin (acid ratio)	-0,85 (-5,15)***	0,11 (3,81)***	0,29 (8,84)***	0,28 (4,26)***
LT financiële onafhankelijkheidsgraad	-0,01 (-3,91)***	0,01 (3,81)***	-0,00 (-0,33)	0,02 (1,72)*
Nettorendabiliteit totaal activa vóór belastingen	-0,04 (-7,96)***	0,02 (2,82)***	-0,02 (-1,63)*	-0,04 (-1,80)*
Log (totaal activa)	0,21 (3,72)***	0,61 (13,90)***	-0,07 (-0,69)***	-0,42 (-1,63)*
Log (productiviteit)	-0,69(-5,05)***	-0,54 (-3,92)***	-0,39 (-1,61)*	0,35 (0,67)
Leeftijd	-0,02 (-3,10)***	0,00 (0,81)	0,01 (0,88)	-0,02 (-0,67)
Belgisch bedrijf als aandeelhouder	-1,86 (-3,10)***	-	-0,49 (-1,24)	-
Buitenlands bedrijf als aandeelhouder	-	-3,43 (-3,38)***	-	-
Pseudo R2	0,15	0,13	0,07	0,10
LR chi2	467,23***	415,40***	85,93***	34,43
Aantal observaties	76 169	68 831	74 637	49 252

Noot: De tabel toont de resultaten van een logitschatting van de kans dat een onderneming die in 2007 een normale rechtstoestand had, in 2008 in één van de vier voornaamste rechtstoestanden terecht kwam. De referentiegroep voor de vier beschouwde rechtstoestanden zijn de ondernemingen die ook in 2008 een normale rechtstoestand hadden. *, **, *** betekent dat de geschatte coëfficiënt statistisch significant is op 10 %, 5 %, 1 %. In iedere schatting werden bedrijfstakdummies (Nace-BEL 2-digit) opgenomen. Sommige coëfficiënten voor het aandeelhouderschap kunnen niet worden geschat omdat voor 2008 geen enkele onderneming in die rechtstoestand een Belgische of buitenlandse aandeelhouder had.

Bron: Federaal Planbureau.

Voor de opening van een faillissement in 2008 zijn de coëfficiënten van alle beschouwde determinanten statistisch significant op 1 %. Voor bedrijven die in 2007 actief waren, hebben de drie financiële ratio's een negatief effect op de kans dat ze in 2008 een faillissementsprocedure hebben opgestart. Vooral een hoge liquiditeit blijkt de kans op een faillissement aanzienlijk te verkleinen. Dit sluit aan bij vroegere empirische studies waarin het belang van voldoende liquiditeit werd aangetoond (zie bijvoorbeeld Latham en Braun 2008 voor een recent overzicht). Voor de drie andere juridische situaties zijn de effecten van de financiële ratio's minder eenduidig. Voor fusies hebben de drie financiële ratio's exact het tegenovergestelde effect als voor de opening van een faillissement. Ondernemingen met een hoge liquiditeit, solvabiliteit en rendabiliteit maakten meer kans dan andere ondernemingen om overgeno-

men te worden in 2008. Dit resultaat toont aan dat de ondernemingen die worden overgenomen niet noodzakelijk financiële problemen hebben. Een hoge liquiditeit vergroot ook de kans dat een onderneming in 2008 overging tot een vervroegde ontbinding of de sluiting van de vereffening. Ondernemingen met een hoge rendabiliteit in 2007 maakten wel minder kans op een vervroegde ontbinding of een sluiting van de vereffening in 2008. Enigszins verrassend heeft de ondernemingsgrootte (totaal der activa) een positieve coëfficiënt voor de opening van een faillissement en een fusie. Kleine ondernemingen maakten in 2008 wel meer kans dan de grote ondernemingen op een vervroegde ontbinding of een sluiting van een vereffening. De negatieve coëfficiënt voor de productiviteit voor de opening van een faillissement en een fusie is statistisch significant en aanzienlijk. Jonge ondernemingen liepen in 2008 significant meer risico dan oudere om failliet te gaan. De waarschijnlijkheid dat ondernemingen met andere bedrijven als aandeelhouder failliet gingen of werden overgenomen in 2008 was veel kleiner dan voor de onafhankelijke ondernemingen. Voor sommige rechtstoestanden was er geen enkele onderneming met een Belgische of buitenlandse aandeelhouder zodat voor de betreffende dummyvariabele geen coëfficiënt kan worden geschat. Zo blijkt bijvoorbeeld dat in 2008 voor geen enkele onderneming met een buitenlands bedrijf als aandeelhouder een faillissementsprocedure werd geopend.

In tabel 26 staan de resultaten van de schatting voor de rechtstoestand in 2009 van de ondernemingen die in 2007 een normale rechtstoestand kenden. De referentiegroep voor 2009 zijn weer ondernemingen met een normale rechtstoestand in 2009. Voor de opening van een faillissement in 2009 – een recessiejaar waarin het bbp met 2,8 % daalde – komen de resultaten grotendeels overeen met die voor 2008 en zijn ook nu alle coëfficiënten statistisch significant op 1 %. Het belang van een hoge productiviteit lijkt nog iets groter te zijn geweest en dat van een hoge liquiditeit iets kleiner. Ook voor 2009 blijken, gegeven de andere variabelen, grote ondernemingen meer risico en oudere minder risico op een faillissement te hebben gehad. Voor fusies zijn er minder statistisch significante effecten in 2009. Het feit dat een onderneming een Belgisch of een buitenlands bedrijf als aandeelhouder had in 2007 verkleinde significant het risico op een faillissement of een overname in 2009. Ondernemingen met een hoge productiviteit in 2007 werden in 2009 minder vervroegd ontbonden dan minder productieve ondernemingen. Ondernemingen met een Belgisch bedrijf als aandeelhouder werden in 2009 minder geconfronteerd met de sluiting van vereffening.

Tabel 26 Resultaten van de schatting voor 2009

	Faillissement (opening)	Fusie	Vervroegde ontbinding	Sluiting van vereffening
Liquiditeit enge zin (acid ratio)	-0,45 (-7,48)***	0,04 (1,05)	0,17 (5,64)***	0,30 (9,79)***
LT financiële onafhankelijkheidsgraad	-0,01 (-8,79)***	0,01 (4,66)***	0,00 (1,08)	-0,00 (-0,37)
Nettorendabiliteit totaal activa vóór belastingen	-0,02 (-6,52)***	-0,00 (-0,59)	-0,04 (-5,67)***	-0,00 (-0,11)
Log (totaal activa)	0,08(2,70)***	0,40 (9,56)***	-0,01 (-0,20)*	-0,33 (-3,03)***
Log (productiviteit)	-0,75(-11,14)***	-0,17 (-1,42)	-0,42 (-2,76)***	-0,08 (-0,36)
Leeftijd	-0,02 (-5,57)***	0,00 (0,53)	0,01 (1,01)	0,00 (0,09)
Belgisch bedrijf als aandeelhouder	-1,32 (-8,16)***	-3,39 (-6,72)***	-0,04 (-0,20)	-1,92 (-2,64)***
Buitenlands bedrijf als aandeelhouder	-1,20 (-2,34)***	-2,63 (-3,64)***	-0,67 (-0,91)	0,21 (0,19)
Pseudo R2	0,11	0,11	0,05	0,09
LR chi2	1190,09***	421,94***	136,42***	130,41***
Aantal observaties	79 179	80 400	78 071	72 878

Noot: De tabel toont de resultaten van een logitschatting van de kans dat een onderneming die in 2007 een normale rechtstoestand had, in 2009 in één van de vier voornaamste rechtstoestanden terecht kwam. De referentiegroep voor de vier beschouwde rechtstoestanden zijn de ondernemingen die ook in 2009 een normale rechtstoestand hadden. *, **, *** betekent dat de geschatte coëfficiënt statistisch significant is op 10 %, 5 %, 1 %. In iedere schatting werden bedrijfstakdummies (Nace-BEL 2-digit) opgenomen.

Bron: Federaal Planbureau.

Omdat er voor 2010 ook voldoende observaties zijn voor de sluiting van een faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid werd ook deze rechtstoestand in de schatting opgenomen. De resultaten van de schattingen voor 2010 worden gerapporteerd in tabel 27. De resultaten sluiten nauw aan bij die voor 2009. De coëfficiënt van de ondernemingsgrootte is nog steeds positief voor de opening van een faillissement maar niet meer statistisch significant. Ook in 2010 blijkt het effect van de productiviteit op de kans op een faillissement groter en het effect van de liquiditeit kleiner dan in 2008. Een hoge nettorendabiliteit in 2007 verkleinde zeer significant de kans dat een onderneming in 2010 in de problemen kwam (voor alle vijf rechtstoestanden). Voor de sluiting van het faillissement in geval van niet-verschoonbaarheid kunnen de resultaten voor 2010 niet worden vergeleken met de vorige jaren. De schatting voor deze rechtstoestand levert met een R2 van 0,13 een zeer goede fit en bovendien zijn alle coëfficiënten negatief en statistisch significant. De effecten zijn gelijklopend met die voor een opening van een faillissement, met uitzondering van het negatief teken voor de ondernemingsgrootte en de grotere impact van de liquiditeit. Geen enkele onderneming waarvoor in 2010 het faillissement werd afgesloten in geval van niet-verschoonbaarheid had een buitenlands bedrijf als aandeelhouder.

Tabel 27 Resultaten van de schatting voor 2010

	Faillissement (opening)	Fusie	Vervroegde ontbinding	Sluiting van vereffening	Sluiting faillissement (niet-verschoon- baarheid)
Liquiditeit enge zin (acid ratio)	-0,28 (-5,85)***	0,03 (0,95)	0,14 (3,97)***	0,20 (6,32)***	-0,58 (-2,95)***
LT financiële onafhankelijkheidsgraad	-0,01 (-5,43)***	0,01 (3,59)***	0,00 (1,35)	0,01 (1,79)**	-0,01 (-3,88)***
Nettorendabiliteit totaal activa vóór belastingen	-0,01 (-4,58)***	0,02 (2,25)**	-0,02 (-3,38)***	-0,03 (-4,41)***	-0,02 (-3,20)***
Log (totaal activa)	0,02 (0,75)	0,41 (9,74)***	-0,17 (-2,46)***	-0,39 (-4,75)***	-0,21 (-2,28)**
Log (productiviteit)	-0,76 (-11,35)***	-0,34 (-2,71)***	-0,22 (-1,37)	0,06 (0,37)	-0,61 (-3,35)***
Leeftijd	-0,03 (-8,36)***	0,00 (1,05)	0,01 (1,55)	0,01 (1,04)	-0,03 (-2,94)***
Belgisch bedrijf als aandeelhouder	-0,55 (-4,51)***	-3,69 (-6,34)***	-0,13 (-0,59)	-0,15 (-0,56)	-2,56 (-2,53)***
Buitenlands bedrijf als aandeelhouder	-2,33 (-2,32)***	-1,89 (-3,64)***	0,51 (0,95)	0,91 (1,54)**	-
Pseudo R2	0,09	0,10	0,04	0,06	0,13
LR chi2	1005,54***	394,81***	98,23***	135,13***	268,30***
Aantal observaties	80 530	79 129	75 254	75 791	67 758

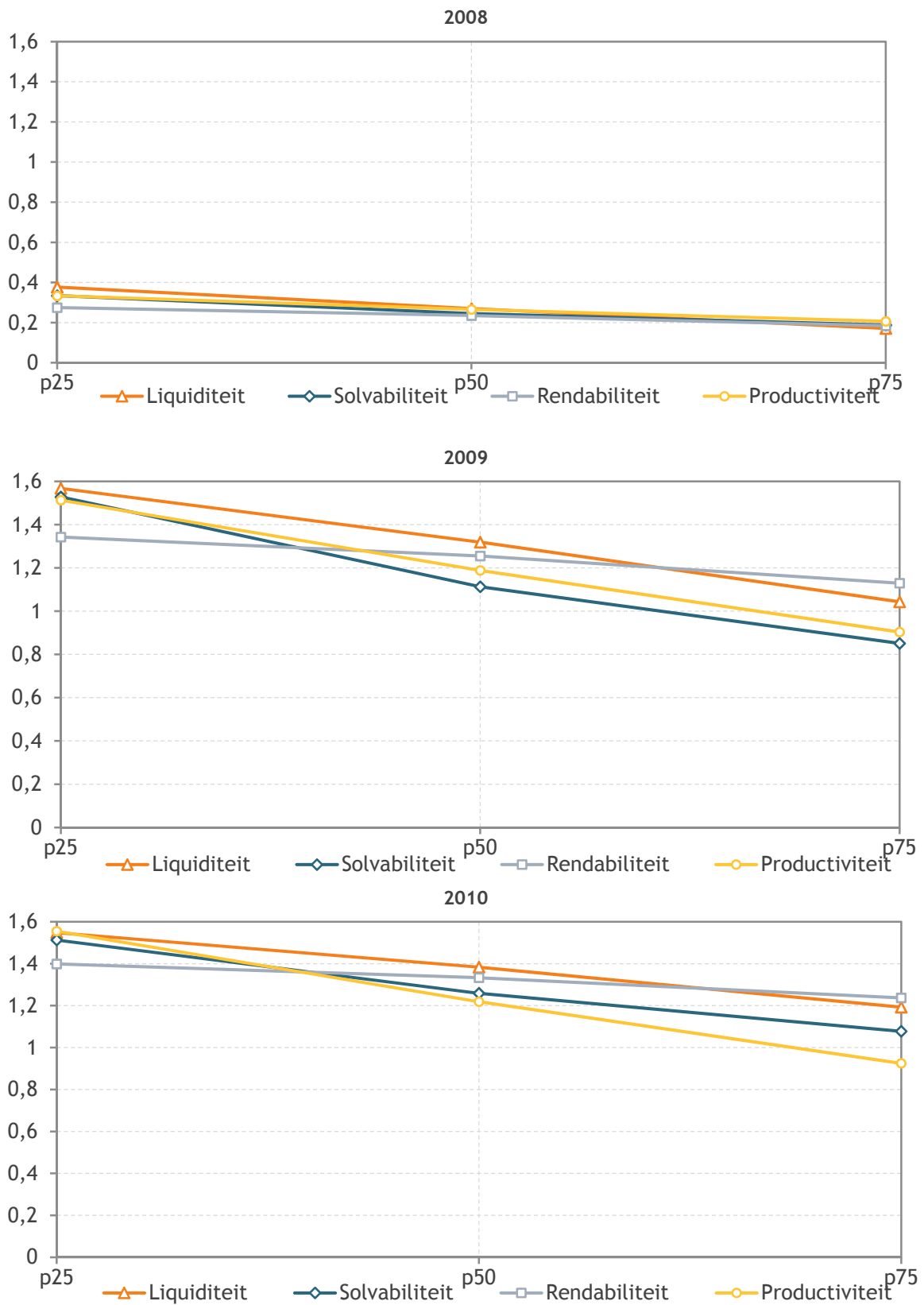
Noot: De tabel toont de resultaten van binomiale logitschattingen van de kans dat een onderneming die in 2007 een normale rechtstoestand had, in 2010 in één van de vijf voornaamste rechtstoestanden terecht kwam. De referentiegroep voor de beschouwde rechtstoestanden zijn de ondernemingen die ook in 2010 een normale rechtstoestand hadden. *, **, *** betekent dat de geschatte coëfficiënt statistisch significant is op 10 %, 5 %, 1 %. In iedere schatting werden bedrijfstakdummies (Nace-BEL 2-digit) opgenomen.

Bron: Federaal Planbureau.

De coëfficiënten in tabellen 25 tot en met 27 kunnen niet geïnterpreteerd worden als elasticiteiten of marginale effecten. Voor de continue variabelen zullen die effecten afhangen van de waarde van de onafhankelijke variabelen. Figuur 9 toont voor de opening van een faillissement de marginale effecten berekend voor de grens tussen het eerste en tweede kwartiel (p25), tussen het tweede en derde kwartiel (p50) en tussen het derde en het vierde kwartiel (p75) van de verdeling van de beschouwde onafhankelijk variabelen voor de jaren 2008, 2009 en 2010.⁷³ De marginale effecten werden berekend voor de liquiditeit, de solvabiliteit, de rendabiliteit en de productiviteit.

⁷³ Indien ondernemingen bijvoorbeeld worden gerangschikt volgens oplopende liquiditeit, geeft het eerste kwartiel de 25 % ondernemingen met de laagste liquiditeit en zo oplopend tot het vierde kwartiel met de 25 % ondernemingen met de hoogste liquiditeit.

Figuur 9 Waarschijnlijkheid van opening faillissement in periode 2008-2010 op basis van de kwartielgrenzen in 2007

Noot: De figuur toont de waarschijnlijkheid dat een onderneming die in 2007 voor de beschouwde variabele (liquiditeit, solvabiliteit, rendabiliteit en productiviteit) een niveau had gelijk aan één van de kwartielgrenzen (q25, q50 of q75) in 2008, 2009 of 2010 een faillissementsprocedure heeft opgestart.
 Bron: Federaal Planbureau.

Deze effecten geven een aanwijzing van de kans dat een onderneming die in 2007 een liquiditeit had op het beschouwde niveau, in het beschouwde jaar in de periode 2008-2010 een faillissementsprocedure heeft geopend.

Voor alle jaren neemt de kans dat een onderneming in de problemen is gekomen in de periode 2008-2010 duidelijk af naarmate de liquiditeit, solvabiliteit, rendabiliteit of productiviteit hoger was in 2007. Wat onmiddellijk opvalt in figuur 9 is dat de kans op een probleem voor alle ondernemingen in 2009 en 2010 aanzienlijk groter was dan in 2008. In 2009 en 2010 was het onderscheidend vermogen volgens kwartiel het grootst op basis van de solvabiliteit en de productiviteit in 2007.

Tabellen 28, 29 en 30 tonen voor respectievelijk 2008, 2009 en 2010 de marginale effecten van bedrijfstakken voor de opening van een faillissement. Enkel de statistisch significante effecten worden getoond. De effecten werden berekend op basis van de coëfficiënten van de bedrijfstakdummies in de logitschatting. Het gaat hier om discrete variabelen waarvoor de interpretatie verschilt van die voor continue variabelen. De effecten kunnen geïnterpreteerd worden als de kans van ondernemingen die tot de beschouwde bedrijfstak behoren t.o.v. de ondernemingen die niet tot die bedrijfstak behoren. De effecten zijn gerangschikt in dalende volgorde. Een positieve (negatieve) coëfficiënt betekent dat ondernemingen uit de beschouwde bedrijfstak t.o.v. ondernemingen uit de referentiegroep meer (minder) kans maakten om in een bepaalde rechtstoestand terecht te komen in het beschouwde jaar. Deze effecten zijn conditioneel op de andere beschouwde determinanten en het effect is niet noodzakelijk het hoogst voor die bedrijfstakken met het relatief hoogste aantal faillissementen of andere rechtstoestanden. Het bedrijfstakeffect zal enkel statistisch significant zijn wanneer de waarschijnlijkheid op een bepaalde rechtstoestand voor ondernemingen uit een bedrijfstak groter of kleiner is, gegeven de waarden van de ondernemingen voor de financiële ratio's en de andere bedrijfskenmerken.

De rangschikking verschilt van jaar tot jaar. Er zijn twee bedrijfstakken waarvoor zowel in 2008, 2009 als 2010 – gegeven alle andere beschouwde determinanten – de waarschijnlijkheid statistisch significant hoger was dat voor een onderneming een faillissementsprocedure werd geopend: vervaardiging van textiel en ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten. Net zoals in figuur 9 was in veel bedrijfstakken de kans dat een onderneming in de problemen kwam in 2009 en 2010 groter dan in 2008.

In bijlage staan tabellen met de marginale effecten voor bedrijfstakken voor de andere rechtstoestanden. Er was blijkbaar geen groot verschil in de kans op een overname in 2008, 2009 en 2010 (zie tabel A3 in bijlage). Er waren in 2009 en 2010 wel meer bedrijfstakken waarin ondernemingen een hoger risico liepen op een vervroegde ontbinding (zie tabel A4 in bijlage) of de sluiting van vereffening (zie tabel A5 in bijlage) in 2009 en 2010 ten opzichte van 2008. Tabel 31 toont de bedrijfstakken waarin er significant meer kans was dat voor een onderneming in 2010 het faillissement werd afgesloten in geval van niet-verschoonbaarheid.

Tabel 28 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2008

Bedrijfstak	Marginale effecten
Vervaardiging van kleding	0,018
Vervaardiging van textiel	0,013
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	0,012
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	0,009
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,008
Reclamewezen en marktonderzoek	0,007
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,006
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,005
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,005
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,004
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,004
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,004
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,004
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,003
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,003
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,003
Verschaffen van accommodatie	0,003
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,002
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,002
Eet- en drinkgelegenheden	0,001

Bron: Federaal Planbureau.

Tabel 29 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2009

Bedrijfstak	Marginale effecten
Telecommunicatie	0,057
Beveiligings- en opsporingsdiensten	0,052
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,049
Posterijen en koeriers	0,044
Vervaardiging van textiel	0,040
Vervaardiging van papier en papierwaren	0,038
Terbeschikkingstelling van personeel	0,038
Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	0,028
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,025
Reclamewezen en marktonderzoek	0,025
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	0,025
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	0,024
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,024
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,023
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,021
Reparatie en installatie van machines en apparaten	0,020
Weg- en waterbouw	0,018
Uitgeverijen	0,018
Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	0,018
Verhuur en lease	0,018
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	0,018
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,018
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,018
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,017
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,016
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,015
Vervaardiging van meubelen	0,014
Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	0,013
Vervaardiging van kleding	0,013
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,011
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,011
Eet- en drinkgelegenheden	0,010
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,009
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,008
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,008
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,008
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,007
Verschaffen van accommodatie	0,007
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,006

Bron: Federaal Planbureau.

Tabel 30 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor opening van een faillissement in 2010

Bedrijfstak	Marginale effecten
Posterijen en koeriers	0,054
Verhuur en lease	0,029
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,029
Uitgeverijen	0,029
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,026
Reparatie en installatie van machines en apparaten	0,026
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,025
Vervaardiging van meubelen	0,023
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,023
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,022
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,021
Reclamewezen en marktonderzoek	0,021
Weg- en waterbouw	0,021
Vervaardiging van textiel	0,021
Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	0,020
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	0,019
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,019
Vervaardiging van kleding	0,018
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,017
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	0,017
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,016
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,015
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,015
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,014
Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	0,013
Eet- en drinkgelegenheden	0,013
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	0,010
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,010
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,009
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,009
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,009
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,009
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,008
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,008
Overige industrie	0,008
Verschaffen van accommodatie	0,005

Noot: De tabellen geven de rangschikking van de bedrijfstakeffecten (Nace-BEL 2-digit) die statistisch significant zijn (minstens op 10 %) in de logitschattingen. Hoe hoger de bedrijfstak gerangschikt staat hoe groter de kans dat een bedrijf uit die bedrijfstak een faillissementsprocedure heeft opgestart in het beschouwde jaar.

Bron: Federaal Planbureau.

Tabel 31 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor sluiting van een faillissement (niet-verschoonbaarheid) in 2010

Bedrijfstak	Marginale effecten
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,004
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	0,004
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,002
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,002
Eet- en drinkgelegenheden	0,002
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,002
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,002
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,002
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,001

Noot: De tabel geeft de rangschikking van de bedrijfstakeffecten (Nace-BEL 2-digit) die statistisch significant zijn (minstens op 10 %) in de logitschattingen. Hoe hoger de bedrijfstak gerangschikt staat hoe groter de kans dat in het beschouwde jaar voor een bedrijf uit die bedrijfstak een faillissement werd uitgesproken in geval van niet-verschoonbaarheid.

Bron: Federaal Planbureau.

3. Fragiele en sterke sectoren in de kijker

In dit hoofdstuk selecteren we enkele bedrijfstakken die goed of slecht scoren op de financiële ratio's of die een significante kans hebben om al of niet in de problemen te komen. Alle ratio's in het volgende hoofdstuk worden op geaggregeerd niveau berekend. Zo vermijden we dat uitzonderlijke resultaten van enkele ondernemingen de resultaten van een bedrijfstak sterk beïnvloeden. We kunnen slechts enkele grotere sectoren bespreken omdat bij kleine sectoren de variatie tussen de ondernemingen soms zeer groot is.

3.1. Zwakke sectoren

3.1.1. Bakkerijen

Binnen de sector van de vervaardiging van voedingsmiddelen is één onderneming op twee een bakkerij. In tegenstelling tot de industriële bakkerijen is de financiële structuur van de ambachtelijke bakkerijen minder gezond. Volledigheidshalve wordt de volgende tabel aangevuld met de informatie van de "koude bakker", een onderdeel van de detailhandel. Enkel de bakkerijen in een vennootschapsvorm zijn in de tabel opgenomen.

Tussen 2007 en 2010 is er een stijging van zowel het aantal bakkerijen als het aantal werknemers.

De groei van de werkgelegenheid is het grootst bij de industriële bakkerijen. De arbeidsproductiviteit in 2010 stijgt met 8,3 % en dit bij alle drie: 4,2 % bij de koude bakkers, 6,5 % bij de ambachtelijke bakkerijen en 11,1 % bij de industriële bakkerijen.

Het aantal ondernemingen stijgt het sterkst bij de koude bakker. Een groot aantal, vooral kleinere bakkerijen, scoort slecht. Zij hebben een te lage financiële onafhankelijkheidsgraad. Tussen 2007 en 2010 daalt de rendabiliteit en de daling is het sterkst bij de industriële bakkerijen, die al een lage rendabiliteit hadden.

Tabel 32 Bedrijfskenmerken van de bakkerijen, 2007 en 2010

	Geheel van de bakkerijen		Ambachtelijk warme bakker		Koude bakker		Industriële bakker	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Aantal ondernemingen	2 625	2 875	1 805	1 957	724	813	96	105
Aandeel ondernemingen met een slechte score	14,2	15,2	12,5	14,3	18,8	18,1	12,5	8,5
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	12 247	12 763	6 976	7 086	1 517	1 557	3 754	4 120
Aandeel van de werknemers in slecht scorende ondernemingen	9,5	8,1	12,3	10,9	11,7	12,5	3,4	1,6
Arbeidsproductiviteit in euro	46 793	50 866	42 517	45 283	38 856	40 500	57 945	64 387
Solvabiliteit	47,12	48,44	38,4	37,6	43,5	43,3	70,1	72,5
Liquiditeit	0,90	0,87	1,02	1,01	0,78	0,78	0,82	0,76
Rendabiliteit	5,16	4,64	5,62	5,61	6,04	5,21	3,46	2,81

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.1.2. Vervaardiging van textiel

Deze bedrijfstak bevindt zich al jaren in een precare toestand. Tijdens de periode 2007 en 2010 daalde het aantal ondernemingen in deze sector jaarlijks met 2,56 % en kwamen er slechts twee nieuwe KMO's bij⁷⁴. Op een periode van vier jaar daalde de werkgelegenheid met één vierde, waarbij 1 395 arbeidsplaatsen door het faillissement van 52 ondernemingen verloren gingen. Vandaar dat in 2010 slechts 1,9 % werknemers in fragiele ondernemingen werken. In 2010 verzwakte de solvabiliteit en de rendabiliteit van de textielondernemingen. De kans⁷⁵ dat voor een textielonderneming die actief was in 2007 een faillissementsprocedure werd opgestart, verhoogde van 1,3 % in 2008 tot 4,0 % in 2009 maar daalde in 2010 wel terug tot 2,1 %. De kans op overname was relatief klein, maar steeg wel tot 0,8 % in 2010.

In 2007 en in 2010 ligt de arbeidsproductiviteit van de textielsector onder het industrieel gemiddelde met respectievelijk 44 % en 45 %. Technisch en industrieel textiel haalt de hoogste productiviteit per voltijdse equivalent in beide observatiejaren. In 2010 staan de ondernemingen van geconfectioneerd textiel op de tweede plaats en de spinnerijen op de derde beste plaats. De producenten van beddengoed en tafellinnen hebben de laagste productiviteit en worden geconfronteerd met een sterke daling van hun productiviteit met 10 % in 2010.

De tapijtindustrie is de grootste subsector binnen de textielsector. De werkgelegenheid daalde van 9 731 in 2007 tot 7 527 voltijdse equivalenten in 2010. De daling is onder meer te wijten aan de laattijdige neerlegging van één grote onderneming⁷⁶. Het verlies aan arbeidsplaatsen was verder het gevolg van vijf faillissementen.

De rendabiliteit van de totale textielsector bleef in de twee observatiejaren op stabiel niveau. Tussen de subsectoren zijn er grote schommelingen. In 2007 behaalden de producenten van beddengoed en tafellinnen en geconfectioneerd textiel de hoogste rendabiliteit. In 2010 behaalden de spinnerijen de hoogste rendabiliteit en zakte de rendabiliteit van de producenten van beddengoed en tafellinnen onder de 1 %.

---

⁷⁴ De Poortere Fabrics in Moesroen en Vanmarcke Textielveredeling in Waregem, beide ondernemingen zijn gevestigd in twee van oudsher bekende textielsites.

⁷⁵ Deze kansen volgen uit de schattingen in hoofdstuk 2 en het betreft de kans dat een onderneming in de problemen komt in een bepaalde bedrijfstak, gegeven de waarde van de andere variabelen die in de schattingen werden opgenomen.

⁷⁶ De neerleggingsdatum van de jaarrekening van 2010 door Desso in Dendermonde was op 8 mei 2012. Deze onderneming had een gemiddeld personeelsbestand van 555 voltijdse equivalenten in 2010 en 337 voltijdse equivalenten in 2010.

Tabel 33 Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak vervaardiging van textiel, 2007-2010

Nace	2007	2008	2009	2010
13	Aantal ondernemingen	1 075		969
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	7,2		6,9
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	26 690		19 792
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	6,9		1,9
	Arbeidsproductiviteit in euro	53 856		56 914
	Solvabiliteit	66,2		64,4
	Liquiditeit	0,93		1,08
	Rendabiliteit	3,9		3,9
	Kans op fusie door overneming		niet significant	0,005
	Kans op opening van een faillissement		0,013	0,040
13.100	Spinnerijen	150		156
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 927		1 154
	Arbeidsproductiviteit in euro	48 532		61 858
	Solvabiliteit	79,0		70,3
	Liquiditeit	0,98		0,96
	Rendabiliteit	4,6		6,7
13.200	Weverijen	158		158
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	6 207		4 089
	Arbeidsproductiviteit in euro	48 512		50 813
	Solvabiliteit	80,3		73,4
	Liquiditeit	0,92		0,79
	Rendabiliteit	2,3		1,8
13.300	Textielveredeling	132		141
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 939		1 227
	Arbeidsproductiviteit in euro	46 032		51 421
	Solvabiliteit	85,3		78,7
	Liquiditeit	2,23		1,83
	Rendabiliteit	1,5		1,8
13.921	Beddengoed, tafellinnen en textielwaren voor huishoudelijk gebruik	81		85
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 019		883
	Arbeidsproductiviteit in euro	46 065		41 497
	Solvabiliteit	77,3		82,3
	Liquiditeit	0,99		1,34
	Rendabiliteit	6,6		0,9
13.929	Geconfectioneerd textiel	233		246
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	2 289		1 955
	Arbeidsproductiviteit in euro	55 035		63 059
	Solvabiliteit	77,1		70,4
	Liquiditeit	1,06		1,29
	Rendabiliteit	6,8		5,5
13.930	Tapijtfabrieken	145		146
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	9 938		7 508
	Arbeidsproductiviteit in euro	55 261		56 441
	Solvabiliteit	43,3		56,6
	Liquiditeit	0,62		0,84
	Rendabiliteit	3,0		4,0

Nace	2007	2008	2009	2010
13.960 Technisch en industrieel textiel	128			129
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	2 715			2 386
Arbeidsproductiviteit in euro	71 403			68 700
Solvabiliteit	61,8			51,7
Liquiditeit	1,32			1,74
Rendabiliteit	5,6			3,6

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.1.3. Vervaardiging van kleding

De vervaardiging van kleding doet het iets beter dan de textielsector maar ten opzichte van 2007 waren er in 2010 85 ondernemingen die deze sector verlieten. In de periode 2008-2010 werden er 33 ondernemingen opgericht en was er één onderneming die wel een jaarrekening had ingediend in 2010 maar niet in 2007. Bijgevolg hebben 119 ondernemingen met een jaarrekening in 2007 hun activiteiten in 2010 stopgezet: 41 faillissementen, 39 vereffeningen, 7 fusies door overname, 1 splitsing en 1 voorlopige opschorting van betaling en 30 ondernemingen zonder specifieke rechtstoestand maar die geen jaarrekening in 2010 indienden. In totaal gingen 1 304 voltijdse arbeidsplaatsen verloren. Bij de in 2010 nog actieve ondernemingen met werknemers verhoogde de arbeidsproductiviteit met 7,56 %.

Tussen 2007 en 2010 halveerde de rendabiliteit van de kledingsector.

Tabel 34 Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak vervaardiging van kleding, 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Aantal ondernemingen	683			598
Aantal ondernemingen in beide jaren	564			564
Aantal oprichtingen in 2008,2009 of 2010				33
Aandeel ondernemingen met een slechte score	14,1			14,7
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	5 890			4 586
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	4,5			6,4
Arbeidsproductiviteit in euro	56 565			60 843
Solvabiliteit	85,3			84,2
Liquiditeit	0,85			0,89
Rendabiliteit	4,29			2,21
Kans op opening van een faillissement		0,018	0,013	0,018

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.1.4. Vervoersbedrijven

Vervoersbedrijven (Nace-BEL code 49.410) werden in de periode 2007-2010 geconfronteerd met hogere dieselprijzen en een drukker verkeer. 2010 was een slechter jaar dan 2007: minder personeel, minder rendabiliteit, meer ondernemingen met een slechte score en meer werknemers in bedrijven met een fragiele structuur. Ook de RSZ-schulden zijn sterk gestegen van 7,8 miljoen euro in 2007 tot 12,6 miljoen euro in 2010.

Tabel 35 Bedrijfskenmerken van het goederenvervoer over de weg, 2007 en 2010

	2007	2010
Aantal ondernemingen	6 379	6 887
Aandeel ondernemingen met een slechte score	8,1	10,1
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	51 511	47 714
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	3,7	6,7
Arbeidsproductiviteit in euro	63 287	63 514
Solvabiliteit	57,4	59,8
Liquiditeit	1,2	1,2
Rendabiliteit	5,6	4,8

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.2. Sterk in het ene jaar, zwak in het andere jaar

3.2.1. Dienstenchequebedrijven

Momenteel zijn er 1 634 vestigingen van dienstenchequebedrijven erkend door de RVA. Twee derde van de bedrijven werkt onder een VZW-statuut of worden binnen het OCMW georganiseerd, een derde heeft een commercieel karakter, meestal een bvba. De hoofdactiviteit bestaat uit huishoudelijke hulp, maar enkele bedrijven verrichten enkel strijkwerk. De andere activiteiten zijn vervoer van personen met beperkte mobiliteit en boodschappen. Opmerkelijk is dat ook interimbureaus een erkenning aanvragen⁷⁷. De volgende tabel geeft enkele kernvariabelen uit de jaarrekeningen van de ondernemingen die onder huishoudelijke hulp⁷⁸ werden geklasseerd. De strijkateliers zijn in deze studie niet opgenomen omdat zij behoren tot de bedrijfstak "Overige persoonlijke diensten".

Tabel 36 Dienstenchequebedrijven met huishoudelijke hulp als hoofdactiviteit in de marktsector, 2007 en 2010

	2007	2010
Aantal ondernemingen	335	512
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten in de marktsector	15 321	32 603
Totaal van de werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	29 068	55 421
Aandeel van de werkgelegenheid van de commerciële ondernemingen	52,7	58,8
Solvabiliteit	61,0	69,0
Liquiditeit	1,2	1,1
Rendabiliteit	12,4	6,8
Aandeel ondernemingen in de marktsector met een slechte score	11,2	16,6
Aandeel werknemers in slecht scorende marktondernemingen	3,7	9,8
Aantal werknemers in slecht scorende marktondernemingen	610	3 293

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tussen 2007 en 2010 is de werkgelegenheid in de dienstenchequebedrijven verdubbeld. Opvallend is de hoge rendabiliteit van de dienstenchequebedrijven: 6,6 procentpunt hoger dan de totale gemiddelde rendabiliteit van de ondernemingen met werknemers in 2007 en 1,5 procentpunt hoger in 2010.

Was 2007 nog een goed jaar voor de sector, in 2010 verslechterde de financiële situatie met een halvering van de rendabiliteit en een vervijfvoudiging van het personeelsbestand in fragiele ondernemingen. Een ander minpunt bij sommige dienstenchequebedrijven is de openstaande schuld bij de RSZ of de

⁷⁷ Deze ondernemingen staan in deze studie onder Nace-BEL 2008 78.200.

⁷⁸ Nace-BEL 2008: 81.210 Algemene reiniging van gebouwen.

RVA. In 2011 werd bij 95 ondernemingen de erkenning ingetrokken⁷⁹. In onze databank waren er in 2007 9 ondernemingen met vervallen RSZ-schulden voor een totaal bedrag van 2 miljoen euro in 2007 en deze aantallen zijn in 2010 gestegen naar 28 ondernemingen en 5,8 miljoen euro.

3.2.2. Horeca

Binnen de horeca worden in Nace-BEL nomenclatuur twee groepen onderscheiden: enerzijds het verschaffen van accommodatie, anderzijds de restaurants en mobiele eetgelegenheden, de catering en overige eetgelegenheden en de drinkgelegenheden met cafés, bars, discotheken en dancings. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de eetgelegenheden met volledige en beperkte bediening.

Uit de schattingsresultaten blijkt dat de kans op een faillissement binnen de sector van het verschaffen van accommodatie significant is. Een actieve onderneming in 2007, zonder juridische problemen heeft 3 kansen op 1 000 om in 2008 failliet verklaard te worden, in 2007 stijgt de kans tot 7 op 1 000 om daarna te dalen tot 5 op 1 000. De kans dat een onderneming van 2007 wordt overgenomen, was enkel in 2008 significant met een kans van 11 op 1 000.

Binnen de accommodatie kijken zijn er drie belangrijke subgroepen: de hotels, de vakantieparken en de kampeerterreinen. De belangrijkste vaststellingen voor de hotels zijn:

- Tussen 2007 en 2010 steeg het aantal hotels met 6,7 % maar daalde de werkgelegenheid met 10,1 %. De arbeidsproductiviteit steeg met 5,0 % in 2010.
- Het aantal slecht scorende ondernemingen is hoog met een aandeel van 17 % voor beide observatiejaren.
- In 2007 lag de geaggregeerde liquiditeit in enge zin onder de kritische grens van 0,5. In 2010 verbeterde de liquiditeit in enge zin.
- Een positief punt is de sterke stijging van de rendabiliteit met 5,1 procentpunt in 2010 tot 8,1 %.

De vakantieparken worden gekenmerkt door een lage solvabiliteit. In beide observatiejaren ligt de solvabiliteit onder de kritische grens van 50 %. De gemiddelde rendabiliteit in 2007 lag uitzonderlijk zeer hoog door de grote winsten van o.a. de Sunparks groep.

De subgroep kampeerterreinen heeft in de beide observatiejaren de beste financiële ratio's. Ook de arbeidsproductiviteit is hoog met een stijging van 21 % in 2010.

---

⁷⁹ Nieuwsblad, 12/01/2012.

Tabel 37 Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak verschaffen van accommodatie, 2007 en 2010

Nace	2007	2008	2009	2010
55				
Aantal ondernemingen	2 053			1 985
Aandeel ondernemingen met een slechte score	16,3			17,2
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	14 962			14 017
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	10,9			12,6
Arbeidsproductiviteit in euro	64 834			61 555
Solvabiliteit	55,9			55,1
Liquiditeit	0,65			1,16
Rendabiliteit	4,4			2,5
Kans op fusie door overneming		0,011	niet significant	niet significant
Kans op opening van een faillissement		0,003	0,007	0,005
55.100 waarvan hotels	1 428			1 523
Aandeel ondernemingen met een slechte score	17,1			17,4
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	13 730			12 340
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	10,6			11,6
Arbeidsproductiviteit in euro	57 535			60 385
Solvabiliteit	53,7			54,1
Liquiditeit	0,37			1,10
Rendabiliteit	3,0			8,1
55.202 waarvan vakantieparken	64			65
Aandeel ondernemingen met een slechte score	12,5			15,0
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	570			1 161
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	14,4			22,7
Arbeidsproductiviteit in euro	49 132			50 897
Solvabiliteit	27,9			44,7
Liquiditeit	1,37			1,05
Rendabiliteit	20,2			1,8
55.300 waarvan kampeerterreinen	285			297
Aandeel ondernemingen met een slechte score	7,4			9,6
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	357			318
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	20,5			13,2
Arbeidsproductiviteit in euro	91 232			110 633
Solvabiliteit	59,6			61,7
Liquiditeit	1,03			0,98
Rendabiliteit	7,1			5,7

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

De voornaamste conclusies voor de eetgelegenheden en cafés zijn:

- Het aandeel van slecht scorende ondernemingen is zeer hoog, maar daalde in 2010.
- De rendabiliteit lag boven het gemiddelde van de totale economie zowel in 2007 als in 2010. De restaurants met volledige bediening en de cafés en bars verhoogden hun rendabiliteit in 2010, terwijl dit niet het geval was voor de totale economie.
- De schuldgraad is zeer hoog en dit geldt voor alle subgroepen, uitgezonderd de restaurants met beperkte bediening.
- De beste financiële ratio's worden opgetekend bij de catering.

- De kans op een faillissement van een onderneming met een normale rechtstoestand in 2007, was in 2008 één op duizend, en verhoogde naar één op 100 in 2009 en in 2010.

Tabel 38 Bedrijfskenmerken van de bedrijfstak eet- en drinkgelegenheden, 2007 en 2010

Nace	2007	2008	2009	2010
56	Aantal ondernemingen	19 888		18 591
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	25,0		23,2
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	49 797		49 690
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	18,7		14,8
	Arbeidsproductiviteit in euro	36 522		41 943
	Solvabiliteit	46,1		47,3
	Liquiditeit	0,594		0,659
	Rendabiliteit	6,21		5,01
	Kans op fusie door overneming		niet significant	0,001
	Kans op vervroegde ontbinding of sluiting van vereffening		niet significant	0,001
	Kans op opening van een faillissement		0,001	0,010
56.101	waarvan restaurants met volledige bediening	8 330		9 381
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	27,9		24,5
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	22 949		21 901
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	23,8		18,5
	Arbeidsproductiviteit in euro	34 748		39 665
	Solvabiliteit	21,0		20,2
	Liquiditeit	0,501		0,523
	Rendabiliteit	2,36		5,09
56.102	waarvan restaurants met beperkte bediening	5 361		6 265
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	23,1		22,3
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	9 878		10 958
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	15,5		13,9
	Arbeidsproductiviteit in euro	36 281		44 104
	Solvabiliteit	72,5		71,5
	Liquiditeit	0,499		0,767
	Rendabiliteit	12,90		3,73
56.210	waarvan catering	955		1 125
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	19,2		19,5
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	3 014		3 149
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	11,6		11,1
	Arbeidsproductiviteit in euro	41 382		46 457
	Solvabiliteit	58,2		49,0
	Liquiditeit	1,029		0,805
	Rendabiliteit	5,54		4,26
56.301	waarvan cafés en bars	4 817		5 530
	Aandeel ondernemingen met een slechte score	23,5		22,6
	Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	5 955		6 001
	Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	24,7		21,0
	Arbeidsproductiviteit in euro	33 033		37 271
	Solvabiliteit	31,8		32,0
	Liquiditeit	0,609		0,628
	Rendabiliteit	3,42		4,30

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.3. Sterke sectoren en de grote spelers in 2007 en 2010

Om dit deel af te sluiten worden in tabel A6 in bijlage, voor de jaren 2007 en 2010, de ondernemingen met het grootste aantal werknemers en met de grootste toegevoegde waarde van de 62 bestudeerde afdelingen gegeven. Bij 28 afdelingen blijft één onderneming zowel in 2007 als in 2010 en zowel voor de werkgelegenheid als voor de toegevoegde waarde aan de top van het klassement.

Bij 14 van de 62 afdelingen is er een grote concentratie waarbij ten minste drie vierde van de werkgelegenheid en van de toegevoegde waarde van de afdeling door de tien grootste ondernemingen wordt gevormd.

De tien belangrijkste ondernemingen van de 62 bestudeerde afdelingen omvatten voor beide observatiejaren 39 % van de totale toegevoegde waarde en 32 % van de totale werkgelegenheid.

3.3.1. Vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten

De raffinage is een sector (Nace-BEL 19.200) met weinig ondernemingen, 26 in 2007 waarvan 5 zeer kleine bedrijven die in 2010 geen bedrijfsactiviteiten meer uitoefenden.

Het is de enige bedrijfstak die op geaggregeerd niveau een tekort aan liquiditeiten had, zowel in 2007 als in 2010, door een tekort aan liquiditeiten bij één onderneming m. n. Petrofina. De gemiddelde liquiditeit per onderneming ligt ruim boven de kritische grens van 0,5 (1,5 in 2007 en 1,6 in 2010).

Tussen 2007 en 2010 steeg de werkgelegenheid met 3 %. Hoewel de arbeidsproductiviteit het hoogst was van alle bedrijfstakken en dit in beide observatiejaren, lag die in 2010 27 % lager dan in 2007. De gemiddelde arbeidsproductiviteit per onderneming daalde tussen 2007 en 2010 met 19 %.

Het is een zeer winstgevende sector en het is één van de weinige sectoren waar de geaggregeerde rendabiliteit in 2010 hoger ligt dan in 2007.

Tabel 39 Bedrijfskenmerken van de vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten, 2007 en 2010

	2007	2010
Aantal ondernemingen	26	21
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	4 227	4 337
Arbeidsproductiviteit	324 260	261 259
Solvabiliteit	61,6	42,8
Liquiditeit	1,5	1,6
Rendabiliteit	10,4	10,6

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.3.2. Farmaceutische industrie

De farmaceutische industrie in België haalde in 2007 een goede score. In 2010 gelden dezelfde conclusies:

- een verhoging van toegevoegde waarde ten opzichte van de ingezette middelen in 2010,
- geen afbouw van werkgelegenheid en weinig werknemers in fragiele ondernemingen,

- een zeer hoge liquiditeit,
- de ratio reserves en overgedragen winsten in relatie tot het totaal van de passiva was het hoogst van alle bestudeerde sectoren en dit voor beide jaren.

Binnen de farmaceutische industrie is de vervaardiging van geneesmiddelen de grootste sector. Het is ook de meest succesvolle sector. De ondernemingen die farmaceutische grondstoffen produceren zijn het minst financieel gezond. Zij worden geconfronteerd met een te grote financiële afhankelijkheid van financieringsbronnen buiten de onderneming en in 2007 was de geaggregeerde rendabiliteit negatief.

Tabel 40 Bedrijfskenmerken van de farmaceutische industrie, 2007 en 2010

Nace	2007	2010
21		
Aantal ondernemingen	159	148
Aandeel ondernemingen met een slechte score	10,0	10,8
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	21 962	22 049
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	2,3	0,5
Arbeidsproductiviteit in euro	208 312	291 233
Solvabiliteit	82,2	87,8
Liquiditeit	1,8	2,5
Rendabiliteit	5,4	5,1
21.100 Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen		
Aantal ondernemingen	36	41
Aandeel ondernemingen met een slechte score	13,9	20,6
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 268	1 200
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	26,8	0,0
Arbeidsproductiviteit in euro	86 828	108 261
Solvabiliteit	40,1	42,4
Liquiditeit	0,73	0,76
Rendabiliteit	-2,7	1,5
21.201 Vervaardiging van geneesmiddelen		
Aantal ondernemingen	77	82
Aandeel ondernemingen met een slechte score	10,4	8,6
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	20 055	20 223
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	0,79	0,53
Arbeidsproductiviteit in euro	220 213	308 691
Solvabiliteit	83,2	88,2
Liquiditeit	1,83	2,58
Rendabiliteit	5,5	5,2
21.209 Vervaardiging van overige farmaceutische producten		
Aantal ondernemingen	46	51
Aandeel ondernemingen met een slechte score	6,5	6,8
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	639	626
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	0,0	0,0
Arbeidsproductiviteit in euro	75 888	77 997
Solvabiliteit	32,2	83,0
Solvabiliteit exclusief één onderneming met een extreme waarde in 2007	79,4	83,0
Liquiditeit	0,74	1,05
Rendabiliteit	6,0	7,3

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

3.3.3. Chemische industrie

Een zeer gezonde financiële structuur is een kenmerk van vooral de grote ondernemingen in de bedrijfstak van de vervaardiging van chemische producten. Een minpunt is de daling van de werkgelegenheid met 7,5 % tussen 2007 en 2010. Die daling ging gepaard met een stijging van de arbeidsproductiviteit met 7,3 %. Bij de kleinere ondernemingen die hun jaarrekeningen volgens het verkort schema opmaken, stellen we een tegenovergestelde evolutie vast: een stijging van het aantal werknemers en een daling van de arbeidsproductiviteit in 2010. Bij die kleinere ondernemingen zijn er drie maal meer ondernemingen met een zwakke financiële structuur.

De geaggregeerde rendabiliteit van de grote ondernemingen behaalde in 2010 een uitzonderlijk hoog resultaat van 9,1 %, een stijging van 4,2 procentpunt ten opzichte van 2007.

Tabel 41 Bedrijfskenmerken van de chemische industrie, 2007 en 2010

Nace	2007	2010
20		
Aantal ondernemingen	734	763
Aandeel ondernemingen met een slechte score	8,9	9,0
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	45 205	41 984
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	0,4	0,2
Arbeidsproductiviteit in euro	148 517	158 678
Solvabiliteit	75,0	73,8
Liquiditeit	0,8	0,9
Rendabiliteit	4,9	9,1
Volledig schema		
Aantal ondernemingen	309	315
Aandeel ondernemingen met een slechte score	3,9	4,3
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	43 836	40 535
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	0,3	0,1
Arbeidsproductiviteit in euro	150 853	161 857
Solvabiliteit	75,3	42,4
Liquiditeit	0,8	0,9
Rendabiliteit	4,9	9,1
Verkort schema		
Aantal ondernemingen	425	448
Aandeel ondernemingen met een slechte score	12,5	12,3
Werkgelegenheid in voltijdse equivalenten	1 369	1 449
Aandeel werknemers in slecht scorende ondernemingen	1,5	2,7
Arbeidsproductiviteit in euro	73 703	69 751
Solvabiliteit	-39,0	2,1
Solvabiliteit exclusief twee ondernemingen met extreme waarden	54,3	60,8
Liquiditeit	0,7	0,6
Rendabiliteit	7,5	4,9

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Bijlage

Tabel A1 Sectorindeling van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, op sectieniveau en bedrijfstakniveau, aantal ondernemingen en werknemers in voltijdse equivalenten (Nace-BEL 2 digit), 2007 en 2010

Nace	Bedrijfstak	Aantal ondernemingen			Werkgelegenheid uit de sociale balans in voltijdse equivalenten		
		2007	2010	Dyna- miek	2007	2010	Dyna- miek
C	INDUSTRIE	24 196	22 959	-0,38	522 353	468 400	-2,34
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen	3 958	3 715	-0,07	66 049	64 596	0,01
11	Vervaardiging van dranken	228	218	-0,00	9 808	9 220	-0,02
12	Vervaardiging van tabaksproducten	34	31	-0,00	1 685	1 535	-0,01
13	Vervaardiging van textiel	1 075	969	-0,03	26 690	19 792	-0,36
14	Vervaardiging van kleding	683	598	-0,03	5 890	4 586	-0,07
15	Vervaardiging van leer en producten van leer	95	82	-0,00	1 266	936	-0,02
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	1 108	1 056	-0,02	11 022	9 686	-0,06
17	Vervaardiging van papier en papierwaren	321	286	-0,01	13 751	11 820	-0,09
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	2 677	2 491	-0,06	16 203	14 409	-0,08
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	27	23	-0,00	4 227	4 337	0,01
20	Vervaardiging van chemische producten	734	681	-0,02	45 205	41 984	-0,12
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	159	148	-0,00	21 962	22 049	0,04
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	754	706	-0,02	25 352	22 556	-0,12
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten	1 356	1 281	-0,02	31 444	27 770	-0,17
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	311	289	-0,01	34 964	28 641	-0,31
25	Vervaardiging van producten van metaal	4 552	4 402	-0,04	58 419	53 019	-0,23
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	626	562	-0,02	14 930	13 792	-0,04
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	602	581	-0,01	20 569	18 542	-0,09
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1 406	1 358	-0,01	37 370	33 481	-0,17
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	255	253	-0,00	39 133	31 457	-0,38
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen	149	145	-0,00	7 338	6 552	-0,04
31	Vervaardiging van meubelen	1 257	1 166	-0,03	12 929	11 622	-0,06
32	Overige industrie	1 233	1 212	-0,01	6 311	6 082	-0,00
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten	596	706	0,04	9 836	9 936	0,02
D 35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	247	357	0,04	18 074	19 750	0,12
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	963	953	-0,00	23 781	24 566	0,08
36	Winning, behandeling en distributie van water	47	48	0,00	7 346	7 728	0,03
37	Afvalwaterafvoer	118	123	0,00	1 698	1 847	0,01
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	763	737	-0,01	14 157	14 373	0,03
39	Sanering en ander afvalbeheer	35	45	0,00	580	618	0,00

Nace	Bedrijfstak	Aantal ondernemingen			Werkgelegenheid uit de sociale balans in voltijdse equivalenten		
		2007	2010	Dyna- miek	2007	2010	Dyna- miek
F	Bouwnijverheid	44 533	45 649	0,40	193 446	192 127	0,19
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	14 738	14 694	-0,00	59 055	55 041	-0,15
42	Weg- en waterbouw	1 413	1 427	0,01	28 487	29 107	0,08
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	28 382	29 528	0,39	105 904	107 979	0,26
	DIENSTEN	243 385	242 567	-0,05	1 049 217	1 058 082	1,95
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	87 469	83 427	-1,22	406 529	405 184	0,49
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	11 508	10 936	-0,17	54 674	53 084	-0,02
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	36 904	34 798	-0,64	173 861	167 323	-0,13
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	39 057	37 693	-0,40	177 994	184 777	0,63
H	Vervoer en opslag	12 152	11 488	-0,20	155 134	146 865	-0,26
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	8 133	7 585	-0,17	65 743	62 105	-0,12
50	Vervoer over water	374	351	-0,01	1 278	1 216	-0,00
51	Luchtvaart	146	166	0,01	4 655	4 156	-0,02
52	Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	2 685	2 656	-0,01	46 207	45 866	0,04
53	Posterijen en koeriers	814	730	-0,03	37 251	33 522	-0,16
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	21 941	20 576	-0,42	64 759	63 707	0,03
55	Verschaffen van accommodatie	2 053	1 985	-0,02	14 962	14 017	-0,03
56	Eet- en drinkgelegenheden	19 888	18 591	-0,40	49 797	49 690	0,06
J	Informatie en communicatie	15 153	15 986	0,28	87 016	88 280	0,19
58	Uitgeverijen	1 315	1 270	-0,01	10 861	9 439	-0,07
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen	1 887	1 846	-0,01	4 081	3 895	-0,01
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	134	127	-0,00	4 600	4 519	0,00
61	Telecommunicatie	804	668	-0,04	26 048	24 499	-0,05
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	10 157	11 005	0,28	37 385	41 855	0,31
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	856	1 070	0,07	4 041	4 073	0,01
L	68 Exploitatie van en handel in onroerend goed	29 787	29 555	-0,05	12 980	12 893	0,01
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische diensten	61 157	65 306	1,38	97 498	101 653	0,37
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	12 608	13 188	0,20	22 225	23 941	0,13
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	29 484	32 384	0,95	29 083	31 404	0,17
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	8 955	9 680	0,24	26 787	28 683	0,15
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	307	363	0,02	3 658	3 935	0,02
73	Reclamewezen en marktonderzoek	7 290	6 800	-0,15	13 013	10 741	-0,11
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	1 966	2 231	0,09	2 552	2 699	0,01
75	Veterinaire diensten	547	660	0,04	180	250	0,00

Nace	Bedrijfstak	Aantal ondernemingen			Werkgelegenheid uit de sociale balans in voltijdse equivalenten		
		2007	2010	Dyna- miek	2007	2010	Dyna- miek
N	Administratieve en ondersteunende diensten	15 726	16 229	0,17	225 301	239 500	1,12
77	Verhuur en lease	3 247	3 095	-0,05	7 866	7 920	0,01
78	Terbeschikkingstelling van personeel	799	835	0,01	136 836	134 113	0,03
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	1 125	1 082	-0,01	6 668	6 144	-0,02
80	Beveiligings- en opsporingsdiensten	476	439	-0,01	12 902	13 611	0,06
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	5 055	5 251	0,07	47 002	63 347	0,99
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	5 024	5 527	0,17	14 027	14 365	0,04
	Totaal	313 324	312 485	-0,27	1 806 871	1 762 925	-2,49

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel A2 Arbeidsproductiviteit van de niet-financiële ondernemingen in de marktsector, op sectieniveau en bedrijfstakniveau (Nace-BEL 2 digit), in euro, 2007 en 2010

Nace	Bedrijfstak	Gemiddelde geaggregeerd			Mediaan		
		2007	2010	Groei	2007	2010	Groei
C	INDUSTRIE	96 836	103 670	7,06	57 198	57 975	1,36
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen	76 499	81 905	7,07	48 607	52 040	7,06
11	Vervaardiging van dranken	140 708	150 400	6,89	86 634	84 069	-2,96
12	Vervaardiging van tabaksproducten	133 613	172 764	29,30	97 427	111 716	14,67
13	Vervaardiging van textiel	53 856	56 914	5,68	47 763	49 247	3,11
14	Vervaardiging van kleding	56 565	60 843	7,56	31 101	36 075	16,00
15	Vervaardiging van leer en producten van leer	60 581	65 698	8,45	37 789	41 178	8,97
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	87 046	79 305	-8,89	54 822	53 606	-2,22
17	Vervaardiging van papier en papierwaren	87 899	89 787	2,15	58 022	62 836	8,30
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	73 672	75 473	2,44	64 298	63 596	-1,09
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	484 154	355 499	-26,57	245 826	201 625	-17,98
20	Vervaardiging van chemische producten	148 517	158 678	6,84	86 829	92 126	6,10
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	208 312	291 233	39,81	76 568	83 537	9,10
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof	86 199	86 575	0,44	64 680	65 938	1,95
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten	87 294	85 070	-2,55	64 409	63 033	-2,14
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	134 539	116 093	-13,71	67 213	62 700	-6,72
25	Vervaardiging van producten van metaal	67 265	66 407	-1,28	58 870	57 609	-2,14
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	104 667	103 455	-1,16	71 265	71 666	0,56
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	84 843	91 252	7,56	57 698	61 222	6,11
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	89 976	90 405	0,48	63 906	63 822	-0,13
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	70 225	93 254	32,79	59 751	60 366	1,03
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen	78 604	82 873	5,43	60 073	62 421	3,91
31	Vervaardiging van meubelen	54 107	55 147	1,92	48 824	50 267	2,96
32	Overige industrie	70 010	76 590	9,40	46 961	50 568	7,68
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten	69 170	72 218	4,41	59 579	61 966	4,01
D	35 Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	252 388	267 514	5,99	176 774	195 316	10,49
E	Distributie van water; afval- en waterbeheer en sanering	104 255	115 932	11,20	87 181	94 837	8,78
36	Winning, behandeling en distributie van water	107 237	124 276	15,89	101 795	120 069	17,95
37	Afvalwaterafvoer	201 724	236 004	16,99	74 649	81 226	8,81
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	91 854	96 906	5,50	89 956	96 403	7,17
39	Sanering en ander afvalbeheer	83 852	95 254	13,60	74 475	87 918	18,05
F	Bouwnijverheid	58 290	60 726	4,18	50 270	52 303	4,05
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	59 914	61 604	2,82	46 782	47 307	1,12
42	Weg- en waterbouw	66 219	69 590	5,09	55 883	56 304	0,75
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	55 252	57 890	4,77	51 049	53 715	5,22

Nace	Bedrijfstak	Gemiddelde geaggregeerd			Mediaan		
		2007	2010	Groei	2007	2010	Groei
	DIENSTEN	80 714	83 637	3,62	55 376	58 607	5,83
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	85 882	87 794	2,26	56 264	59 264	5,33
	45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	85 323	85 965	0,75	56 002	61 299	9,46
	46 Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	117 642	121 189	3,02	70 438	73 264	4,01
	47 Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	55 032	58 079	5,54	46 827	49 475	5,65
H	Vervoer en opslag	87 709	91 990	4,88	62 231	61 977	-0,41
	49 Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	92 209	96 838	5,02	59 742	59 227	-0,86
	50 Vervoer over water	609 087	545 292	-10,47	85 871	110 615	28,81
	51 Luchtvaart	108 374	89 801	-17,14	87 813	80 791	-8,00
	52 Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	94 609	97 525	3,08	73 996	75 769	2,40
	53 Posterijen en koeriers	50 736	59 264	16,81	50 326	49 282	-2,08
I	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	43 063	46 258	7,42	34 227	39 585	15,65
	55 Verschaffen van accommodatie	64 834	61 555	-5,06	49 965	56 100	12,28
	56 Eet- en drinkgelegenheden	36 522	41 943	14,84	33 141	38 459	16,05
J	Informatie en communicatie	125 951	134 696	6,94	65 467	68 946	5,31
	58 Uitgeverijen	102 743	109 580	6,65	63 165	67 559	6,96
	59 Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen	103 586	121 955	17,73	68 568	78 796	14,92
	60 Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	94 884	102 325	7,84	78 601	73 480	-6,52
	61 Telecommunicatie	207 248	226 859	9,46	62 259	76 613	23,06
	62 Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	87 200	94 578	8,46	65 407	67 942	3,88
	63 Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	80 738	98 897	22,49	64 702	64 585	-0,18
L	68 Exploitatie van en handel in onroerend goed	136 478	142 097	4,12	75 812	80 143	5,71
M	Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische diensten	97 504	108 894	11,68	69 697	73 912	6,05
	69 Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	86 708	90 141	3,96	71 022	77 776	9,51
	70 Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	133 894	150 758	12,60	77 080	81 026	5,12
	71 Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	78 917	90 694	14,92	68 373	69 333	1,40
	72 Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	81 236	119 798	47,47	62 819	62 563	-0,41
	73 Reclamewezen en marktonderzoek	83 998	84 502	0,60	62 080	61 925	-0,25
	74 Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	65 301	65 2477	-0,08	52 534	55 824	6,26
	75 Veterinaire diensten	80 615	81 578	1,20	73 098	74 136	1,42
N	Administratieve en ondersteunende diensten	49 443	48 739	-1,42	50 541	50 458	-0,16
	77 Verhuur en lease	274 660	313 794	14,25	81 283	83 704	2,98
	78 Terbeschikkingstelling van personeel	36 964	34 775	-5,92	51 041	54 128	6,05
	79 Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	59 086	69 075	16,91	48 268	52 396	8,55
	80 Beveiligings- en opsporingsdiensten	46 579	46 459	-0,30	48 144	52 396	8,83
	81 Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	39 579	36 827	-6,95	42 758	40 251	-5,86
	82 Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	75 989	78 968	3,92	60 653	63 794	5,18
	Totaal	85 001	88 973	4,67	54 525	57 188	4,88

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Tabel A3 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor fusie door overneming in de periode 2008-2010

Bedrijfstak	Marginale effecten
2008	
Uitgeverijen	0,015
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	0,013
Verschaffen van accommodatie	0,011
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,010
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,008
Vervaardiging van meubelen	0,007
Verhuur en lease	0,007
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,005
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,005
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,005
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,005
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,004
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,004
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,004
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,003
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,003
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,003
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	0,003
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,003
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,003
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,002
2009	
Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	0,015
Terbeschikkingstelling van personeel	0,013
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,013
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	0,012
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,011
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,011
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	0,010
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,010
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,008
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,007
Verhuur en lease	0,007
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,006
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,005
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,005

Bedrijfstak	Marginale effecten
Vervaardiging van textiel	0,005
Reclamewezen en marktonderzoek	0,005
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,004
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,004
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,004
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,003
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,003
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,003
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,001
Eet- en drinkgelegenheden	0,001
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
2010	
Uitgeverijen	0,025
Reclamewezen en marktonderzoek	0,010
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	0,009
Vervaardiging van textiel	0,008
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,008
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,007
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,006
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	0,006
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,005
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,005
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,005
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,004
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,004
Weg- en waterbouw	0,003
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,003
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	0,003
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,003
Eet- en drinkgelegenheden	0,003
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,002
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,002
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,002
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
Noot: De tabel geeft de rangschikking van de bedrijfstakeffecten (Nace-BEL 2-digit) die statistisch significant zijn (minstens op 10 %) in de logitschattingen. Hoe hoger de bedrijfstak gerangschikt staat hoe groter de kans dat een bedrijf uit die bedrijfstak voor een fusie werd overgenomen.	
Bron: Federaal Planbureau.	

Tabel A4 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor vervroegde ontbinding in de periode 2008-2010

Bedrijfstak	Marginale effecten
2008	
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,002
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,002
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,002
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,001
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,001
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,001
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,001
Eet- en drinkgelegenheden	0,000
2009	
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,006
Verhuur en lease	0,006
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,005
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,004
Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	0,004
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Reclamewezen en marktonderzoek	0,003
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	0,003
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,003
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,002
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,002
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,002
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,002
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
Eet- en drinkgelegenheden	0,001
2010	
Verhuur en lease	0,008
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten	0,007
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	0,006
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,004
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,003
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,003
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,003
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,002
Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	0,002
Vervaardiging van voedingsmiddelen	0,002
Eet- en drinkgelegenheden	0,002
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,002
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,002
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,001
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,001

Noot: De tabel geeft de rangschikking van de bedrijfstakeffecten (Nace-BEL 2-digit) die statistisch significant zijn (minstens op 10 %) in de logitschattingen. Hoe hoger de bedrijfstak gerangschikt staat hoe groter de kans dat een bedrijf uit die bedrijfstak vervroegd werd ontbonden (vereffening- vrijwillige ontbinding) in het beschouwde jaar.

Bron: Federaal Planbureau.

Tabel A5 Rangschikking van significante bedrijfstakeffecten voor sluiting van vereffening in de periode 2009 en 2010

Bedrijfstak	Marginale effecten
2008	
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,000
2009	
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	0,007
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,003
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy -activiteiten en aanverwante activiteiten	0,003
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,002
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,001
Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	0,001
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,001
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,001
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,001
Eet- en drinkgelegenheden	0,001
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,001
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001
2010	
Reclamewezen en marktonderzoek	0,003
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	0,003
Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	0,003
Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	0,003
Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	0,003
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	0,003
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	0,003
Eet- en drinkgelegenheden	0,002
Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	0,001
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	0,001
Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	0,001

Noot: De tabel geeft de rangschikking van de bedrijfstakeffecten (Nace-BEL 2-digit) die statistisch significant zijn in de logitschattingen. Hoe hoger de bedrijfstak gerangschikt staat hoe groter de kans dat een bedrijf uit die bedrijfstak in het beschouwde jaar vereffend werd.
Bron: Federaal Planbureau.

Tabel A6 De belangrijkste spelers per bedrijfstak en hun aandeel in de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde van de tien belangrijkste ondernemingen in hun bedrijfstak, 2007 en 2010

Nace	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming	Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak			
		Werkgelegenheid		Toegevoegde waarde	
		2007	2010	2007	2010
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen werkgelegenheid: General Biscuits België in 2007 naar Kraft Foods Belgium Biscuits Production in 2010 toegevoegde waarde: Raffinerie Tirlemontoise-Tiense Suikerraffinaderij	12,6	12,3	17,6	16,3
11	Vervaardiging van dranken Inbev Belgium	78,9	77,7	83,4	81,1
12	Vervaardiging van tabaksproducten werkgelegenheid: Swedish Match Sigars in 2007 naar Scandinavian Tobacco Group Houthalen in 2010 toegevoegde waarde: British American Tobacco Belgium	87,8	92,0	90,1	93,1
13	Vervaardiging van textiel Balta Industries	29,7	33,0	29,5	33,4
14	Vervaardiging van kleding 2007: Levi Strauss & Co Europe 2010: Van de Velde	33,3	38,2	58,1	58,2
15	Vervaardiging van leer en producten van leer Samsonite Europe	88,3	89,4	93,5	92,5
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en kurk; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk Unilin	28,2	30,5	45,3	45,1
17	Vervaardiging van papier en papierwaren werkgelegenheid: Ontex toegevoegde waarde: Burgo Ardennes in 2007 en Etablissements L. Lacroix Fils in 2010	39,3	42,7	50,7	52,7
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media werkgelegenheid: Roularta Printing toegevoegde waarde: Drukkerij Verstraete	14,5	16,7	15,5	19,4
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten Exxonmobil Petroleum & Chemical	100,0	100,0	100,1	100,3
20	Vervaardiging van chemische producten BASF Antwerpen	33,0	33,5	41,6	39,4
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten werkgelegenheid: Glaxosmithkline Biologicals toegevoegde waarde: Janssen Pharmaceutica in 2007 en Glaxosmithkline Biologicals in 2010	79,3	81,9	92,8	94,2
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof werkgelegenheid: Recticel Toegevoegde waarde: Continental Benelux in 2007 en Tyco Electronics Raychem in 2010	27,7	25,8	37,5	33,4
23	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten AGC Flat Glass Europe in 2007 naar AGC Glass Europe in 2010	22,9	26,0	33,1	35,1
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm Arcelor Steel Belgium in 2007 naar Arcelormittal Belgium in 2010	68,0	69,2	72,6	75,9
25	Vervaardiging van producten van metaal Fabricom GTI in 2007 naar Fabricom in 2010	16,6	17,3	16,7	18,5

Nace	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming	Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak			
		Werkgelegenheid		Toegevoegde waarde	
		2007	2010	2007	2010
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten werkgelegenheid: Alcatel-Lucent Bell toegevoegde waarde: Alcatel-Lucent Bell in 2007 en Barco in 2010	48,5	49,0	55,4	55,0
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur Philips Innovative Applications	49,9	51,1	57,5	59,5
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen werkgelegenheid: Caterpillar Belgium toegevoegde waarde: Atlas Copco Airpower	39,8	38,1	48,4	48,5
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers werkgelegenheid: Volvo Cars toegevoegde waarde: General Motors Belgium	65,9	62,9	67,0	69,5
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen werkgelegenheid: Société Nationale de Construction Aérospatiale toegevoegde waarde: Techspace Aero	91,7	91,7	93,0	92,9
31	Vervaardiging van meubelen werkgelegenheid: Meubelfabrieken Karel Mintjens in 2007 en Recor in 2010 toegevoegde waarde: Stow International in 2007 en Recor in 2010	17,4	18,5	18,9	19,7
32	Overige industrie Terumo Europe	32,7	35,5	42,5	43,6
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten Siemens	55,1	53,3	57,7	57,8
35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht Electrabel	93,0	91,4	71,3	68,0
36	Winning, behandeling en distributie van water Société wallonne des eaux	96,0	96,2	93,8	93,7
37	Afvalwaterafvoer Aquafin	82,2	83,3	92,8	94,2
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning Sita Recycling Services	36,5	37,9	28,7	32,6
39	Sanering en ander afvalbeheer Shanks Vlaanderen	93,8	87,1	96,7	91,3
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten werkgelegenheid: Compagnie d'entreprises CFE- Aannemingsmaatschappij CFE toegevoegde waarde: Besix	10,4	11,3	10,7	12,6
42	Weg- en waterbouw Ondernemingen Jan De Nul	18,9	19,4	26,0	26,9
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden Axima Services in 2007 naar Cofely Services in 2010	6,5	6,5	7,2	7,8
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen Toyota Motor Europe	14,0	14,5	28,7	26,3

Nace	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming	Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak			
		Werkgelegenheid		Toegevoegde waarde	
		2007	2010	2007	2010
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen werkgelegenheid: International Business Machines of Belgium in 2007 en Hewlett Packard Belgium in 2010 toegevoegde waarde: Total Belgium	5,6	6,1	18,9	18,8
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen werkgelegenheid: Groupe Delhaize - Delhaize Groep in 2007 en Etablissements Fr. Colruyt - Etablissements Fr. Colruyt in 2010 toegevoegde waarde: Etablissements Fr. Colruyt - Etablissements Fr. Colruyt	27,9	27,1	29,0	28,6
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen NMBS Holding-SNCB Holding ⁸⁰	6,7	7,6	37,2	41,9
50	Vervoer over water werkgelegenheid: Cobelfret Ferries toegevoegde waarde: Bocimar International in 2007 en Safmarine Container Lines in 2010	59,2	62,6	90,0	87,6
51	Luchtvaart Brussels Airlines	96,9	98,4	98,5	102,2 ⁸¹
52	Opslag en vervoerondersteunende activiteiten werkgelegenheid: DHL Aviation in 2007 en Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen in 2010 toegevoegde waarde: The Brussels Airport Company	22,4	20,8	26,0	24,7
53	Posterijen en koeriers La Poste-De Post-Die Post in 2007 naar Bpost in 2010	96,0	96,0	95,2	95,8
55	Verschaffen van accommodatie werkgelegenheid: Accor Hotels Belgium toegevoegde waarde: Compagnie Internationale des Wagons-Lits et du Tourisme in 2007 en Accor Hotels Belgium in 2010	22,6	25,8	29,1	24,4
56	Eet- en drinkgelegenheden Sodexo Belgium	16,4	16,2	18,8	18,4
58	Uitgeverijen werkgelegenheid: Vlaamse Uitgeversmaatschappij in 2007 en De Persgroep Publishing in 2010 toegevoegde waarde: Truvo Belgium	51,1	52,3	58,8	58,9
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen werkgelegenheid: Videohouse toegevoegde waarde: Auvibel in 2007 en Videohouse in 2010	32,0	34,8	28,6	31,5

⁸⁰ Met de opsplitsing van de Belgische Spoorwegenmaatschappij in 2005 in drie afzonderlijke maatschappijen, beschikt de geconsolideerde balans in 2010 over een balanstotaal van meer dan 6 miljard euro en de vermelding van slechts 947 werknemers. De reden is dat het statutair personeel niet onder de notie van werknemer zoals bepaald door de wet van 22/12/1996 valt. De lage concentratiegraad wordt verder mede veroorzaakt door het feit dat de Vlaamse vervoermaatschappij De Lijn, de verschillende Waalse TEC-maatschappijen en de Brusselse STIB-MIVB niet in deze studie zijn opgenomen omdat zij een specifieke rechtsvorm hebben ("onderneming afhankelijk van het Vlaams Gewest, het Waals Gewest of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest").

⁸¹ Enkele luchtvaartmaatschappijen hebben een negatieve toegevoegde waarde zoals Sobelair, een onderneming die in vereffening is sinds 2004.

Nace	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming	Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak			
		Werkgelegenheid		Toegevoegde waarde	
		2007	2010	2007	2010
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's De Vlaamse Radio- en Televisieomroep ⁸²	92,5	93,0	94,9	98,2
61	Telecommunicatie Belgacom	87,1	88,9	92,3	93,5
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computer-consultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten 2007: EDS Belgium 2010: KBC Global Services	18,3	25,7	19,1	27,5
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie werkgelegenheid: Sitel Belgium toegevoegde waarde: Network Research Belgium	65,0	62,8	63,3	65,8
68	Exploitatie van en handel in onroerend goed werkgelegenheid: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen in 2007 en Woonhaven Antwerpen in 2010 toegevoegde waarde: FIF-FSI in 2007 en Connectimmo in 2010	9,6	10,5	16,7	7,4
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening werkgelegenheid: Ernst & Young Bedrijfsrevisoren- Ernst & Young reviseurs d'entreprises in 2007 en Deloitte Bedrijfsrevisoren/reviseurs d'entreprises in 2010 toegevoegde waarde: Schneider electric Services International	14,7	15,2	13,0	11,2
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer werkgelegenheid: Accenture in 2007 en Colruyt Group Services in 2010 toegevoegde waarde: Coca-Cola Services in 2007 en Anheuser-Busch Inbev in 2010	15,7	17,7	19,5	26,3
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen werkgelegenheid: Suez-Tractebel in 2007 en SGS Belgium in 2010 toegevoegde waarde: Tractebel Gas Engineering Belgium in 2007 naar Tractebel Engineering in 2010	19,5	18,4	18,4	18,9
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied werkgelegenheid: Total Petrochemicals Research Feluy in 2007 en Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek in 2010 toegevoegde waarde: Petrochemicals Research Feluy in 2007 en Tibotec-Virco Virology in 2010	62,2	64,2	89,0	82,8
73	Reclamewezen en marktonderzoek werkgelegenheid: Compagnie International Wagonlit Travel in 2007 en Highco Shelf Service in 2010 toegevoegde waarde: Sietse Koopmans Beheer in 2007 en Clear Channel Belgium in 2010	15,6	11,4	27,9	12,8
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten werkgelegenheid: DBM-Color toegevoegde waarde: SPX Cooling Technologies Belgium	25,5	26,9	24,7	23,9
75	Veterinaire diensten werkgelegenheid: Anubis in 2007 en Dierenkliniek Causus in 2010 toegevoegde waarde: Curavet in 2007 en 't Hoveke van Torhout in 2010	35,0	26,0	14,8	11,7

⁸² RTBF en de Belgisches Rundfunk- und Fernsehzentrum Sendungen in Deutscher Sprache zijn openbare instellingen en niet in deze studie opgenomen.

Nace	Bedrijfstak en belangrijkste onderneming	Aandeel van de tien belangrijkste ondernemingen in de bedrijfstak			
		Werkgelegenheid		Toegevoegde waarde	
		2007	2010	2007	2010
77	Verhuur en lease Leaseplan Fleet Management	19,2	19,5	41,6	45,2
78	Terbeschikkingstelling van personeel Randstad Belgium	68,9	70,4	66,3	61,6
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten werkgelegenheid: CWT Belgium in 2007 en Thomas Cook Retail Belgium in 2010 toegevoegde waarde: Jetair	47,2	48,0	51,4	55,0
80	Beveiligings- en opsporingsdiensten werkgelegenheid: G4S Security Services in 2007 en Securitas in 2010 toegevoegde waarde: Securitas	88,3	88,3	84,9	85,2
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging ISS	36,3	29,3	29,9	26,7
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten werkgelegenheid: N-Allo toegevoegde waarde: GE Capital Funding Services in 2007 en Cargill Europe in 2010	19,8	22,7	22,2	22,3
	Totaal	31,8	31,8	39,3	39,5

Bron: Federaal Planbureau, Balanscentrale en Bureau van Dijk.

Bibliografie

- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, Vraag nr. 222 van de heer volksvertegenwoordiger Dirk Van der Maelen van 16 januari 2012 aan de minister van Justitie over laattijdige indieningen en niet-indieningen jaarrekeningen bij de Balanscentrale van de Nationale Bank, QRVA 53 066, p. 142-146
- Balcaen S., Ooghe H. (2006), 35 years of studies on business failure: an overview of the classic statistical methodologies and their related problems, *British Accounting Review* 38, p. 63-93.
- Bureau van Dijk, Bel-First-DVD, Update 166 – januari 2012.
- Commissie voor Boekhoudkundige Normen, Technische nota 2010-1, Definiëring van EBIT/EBITDA, 8 september 2010, 3p.
- Honoré G., Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten met het tijdschrift *Pacioli*:
- De solvabiliteit van de onderneming, NR 59, 1999, 2 p.
  - De liquiditeit van een onderneming, NR 63, 1999, 2 p.
  - De behoeften aan bedrijfskapitaal, NR 67, 1999, 3 p.
  - De rentabiliteit van een onderneming, NR 69, 2000, 2 p.
- Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, (2011), *Vennootschappen: de notaris luistert, geeft raad en tekent mee*, 45 p.
- Latham S.F., Braun M.R. (2008), The Performance Implications of Financial Slack during Economic Recession and Recovery: Observations from the Software Industry (2001-2003), *Journal of Managerial Issues* 20(1), 30-50.
- Nationale Bank van België, Balanscentrale:
- Jaarrekeningen online raadplegen.
  - Ondernemingsdossier: methodologie en gebruiksaanwijzing, oktober 2008, 69p.
  - Cijfergegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen, verschillende cd-roms.
- Ooghe H., Spaenjers C., (2006), De financiële toestand van de Belgische ondernemingen 2006, Working Paper, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Universiteit Gent, 22 p.
- Ooghe H., Waeyaert N. (2004), Oorzaken van falings: literatuuroverzicht en conceptueel verklaringsmodel, *Economisch en Sociaal Tijdschrift* 57 (4), 367-393.
- Ooghe H., Van Wymeersch C.:
- (1985), Financiële analyse van ondernemingen, H.E. Stenfert Kroese.
  - (2000), Financiële analyse van de onderneming, Kluwer: Ced. Samson.
- Federaal Planbureau, (2012), Een scenario van gematigd economisch herstel voor België tegen de achtergrond van de Europese crisis, *Perscommuniqué*, 14 mei 2012, 3p.
- Rechtbank van Koophandel van Dendermonde, (2007), verslag handelonderzoek voor een grote en een kleine onderneming, 26 p.

Soens P., Cusse K. (2010), De alarmbelprocedure: een belangrijke aanleiding tot bestuurdersaansprakelijkheid, Pacioli Nr. 294, 6 p.

Spinnewyn H. (2010), Fragiliteit van de financiële structuur van de industrie en bepaalde niet-financiële diensten in België anno 2007, Federaal Planbureau, Working Paper 5-10, 77 p.

Van den Brande H., Financiële rapportering: financiële analyse 2008-2009, cursus voor schakelprogramma, 54 p.

Vivet D.:

- (2011), Resultaten en financiële situatie van de ondernemingen in 2010, Nationale Bank van België, Economisch tijdschrift, p.77-114.
- (2010), Resultaten en financiële situatie van de ondernemingen in 2009, Nationale Bank van België, Economisch tijdschrift, p.115-142.
- (2011), Ontwikkeling van een financiële gezondheidsindicator op basis van de jaarrekeningen van de vennootschappen, NBB Working Paper, Nr 213, 91 p.

www.belgium.be, Portaal Belgische Overheid.

www.bibf.be, Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten.

www.ejustice.just.fgov.be, Databank Rechtspersonen.

www.larcier.com

www.mineco.fgov.be:

- Kruispuntbank van ondernemingen.
- Nace-BEL 2008, Economische activiteitennomenclatuur met toelichting.

www.trendstop.be (2009), Coördinatiecentra.

www.socialsecurity.be, RSZ werkgeversrepertorium.